

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

10

LETNIK LXXX
1980

PLANINSKI VESTNIK
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
 IZHAJA OD LETA 1895

Daša Maretič	Simfonija jeseni	473
ing. Josip Teržan	Podravje, vključeno v organizirano planinstvo pred 80 leti	475
Slobodan Žalica	Podobe z gora	479
Tomaž Jamnik	I. jugoslovska alpinistična odprava v Novo Zelandijo	484
Janez Benkovič	Na krilih vetra k soncu	487
Ciril Zupanc	Beseda o veznih poteh	491
Brane Dolinar	Planinska trim pot občine Sevnica	492
Luka Karničar	Mavec iz Nove Zelandije	494
Lado Vidmar	Nora milja	496
Miša Felle	Bavšica oživiljena	497
Ciril Praček	Ledena roža, kameniti cvet	500
Milan Rebula	Na Companario (4002 m)	502
	Društvene novice	504
	Varstvo narave	512
	Iz planinske literature	514
	Alpinistične novice	517
	Razgled po svetu	520
	Na kratko ...	523

Naslovna stran:

Grebeni, vrhovi od Križa do Dolgega hrbta, spodaj Ledine in Veliko Zrelo — Foto Fr. Ekar

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marijan Krišelj, naslov: 61000 Ljubljana, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: ing. Tomaž Banovec, ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelšek, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312 553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 350 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 550 din (28 \$). Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

LETO LXXX | ŠT. 10 | LJUBLJANA | OKTOBER 1980

ZA SODOBNO DRUŽINO,
 ZA UREJEN DOM,
 ZA PRIJETEN VSAKDAN,
 VSE BLAGO V ENI HIŠI.

vam v svojih
 veleblagovnicah
 omogoča
 — prijetno nakupovanje,
 — izbiro, ki je večja
 kot drugod
 in
 — primerne cene.

nama

je zato pravo ime
 za uspešen, hiter
 in dober nakup.

Glasiło

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

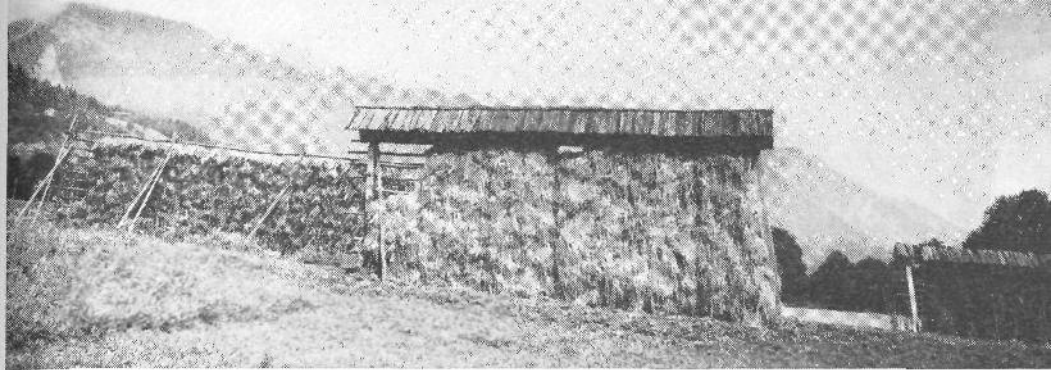
k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

1980 — 10

SIMFONIJA JESENI

DAŠA MARETIČ

Se je pričela v hipu, ko sva stopila na travnik za zadnjimi preddvorskimi hišami in so se jutranje megle razpodile. Razkošje barv pred mojimi očmi, tisti znani lok Storžičeve skupine in nenaden občutek domačnosti in sreče, vse to je odprlo školjko v meni. Ki je bila dober mesec tesno zaprta in so bile sanje neizpolnjene. Spomin na deževne sobote in nedelje, na vse tiste puste hladne dni, je v trenutku zbledel, spet sem zadihala.

Pot mi je znana. Ničkolikokrat prehojena. Nekoč sem sovražila to pot in si zagotavljala, da ne bom prišla nikoli več. Pa sem se vračala vedno znova. Zdaj ne govorim več o tem. Verjetno je »kriv«
moj spremenjeni odnos do hribov. Pravzaprav ne spremenjen, odnos, ki sem ga izoblikovala sama v nekaj letih.

Drevesa iztegujejo svoje prazne veje k soncu, kot bi skušala ujeti nekaj blede toplote in prosojne svetlobe, ki ni več tako bleščeča kot poleti. Zadnji porumeneli listi klonijo pod sunkom vetra, se zazibljejo v zraku in mehko padejo na debelo rjavo odejo, po kateri hodim in poslušam veselo šelestenje. Ampak kljub veselemu zvoku čutim neko propadanje in minevanje. Prisotno je povsod. Čudovite barve, razkošna paleta in živahnost, ki v celem letu nima para, vse to je le zadnji pozdrav pred smrtjo.

Pomladno pričakovanje se uresničuje. Takrat sva presenečena ugotavljala začetke življenja, porajanje in brstenje, tako mlado in nežno. Takrat sva želela videti še drugo stran.

V vsakem kotičku vidim preprost zakon. Prehajanje, prestajanje. Nobenih vprašanj, odgovor je narava sama.

Lahkotno stopava po stezi. Nekaj minut pod Kališčem se odcepiva na pot proti Jakobu, čez pobočje Zaplate in mimo Javorjevega vrha. To ni popularna pot. Steza je slabo

XII. DAN PLANINCEV V VRATIH, V ORGANIZACIJI PZS IN PD DOVJE-MOJSTRANA

Letošnji Dan planincev je minil ob navzočnosti nad 3000 planincev, ki sta jim spregovorila predsednik Skupščine SR Slovenije tov. Milan Kučan in predsednik PZS tov. Tomaž Banovec, v priložnostnem kulturno-umetniškem programu pa so nastopali člani KUD Jaka Rabič, pevski zbor PD Ljudska pravica »Drago Bregar«
in jeseniška godba na pihala. Organizacija Dneva je bila na zgledni višini, škoda le, da je slabo vreme zadržalo doma prenekaterega planinca. Bralce PV obveščamo, da bomo daljšo reportažo o tem osrednjem planinskem dnevu objavili v novembrski številki PV.

uhojena in brez ostankov civilizacije. Tu ni žigov in vrhov. To je zelo zelo navadna pot, ki pa skriva v sebi nekaj biserov, ki se odkrijejo šele, če jih znaš najti in jim prisluhiniti. V meni je umrla zadnja želja po osvajanju vrhov. Mogoče zato, ker sem jih mnogo znanih in manj znanih, že osvojila. Umrla je zadnja želja po tekmi s časom, po načrtnem osvajanju sten (Česar v svojem kratkem alpinističnem stažu niti nilem poskusila), umrl je tisti notranji »moram«. Pa ne zaradi lenobe, pasivnosti ali česa podobnega. Naenkrat (ali pa tudi ne naenkrat) sem zagledala naravo in hribe z drugimi očmi, kot popolno stvarstvo, v katerem lahko uživam, in katerega lahko dojemam le na popoln način. To pomeni, da ne morem biti več ozko usmerjena v določeno dejavnost ali dvojico ali trojico določenih dejavnosti (gol alpinizem, turni smuki, planinstvo, jamarstvo ali ...). Šele s skupkom vseh teh dejavnosti, tudi raziskovanje, sprehodi, brezciljno pohajkovanje po brezpotju, lahko dosežem tisto notranje bogastvo in zadovoljstvo. Tako ni več nasilja nad samim seboj. Vsaka posamična dejavnost seveda izgubi na kvaliteti, vsaka »špica« je že vnaprej izključena. Razpeta sem pač med vse te drage stvari. S to filozofijo ne bom prišla nikoli v »vrh«, tega se popolnoma zavedam, in nimam želje po »vrhu«. Sicer pa: kaj sploh je »vrh«? Verjetno obstaja celo morje razlag.

Jesenski gozd se rdeči. Prideva na plano. Na strma travnata pobočja. Bilke so dolge, rumene in izžete in so se že davno pripognile navzdol, da ustvarjajo enakomerno preprogo, ki je niti veter ne dvigne več. Ni več živobarvnih cvetov; encijanov, ki so rasli tik ob poti in so naju nedolžno in zaupljivo pozdravljali takrat. Preproga je pusta, zeleno rumena, mrtva, ampak tam notri je seme, ki že zdaj čaka toploto prihodnje pomladi, da bo vzkliklo in poglalo.

Gozdiček sredi strmih travnatih poljan. Kdo-ve-kako je nastal? Veliko je legend. No, saj je vseeno. Ves čas sva čakala na ta kotiček, tako odmaknjen in samotni. Železen čebrič, kamor teče po izdolbljeni suhi veji mrzla voda. Čista, kristalna. Vse sadje dava v čebrič, in pločevinke s sokom. Tu je paradiž v malem. Tu sedi med dolgimi travami in med iskrecim šumenjem vode gledaš v dolino, v svoj domači kraj, ki je tako blizu in tako daleč.

Tu (ali kje drugod, v drugem kotičku, kamor se vračaš) se sprostiti zadnje odvire in odvržejo zadnje sence.

Popoldne se odtrgava od prostora, ki nama je ljub.

Steza se vije po pobočju naprej. Špet gozd.

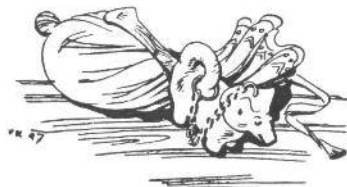
Naenkrat se odločiva in kreneva s poti navzdol, v sotesko med Jakobom in Zaplato. Zaprto in neopazno. Pot gre mimo. Večkrat sem si želela, da bi prišla od izvira potoka, ki teče v jezero Črnava. Danes?

Brodiva po debeli rjavi plasti. Same bukve, sama siva gladka debela. Izgubljava se med drevjem. Tu je nedotaknjen svet. Stoletna drevesa, staroste, ki padejo in obležijo in strohnijo in se vrnejo v svoj izvir, ne da bi kdorkoli premaknil milimeter za milimeter. Ni poti, greva le navzdol, nekje morava priti iz soteske. Naenkrat zaslišim šumenje. Voda, izvir. Greva za šumom in kmalu leži pred nama čudovita kotanja, polna sivih kamnov in živozelenega mahu, izpod katerega izvira potoček; kar iz mahu prihajajo curki vode, od vsepovsod in se zlivajo in zbirajo in nekaj metrov niže je že potok. Poklekneva na kamne in pritisneva žejne ustnice na mah in iz mahu srebava vodo. Kako dobra je voda! Ne znaš je ceniti, če nisi doživel njenega izvira, kjer koli, če nisi čutil na ustnicah njenega hladu in žlahtnega okusa in dobrote, ki jo prinaša in pomisliš zaničljivo na vse tiste industrijske brozge.

Ob potoku greva navzdol. Pred nama, pod nama se odpre slikovita soteska, ki jo je voda izdolbla v tisočletjih. Ni poti. Robert išče najboljše prehode, prečkava vodo, ki se zlivajo od vsepovsod in ustvarjajo videz prave umetniške igre narave. Po travah, skrotju in steni se priblijava navzdol. Včasih se bojim globine pod seboj, toda ko premagam težko mesto, se spet radostim novega pogleda, lepih oblik, barv, kamnov, zlizanih od vode. Navdušena sva nad odkritjem. Gotovo je že kdo hodil pred nama tu, toda moral je biti prav tak ljubitelj kot midva, saj nisva našla nobenega sledu.

Počasi preplezava najožji in najnevarnejši del soteske. Potem se ta razširi in položi, skačeva po kamnih, čez potok, po potoku. Popolna divjina teh nekaj trenutkov.

Sen neresničnosti in neke preteklosti se razblinja, ko prideva na kolovoz. Na zunaj. Toda ostane nekje v nama.

PODRAVJE, VKLJUČENO V ORGANIZIRANO PLANINSTVO PRED 80 LETI

ING. JOSIP TERŽAN

Ustanavljanje Podravske podružnice Slovenskega planinskega društva s sedežem v Rušah je trajalo dalj časa. Pobudnik, organizator in prvi predsednik je bil učitelj Davorin Lesjak.

Še kot študent se je udeležil ustanovnega občnega zbora Planinskega društva v Ljubljani. Doma v Šentjurju pri Celju je z zanimanjem spremljal delo celjskih planincev pri organiziranju Savinjske podružnice. Nameščen za učitelja v Rušah je Tima Lesjak, goreč za planinsko idejo, ob vsaki priložnosti govoril o planinstvu in o tem, da bi organizirali planinsko podružnico tudi v Podravju. Ko je prepričal o tem ruške može, je z njihovo pomočjo začel delo v Mariboru in vseh večjih krajih Podravja. Že 1899. leta so se može iz Ruš in Maribora zbrali v Rušah, v gostilni Mule, na pogovoru, kako bi se lotili dela. Zadolžili so Lesjaka, da skliče planinski shod. 8. aprila 1901 so se narodni može spet zbrali v gostilni Mule v Rušah in sklenili, da Lesjak skliče ustanovni občni zbor za 18. avgust 1901 v Rušah.

V navzočnosti 51 mož iz raznih krajev Podravja so sklenili: ustanoviti Podravsko podružnico Slovenskega planinskega društva s sedežem v Rušah in z delovnim obsegom, ki bi zajemalo mariborsko, slovenjgraško, lipniško in ljutomersko okrajno glavarstvo in sodni okraj Konjice.

V prvi odbor podružnice so izvolili: Davorina Lesjaka za načelnika podružnice, Miha Sernca za podpredsednika, Viktorja Glaserja za tajnika, Franca Grizolda za blagajnika; odborniki pa so bili — prof. Ivan Koprivnik in Alojz Bahovec, pošt. oficiala, za Maribor, Davorin Kocbek, notar, za Konjice, Miha Turner za Fram, Niko Škofek in Svetislav Hartmann za Kozjak, inž. Franjo Pahernik za Vuhred in Peter Novak za Slov. Bistrico. Kmalu po ustanovitvi podružnice se je zanimanje za planinstvo okrepilo. V razširjeni odbor so vstopili: dr. Rozina in prof. Dragotin Vrstovšek iz Maribora, prof. in poslanec Fr. Robič iz Limbuša, učitelj Ivan Robnik iz Duha na Ostrem vrhu in trije iz Ruš: M. Lichtenwaller, Tomo Stani, učitelja in dr. Mirko Gorišek. V takem sestavu podružniškega odbora je delo dobro in uspešno teklo.

Odborniki so bili zadolženi, da v svoji širši okolici zbirajo ljudi in jih obvestijo o ustanovitvi planinske podružnice za Podravje, jih seznanijo z vsebino dela in osveščajo ljudi za planinstvo, za narodno stvar in za slovenstvo.

V tistih časih avstro-ogrske monarhije so velenemci, organizirani v »ostmarki« in schulvereinu« izvajali gospodarski in kulturni pritisk na slovenski živelj in ga hoteli pomenčiti. Še prav posebej so pritiskali na kmete; obdavčevali so jih, zaradi neplačanih davkov pa so rubili in prisilno prodajali slovenske kmetije in zemljo Nemcem. Poleg splošnih nalog, s katerimi naj bi uresničili planinsko misel, je odbor podružnice prevzel še posebno nalogo: zaščititi slovenske kmete in slovensko zemljo, da ne pride v roke nemškemu kapitalu. Planincem je v tem prizadevanju pomagala ruška hranilnica in posojilnica, ki je ogroženim kmetom nudila ugodna posojila.

Plodno je bilo delo Podravske podružnice v letih Avstro-ogrske. Naj navedemo le najbolj vidne uspehe:

Markirali so pohorske poti in namestili markacijske table, izpisane v lepi slovenščini. Odprli so jih 6. sept. 1903. Navzočih je bilo nad 3000 ljudi. Iz te planinske proslave se je festacije se je udeležilo več sto prijateljev narave iz Ruš, Maribora, Ptuja in celo iz Gradca. Dogovorili so se, da bodo v grb podružnice vložili »rižo« za plavljenje lesa iz pohorskih gozdov.

Na Žigartovem vrhu na Pohorju so postavili 35 m visok razgledni stolp. Slovesno so ga Odprli so jih 6. sept. 1903. Navzočih je bilo nad 3000 ljudi. Iz te planinske proslave se je razvilo pravo narodno slavje. Prof. dr. Medved iz Maribora je z asistenco kaplana Pintariča opravil blagoslovni obred. Nastopili so govorniki: dr. Sernec iz Celja, dr. Rozina iz Maribora, Luka Hleb, Tina Lesjak iz Ruš. Igralo je več godb, peli so pevci iz Maribora in Ruš, pohorski fantje pa so skrbeli za topiče.

Na Klopnem vrhu so jeseni 1903 v lovski hiši grofa Zabeo iz Fale odprli prvo planinsko postojanko na Pohorju. Od Savinjske podružnice so prevzeli tudi kočo na Boču.

Grof Turn je tožil podružnico zavoljo samovolje, ko so markirali pohorske poti ter na Uršlji gorl in na Peci. Sodna poravnava se je za podružnico slabo iztekla. Morali so plačati 100 kron sodniških in advokatskih stroškov.

V lovski koči inž. Pahernika so na Veliki Kopi odprli planinsko zavetišče. Tako so planinci lahko uporabljali za zavetišče dve koči na Pohorju.

Veliki šumik
Prvi izlet Podravske
podružnice julija
leta 1902

Ob 5. obletnici so v Rušah priredili veliko planinsko slavnje — nastopilo je 150 pevcev, sodelovale pa so godbe iz Šoštanja, Maribora ter pevska društva iz Maribora, Ptuja in Ruš. Nad 4000 navzočih je zavzeto poslušalo slavnostne govornike.

Še v jubilejnem letu 1906 so priredili veliko planinsko slavnje na Kozjaku, na Duhu na Ostrem vrhu. Tudi tega slavnje se je udeležilo nad tisoč ljudi iz Kozjaka, Ruš in Maribora. Pri Arehu na Pohorju (na 1249 m) so 8. septembra 1907. leta slavnostno odprli novo »Ruško kočo«. Navzočih je bilo nad 500 planincev. Kočo je blagoslovil prof. dr. Medved, peli so mariborski pevci, pozdrave in čestitke pa so izrekli zastopnik Slovenskega planinskega društva iz Ljubljane prof. Orožen in zastopnik društva »Naturfreunde« iz Gradca.

V 1908. letu so imeli veliko dela z urejanjem koč in higienskim zajetjem Areškega studenca, ki so ga prekrstili v »Rómanov studenec« (po pokojnem članu, sodniku iz Lenarta v Slov. Goricah, Rómanu). Slovesnosti se je udeležilo več sto ljudi iz Slovenskih goric, med katerimi je bilo tudi mnogo Romanovih prijateljev. Ime »Rómanov studenec« je imelo za odbornike podružnice hude posledice, ki so se pokazale leta 1914.

Poleti 1908 je Zemljepisni zavod za vojaško mapiranje postavil na Žigertovem vrhu visok stolp, ki je rabil tudi za razgledni stolp. Stolp, ki ga je postavila podružnica 1903. leta, pa se je kmalu podrl.

Leta 1910 je član podružnice senatni predsednik dr. M. Ploj posredoval v ministrstvu za javna dela na Dunaju za dotacijo podružnici in sicer za tekoče leto in za naslednja leta v višini 100 kron na leto. Odbornik podružnice inž. Pahernik je podaril podružnici lep kos zemlje pri Arehu. Zemljiška posest podružnice se je povečala na skupnih 13 arov.

Desetletnico podružnice so slovesno proslavili pri Ruški koči 3. septembra 1911. Zbralo se je nad 300 planincev. Nastopil je pohorski narodni pesnik Romasnik in prepeval Vodovnikove pohorske pesmi.

Na Boču je podružnica dokupila 4 orale zemlje za 600 kron.

Leta 1912 so poleg Ruške koče zgradili in slavnostno odprli depandanso »Planinko«, namenjeno za letoviščarje.

Dotacija podružnici dunajskega ministrstva je razburila mariborske Nemce in nemčurje, predvsem planince Alpenvereina. Vzhodno od Areha, tričetrt ure od Ruške koče, je Bergverein »Marburger-Hütte« zgradil svojo, nemško planinsko postojanko, konkurenco Ruški koči. Ministrska dotacija ruški podružnici pa je presahnila.

Odbornik podružnice Švigelj, eden od ustanovnih članov, je podaril podružnici pri Arehu 3 joha zemlje.

Na Vidov dan 1914. leta je podružnica skupaj z mariborsko sokolsko župo priredila veliko slavo na Ruškem. Zbralo se je nad 3000 ljudi iz vseh krajev Podravja. Nastopilo je sedem pevskih društev, štiri godbe na pihala in sokolske vrste od razvitju sokolskega prapora. Slavnostni govorniki so navdušili množico, ki je zapela »Hej Slovani«. Popoldne je kordon žandarmerije udeležence proslave razgal. Aretirali so prireditelje, odbornike podružnice; odpeljali so jih v graške zapore. Obtožili so jih »veleizdaje«. Skonstruirali so povezavo s sarajevskimi dogodki. Poimenovanje Areškega studenta po ruski carski družini »Romanov« pa so šteli za »protidržavno dejanje«.

Med prvo svetovno vojno je delo podružnice počivalo.

Na občnem zboru podružnice, 25. maja 1919 v Rušah, udeležili so se ga tudi planinci iz Maribora in drugih krajev, so sprejeli sklep, da je napočil čas za ustanovitev podružnic v Mariboru in drugih mestih Podravja, ker čaka planince mnogo dela in je nujno, da se to delo razdeli med planince severne Slovenije.

Podravska podružnica SPD je v prvih dvajsetih letih svojega obstoja opravila veliko delo v narodnem prebujanju in v osveščanju podravskega ljudstva, okrepila slovensko zavest in planinsko pripadnost.

Podružnica in njen predsednik Lesjak sta v imenu hvaležne domovine prejela red Sv. Save.

Ustanovitelj in član podružnice, Joško Robnik, je podaril zemljišče za drugo depandanso Ruške koče, za novo »Čandrovo kočoo«. Čandrova — Robnikova rodbina na Lobnici ima velike zasluge za razvoj planinstva na Pohorju.

Na Pohorju je vse več smučarjev, zato je potrebno, da tudi čez zimo oskrbujejo Ruško kočoo. Pri Arehu je pripraven prostor za smučarsko šolo. Ruško kočoo obišče letno nad 5000 planincev, turistov in smučarjev, med njimi je veliko Nemcev, Avstrijcev in Italijanov.

Pokazala se je potreba po novem planinskem zavetišču zahodno od Areha. Lepa izletniška točka za »male turiste« je Smolnik. Tu je tudi važno križišče pohorskih poti. 26. maja 1927 je podružnica odprla svojo postojanko na Smolniku v Hlebovem domu. Hlebov dom je rabil leta 1941 prvim partizanom na Pohorju za zbirališče.

Razvoj zimskega športa na Pohorju je zahteval organizirani skupni nastop ruške in mariborske podružnice. Na občnem zboru podružnice v Rušah leta 1929 so sklenili, navzoč je bil tudi predstavnik mariborske podružnice dr. Senjor, da bodo tesneje sodelovali, dogovorili pa so se tudi za skupne akcije. Senjor je ta sklep toplo pozdravil. V prvi skupni akciji so uredili cesto Hoče—Reka—Areh z odcepom k Mariborski koči. Ruška podružnica je prispevala 22 000 din.

Slovesno so proslavili 25-letnico Ruške koče, skupaj s 30-letnico podružnice 6. 9. 1931 in 6. 9. 1932. Tokrat se je zbralo pri Arehu več tisoč ljudi.

Zastopnik mesta Maribor, župan dr. Lipold, okrožni sodnik dr. Žiher, Kovačič za Prosvetno zvezo, dr. Tomišek za Planinsko društvo, inž. Jelenc za mariborsko podružnico, Žuraj za slovenjebistriško, Kramberger za Pohorski dom, ga. Lipoldova za počitniški dom, Parma za smučarski klub Maribor, Joško Koritnik, župan Lobjnice ter Podkrižnik, župan Frajheima ter predstavniki sokolskih in pevskih društev Podravja. Po uradnem delu proslave so pohorski fantje in dekleta uprizorili »pohorsko ohcet« v originalnih nošah. Pohorske viže iz davnih časov je igrala šmartinska godba. Pašniška zadruga in likvidaciji je podarila ruški planinski podružnici vzhodno od Areha 9 kat. jutrov gozda. Skupna posest podružnice znaša 26 kat. jutrov zemlje pri Arehu. Turistična zveza Maribor je uspela, da je bilo Pohorje proglašeno za klimatsko zono. S tem je tudi Ruška kočoo veliko pridobila. Vsakdo, ki je preživel na Pohorju vsaj 8 dni, je imel pravico na brezplačen povratek, prejel je brezplačno železniško vozovnico. Mariborska gozdarska šola je posadila okrog Areške cerkve eksotično iglasto drevje.

Na XXXIV. občnem zboru podružnice, 23. maja 1935 v Rušah, so sprejeli nova pravila, ki jih je bil poprej že sprejel osrednji odbor planinskih podružnic v Ljubljani. Podružnice so postale društva, včlanjena v osrednjo planinsko zvezo.

V skladu z novimi pravili so izvolili nov društveni odbor: načelnik je bil Davorin Lesjak, podnačelnik inž. Josip Teržan, tajnik Albert Koruza, blagajnik Divna Skrbinjek; odborniki: Jernej Črnko, Joško Robnik, inž. Ludvik Šolar, Viljem Gugel, Roman Rozin, Janko Friček; nadzorni odbor: Hinko Pogačnik in Franjo Mohorič.

Za boljšo povezavo med Mariborsko in Ruško kočo so sklenili preurediti vozno pot v cesto, ki bi bila primerna tudi za avtomobile.

Številni obiski Ruške koče so zahtevali modernizacijo Ruške koče in obeh depandans, Planinke in Candrove koče. Nujno je bilo treba urediti tudi skupna ležišča. Vse to je terjalo veliko denarja, ki si ga je društvo pridobilo s krediti.

Pri Arehu je januarja 1936. leta Savez Sokola Jugoslavije priredil »Državne smuške tekme«.

Občina Ruše je pri Bajgotu — Plošu podelila planinskemu društvu veliko parcelo za gradnjo planinske postojanke. Svetovni dogodki so gradnjo preprečili. Po osvoboditvi so ruški gozdarji uredili na tem mestu gozdarski muzej na prostem.

Januarja leta 1938 so bile pri Arehu velike smučarske tekme. Vse koče so bile polne. Takoj po startu pa je »Planinka« zgorela.

Otvoritev nove »Planinke« julija 1940, skupaj z otvoritvijo avtomobilske ceste Reka—Areh.

Ob veliki udeležbi planincev, turistov in pohorskega ljudstva, bilo jih je nad 5000, se je odvijala zadnja planinska slovesnost pred drugo svetovno vojno.

Med drugo svetovno vojno je bilo Pohorje prizorišče hudih bojev partizanov z okupatorjem. Vse planinske koče na Pohorju so pogorele. Planinsko naselje pri Arehu je ogenj upepelil v noči od 11. na 12. november 1943.

Takoj po osvoboditvi so ruški planinci Ruško kočo začeli obnavljati. Z udarniškim delom so pogorišča očistili. Novo kočo so zgradili na pogorišču »Planinke«. Ob popisu vojne škode so ocenili planinsko naselje pri Arehu z 2 150 000 dinarji.

20. oktobra 1946 so se že odprla vrata nove Ruške koče.

Pohorje je bilo prazno, zato je ruško planinsko društvo uspelo pri gozdni upravi, da je Glančnikovo lovsko kočo nad Šumikom dobilo v upravljanje. Odprli so jo 30. septembra 1945 kot prvo planinsko postojanko na Pohorju po osvoboditvi.

Po številnih reorganizacijah telesno-kulturnega sistema se je končno ustalila planinska organizacijska oblika.

Planinstvo se je v Sloveniji začelo vidno razvijati.

Planinsko postojanko pri Arehu so izpopolnjevali, uvedli električno razsvetljavo in uredili okolico. Prvo veliko planinsko slavnost so priredili leta 1960 pri Ruški koči z odkritjem spominskega znamenja padlim planincem za svobodo.

Na jubilejnem občnem zboru v Rušah, 26. marca 1966, so planinci sklenili predlagati spomenišnemu varstvu v Mariboru, da bi zavarovali sotesko ob Lobnici s slapoma Velikega in Malega Šumika, tako kot to določajo predpisi za narodni park. Tu je ohranjen poslednji ostanek pohorskega pragozda. (Odllok Zavoda za spomeniško varstvo v Mariboru št. 977/66, 5. 12. 1966).

V spomin na herojsko borbo Pohorskega bataljona 8. januarja 1943 pri Treh žebelih na Pohorju bodo planinci vsako leto obiskovali legendarno bojišče po poti iz Ruš ob Lobnici na Osankarico in naprej do Treh žebeljev. To spominsko zadolžitev bodo opravljali pod geslom »Pohorski memorial«.

Društvo je bilo odlikovano z »Bloudkovo plaketo«, PZS pa je prispevala trak za društveni prapor. Trak na prapor je pripel tudi predstavnik planincev iz Celovca.

Planinska sekcija ruškega društva v Lovrencu na Pohorju se je leta 1977 osamosvojila. Delo društva teče v zadnjih letih v manjšem obsegu. Glavno skrb posveča mladini, ki jo vzgaja v duhu planinskega kodeksa; po zaslugi mentorjev dosega ruška planinska mladina lepe uspehe na vseh ravneh planinskega delovanja.

Struktura odbornikov društva se od osvoboditve naprej razlikuje od prejšnjih. Članov je 1350 vseh starosti. Največ članov je iz vrst delavcev ruških tovarn. Mecenstvo nad društvom je prevzela Tovarna dušika Ruše.

Delo se razvija timsko. Navajamo samo člane, ki so aktivno delali ali pa so še v odborih in se udeležujejo delovnih akcij: Ivan Ačko, Vida Ačko, Jože Ajd, Jože Ajdič, Tone Auer, Nandi Auer, Peter Blažke, Edita Bečan-Jurše, Igor Borovnik, Jernej Črnko, Ivan Čuček, Majda Čuček, Vlado Doležal, Jelica Dolinšek, Vanč Dogenik, Milan Doblekar, Milko Dregarič, Friderik Degen, Stanka Dvornik, Jože Dvornik, Milan Eigner, Mirko Ferenček, Ivan Frangež, Vida Glaser, Franc Grušovnik, Franci Jamnik, Janko Friček, Janko Skrbinjek, Divna Skrbinjek, Darko Juhart, Pavle Jurič, Franc Jurše, Julij Jurše, Franci Hribnik, Karl Kordež, Srečko Kotnik, Franci Kotnik, Zoran Kos, Albert Koruza, Lidija Kramer, Nada Križovnik, Franc Križovnik, Božo Lesjak, Bogo Mrakič, Vlado Najžer, Vojko Osim, Stanko Poglajen, Štefan Pokrivač, Marjan Podlesnik, Vanč Potrč, Drago Praprotnik, Jože Prevolnik, Vlado Rajh, Rafko Razpet, Anica Razpet, Vinko Rečnik,

Vhod v prazgod — znamenje je delo Marjana Teržana

Fedor Robnik, Zoran Rotner, Roman Rozin, Niko Savicki, Srečko Sonnenwald, Viktor Stopar, Tone Sračnik, Franc Stanek, Božo Strauss, Ludvig Šolar, Polde Šporin, Ivan Šumljak, Josip Teržan, Miloš Tomc, Ivan Tefant, Vili Trup, Ivanka Turk, Jože Vigeč, Andrej Vovšek, Janko Zdravec, Adolf Zorec, društveni zdravnik in Marjan Žlender.

Alpinistični odsek društva obžaluje tri ponesrečene tovariše: pod Koglom v Rumenem breznu sta obležala študenta Domen Šolar iz Ruš in Bojan Zajec iz Ljubljane, 14. maja 1961; v stenah Jalovca sta ostala Tone Grušovnik in Ivo Obrovnik, julija 1965.

Ruški planinci vsako leto obiskujejo kraje, kjer so se ponesrečili in se jih spominjajo z venci.

Ruški planinci hodijo tudi v jugoslovanske gore, pa tudi na tuje; bili so na strehi Evrope, v Visokih Tatrah, na Olimpu, na najvišji španski gori.

Član ruškega planinskega društva je bil, od svojih osmih let starosti, ko se je udeležil prvega planinskega izleta Podravske podružnice leta 1902 k lobniškim Šumikom, do svoje smrti 1978, pohorski pesnik Janko Glazer. V svojih pesmih je ovekovečil ljubezen do Pohorja. V pesniški zbirki »Pohorje« poje o temnih gozdovih, klancih, ratah in o ciprošu. »To niso posnetki samó in odtisi, so novi narisi, so srca zapisi.« Glazerjeva poezija je resnično doživeta, enotna in originalna.

PODOBE Z GORA

SLOBODAN ŽALICA

Noč na Treskavici

Vzpenjal sem se po razviti stezi, polni korenin in gladkega kamenja, na Skok; hitel sem, da me ne bi ujela tema, ki se je vztrajno zgoščala in s črmino težke in mrzle samote ogrinjala gozd. Šumeči potok je ostal spodaj, bučanje njegove vode pa so udušile omorike in bukve. Zavladala je svinčena tišina. Na nebu so se prižigale zvezde, mi pomežikovale, kot da mi nekaj šepetajo. Od časa do časa se je oglasila tudi nočna ptica.

Gozd je spal. Zaspalo je vse živo. Moj duh pa je trepetal zavoljo hudega mraza in zavoljo ravnodušnosti. Bil sem zunaj tega sveta. Rekli so: za toplo ljubeznijo drve mračne horde zla; drve naša srca, poteptati hočejo naš bit in ga utopiti v svojem... Dišalo je po snegu. Mrzel zrak, poln vlage, je rezal kožo na golih rokah. Plamen duše je gorel globoko znotraj, dovolj močan, da je zemeljske grdobije lahko obdržal na vajetih. Toda pošast je napadala, hotela je zvezati dušo, jo naphati z dvomom, grozo, strahom. Okrog mene je zevala črnina. Čutil sem moč teme. Nisem se mogel braniti. Moje telo se je sključilo in preplašeno zrl v ta mrak, tabu demonov. Pa sem zaslišal besedo, vedno več besed, in glasbo; tam, za navalom zvokov, je vstajala moč kakor veličasten val svetlobe, okop moči in toplote; tako močan, da se je tema odmaknila in ostala za obzidjem, s katerim me je ta dobra moč obdala. Zapel sem Harrisonovo pesem »My Sweet Lord« in kakor skozi stekleno steno gledal sile teme, kako si prizadevajo, da bi se me dotaknile; njihovi udarci so se odbijali na zidovih, ki so me obdajali in kjer sem plaval v luči varnosti, toplote in sreče. »My sweet Lord, I really want to see you / I really want to be with you...«, sem pel, hripavi glas pa se je izgubljal v ledeni jesenski noči, med debli nežnih bukev. Treskaviški gozdovi so zaspali...

Ideja »popolnega planinstva«

Včasih je slišati, da je alpinizem posebno področje planinstva, in je to mnenje postalo tudi uradno: planinske zveze v svojih poročilih poudarjajo, da v okviru zveze deluje toliko in toliko komisij, ki gojijo posebne dejavnosti...

Z nikomer se ne bi rad prepiral, želel bi opozoriti le na nekaj dejstev. Tudi dokazoval ne bi rad in opozarjal na razvoj planinstva, ki je bil v začetku pravzaprav alpinizem, ne zato, ker se je začel v Alpah, temveč prav zavoljo svojega športno-estetskega motiva, svoje vsebine, zavoljo svojih sestavin.

Na eni strani so tisti, ki doživljajo goro po svojih duševnih in telesnih zmožnostih in žive v takem odnosu do vesoljne narave in življenja. Gore doživljajo iz »perspektive pešca«, ki se drži uhojenih in markiranih poti. Obstajajo kočice, cilji kot takšni in povrhu še prava sklenjena planinska filozofija, ki se izogiba »nepotrebnega tveganja«. Včasih pa je malo drugače: hoja po markiranih poteh v višjih gorah, kakšna majhna pustolovščina v obliki bivaka, spusta na »dilcah«, plezanja kratkega odstavka na zavarovani poti... Vse je še zmerom zaokroženo in na videz jasno: to je planinstvo, tisto tu pa tam — to je pa recimo posebna dejavnost. In tako vse teče v eni razsežnosti, kjer imamo stroga pravila. Pozimi pa visoke gore samevajo; planincev ni od nikoder, ker čakajo, da sneg skopni, in tako ne bodo nikoli spoznali sten in ledenikov.

Če prebiramo predvojno planinsko slovstvo, ugotovimo, da so se Sarajevčani hudo upirali uvajanju »tretje dimenzije« v planinstvo — plezanju v stenah. Posamezniki so celo javno izjavljali, da »alpinizem ne spada v planinstvo«. Še dandanes je tu pa tam slišati kakšen odmev teh davnih časov, ne da bi bilo moč kaj dokazati; gre le za zelo aprioristično kategoričnost.

Kaj je potemtakem popolno planinarjenje, čisto, veliko doživetje resničnega gorskega sveta, sem se spraševal nekoč, ko sem šele začel resneje hoditi v gore. Kaj je to in ali obstaja »totalno planinstvo«? Čas je sam prinesel odgovor, prišel je z leti, ki sem jih preživel na pohodih po markiranih poteh, delovnih akcijah, orientacijskih tekmovanjih, taborih, smučarskih tekmovanjih, na plezalnih in smučarskih turah...

Pred nekaj leti smo kot mladi zanesenjaki hoteli »dokazati«, kaj je pravi smisel, prizadevali smo si ohraniti bistvo in čistost alpinizma in smo se bojevali za obstoj tedanjega Alpinističnega odseka Sarajevo, združenja planinskih zaljubljenecv, pisarili polemike, sestavljali krožnice... Prizadevali smo si zares ohraniti in gojiti alpinizem, čisto planinstvo, brez razcepljenosti na razne dejavnosti. Še zdaj vidim tiste podobe z gora živo pred očmi:

Oblačen avgustovski dan: sestopamo s Čvrnsnice po Medvjedih, tik skalnate struge Radave v Divo Grabovico. Snežišča in malinovo grmičevje, ki štrli iz škrapelj pod Pesti-brdom, nežne glavice belkastih planik in gosti bukovki gozdovi Preslice so ostali visoko zgoraj, za nami pa je dva tisoč višinskih metrov napornega sestopanja. Po nevihti, ki nas je presenetila z nalivom tam nekje za Velikim Kukom, je pršel dežek, mi smo pa hodili zraven penaste zelene Neretve. Tudi takrat sem imel v mislih isto, kar se je govorilo o »posebnih panogah planinstva«. Tri dni se potikaš po Čvrnsnici, hodiš po stezah, kamor ni cela desetletja nihče zašel, preplezaš tristometrsko steno, bivakiraš pod milim nebom — mar je takšna tura »posebna panoga planinstva«?! Nekoč pozimi so mi te misli spet rojile po glavi, ko smo si nekega marčevskega dne po naporni vrnitvi s Prenja namakali noge v potoku. V treh dneh smo se bili povzpeli do kočice Jezerce prek Skoka, ju nato na smučeh pod Vjetrenimi brdi mahnili pod Lupoglav, na katerega smo se povzpeli po severovzhodnem razu, se vrnili ter prečili

Zimski motiv z Javorine

Foto M. Vasiljević

severno stran Lupoglava. Nadaljevali smo pot na smučeh do Grede, kjer smo prebili noč v šotoru, naslednji dan pa smo se pod Cetino mimo Milanove kolibe spustili v Gloškošnico.

Zdaj, ko je toliko storjenega in toliko tur opravljenih, se ne bi maral z nikomer pretekati in razvijati posebno filozofijo. Vendar bi bilo prav, če bi nekatere stvari postavili tja, kamor spadajo. Ne gre samo za to, da bi natančno razmejili pojme, kaj so »izletniki«, »planinci«, »plezalci«, »alpinisti«, t. j. da bi zadostili formalni plati, nekakšni planinski ideologiji ali filozofiji. Morebiti ne bi bilo slabo, če bi razčistili nekatere pojme. (Mogoče samo zato, da bi bila bodoča zgodovina planinstva brezhibno napisana.) Zakaj ne bi opredelili, kaj je posebna panoga: hoja po gorah ali alpinizem, ki zmerom zajema hojo, plezanje in smučanje? Morebiti bi lahko malo popravili zorni kot, da bi alpinizem malo drugače obravnavali v družbenih dogovorih zavoljo tako prozaične zadeve, kakor je — financiranje.

Gozdne ceste

Gozdne ceste! Te pajčevinaste niti, ki se razpredajo po naših gozdovih, čez polja, se zvijajo skozi soteske in ovijajo okrog ostrih grebenov, izžarevajo žlejo po zblizevanju ljudi, izžarevajo Andričev privid človeškega povezovanja prek mostov in brvi.

Včasih obstanem na takšni gozdni cesti, na ovinku, kjer se med veje visokih omorik zadira snop sončnih žarkov, in se vprašam, kaj sili ljudi h gradnji teh cest. In kdo neki jih je gradil? Koliko ljubezni je vzgrajene v te ceste, v ta sivi drobljenec in gramoz! Moderne avto ceste so tudi podoba človekovega uničevalnega intelekta: kakor da bi v besu in kljubovalnosti brezobzirne smeri hotele premagati in podreti pregraže časa in prostora — ki jih je človek postavil samemu sebi! Pri gozdnih cestah pa je videti, kakor da jih je gradil bolj človeški um, bližji naravi, bolj pohleven in odkrit, vendar sanjaški. Te ceste izžarevajo neogibno človekovo potrebo po združevanju z Naravo, ne z naravo kot elementi, marveč s kozmično bitnostjo začetka, z Naravo, ki kakor nežno otroško srce utripa v bitju, ki postaja Človek.

Te ceste priznavajo moč in neizprosnost elementov narave, katerim so prepuščene, in to je morda včasih ganljivo in lepo, kakor recimo pozimi na Igmanu, ko sneg na debelo prekrije gozd in se med belo ogrnjanimi jelkami in smrekami vijuga široka sled gozdne ceste. Mogoče je to tudi romantično, kakor pravijo prebivalci mest, kadar se srečajo s čim davnim, kar so bili že preživeli in čemur so obrnili hrbet in kamor se ne bi marali nikoli več vrniti.

Gozdne ceste so vsrkale vase, s sleherni svojo razrito poro, vonjave, moč in dih gore, čez katero se prebijajo. Poskušajo govoriti o tistem, kar jih uči njihova gora, vendar imajo, tako kakor človek, ki jih je bil gradil, še otroško pamet in ne morejo doumeti, kaj bi jim gora rada razodela. Tudi zato jih imam rad, ker iz njih govori človek, ki je še sila neveden, ki pa je tako *radoveden*, da bi hotel zvedeti.

Včasih, kadar smo ujeli kakšen kratek prost dan ali dva, nas je pripeljala v osrčje gore in nam prihranila dolg pristop, nato pa nam je omogočila kakšno lepo plezalno ali smučarsko turo.

To niso ceste, ki se vklenjene v asfalt zaganjajo v gore do kakšnega smučarskega središča, to niso tiste ceste, katerim sem hotel izvabiti skrivnost. Te mi ne morejo vznemiriti srca, čeprav so nedvomno koristne in potrebne. Niso takšne kakor igmanske ceste, katere ti odstirajo skrivnosti gostih gozdov, poraslih grebenov, goličav in travnikov, vprašanja in dihanje Radovega gozda ali svetlo skrivnostnost nedoumljivega gozda nad Hobrom ali tiste proti Ždrijelu pod Hranisavom. Ko bi doumel sporočilo in mir tega gozda, bi vedel vse, ker bi spoznal Sebe. Ali pa ceste, ki se iztezajo v divjino Prenja in Čvrnsnice! Kakor ubranost lepe glasbe so, tako so zlite s pečevjem, rastlinami in planinskim nebom, kakor ustvarjene za človeka gorá, mogoče pa še za sečnjó gozda za kakšno gozdno podjetje. Zavoji cesti, ki je speljana po Boraški Drági, nas dvigajo iz toplotne in varnosti zemlje k sreči vrhov. Kadar sem hodil po Drági, bodisi da sem se vzpenjal ali sestopal po gostih gozdovih listavcev, mimo malinjakov, ali pa se peljal z avtom do Crnega polja, sem vedel in čutil — da, to je tisto ... Vendar tega nisem mogel vzeti s seboj, ker se je tisto selilo z gore na goro, raslo, se razvijalo tako kakor želje, za katerimi sem hitel.

Kraki gozdnih cest, katere sem videl in doživel, se zajedajo globoko v telesa številnih gorá, kadarkoli pa se spominjam gorá, ki sem jih obiskal, in se v mislih srečujem z vsemi tistimi nenavadnimi kraji, vstanejo v duhu podobe in se predramijo čustva ... Cesta, ki se prek Hojte spušča k Šabiču, in vlažni hlad gozdov in svežina dolinskih pašnikov v povirju Rakitnice — prizor, ki ga pogosto gledam z vrha Bjelašnice; jedrost in moč Treskavice nasproti zaprtosti Visočice; kakor da bi ozek trak drobljenca pod Djevojačkimi stijenami, ki gre v Medno Luko, nosil isti nemir človeka, kadar zre v te stene s trat okrog Šavnika; skrivnostnost gostih gozdov Ravne planine, ki jo morda še poglablja nevsiljivo speljana cesta — podoba sončnega zimskega dne z vijugastimi smučinami ob zaledenem potoku, goljave v soncu in sreča obstajanja; prostranost in surovost zemlje Dugega polja in tam onkraj Lovnice proti Blacam, kjer ozek pas zemlje in kamenja označuje usodo človeka, njegove sedanje zvezde in njegove jutrišnje upe; zavoji ceste, ki se ne mení toliko za surovost gore, ki se iz vonjav Hercegovine od vasi Doljana vzpenja na Vrata ter se takoj z enim krakom, kakor da bi se bala miru in dolgočasja Dugega polja, zateka v gozdove predgorja Čvrnsnice, kjer postaja čedalje bolj tiha in resna, ko se bliža veličastni gori in njenim tisočmetrskim obzidjem — stenam Velikega Kuka in Mezića Kuka; kakor nostalgija v širjavah travnatega Gvoznega polja, mir pozabe, ki ga kar ne čutiš spričo nazobčanega Treskača, in cesta, ki te zlahka pripelje pred vrata skrivnosti Treskavice; ceste Romanije so kakor ta gora, mila v svoji krotkosti in močna v arhitekturi sten — od Bogoviških, Velikih, Djevojaških do Crvenih; tudi vse druge gore, njihove goljave, stene, melišča, njihovo cvetje, njihove munike in bukve in njihove ceste so kakor podoba, najlepše sanje, polne pomena za odprte otroške oči ...

Kadar se zatopim v planinski zemljevid, se spominjam gorá in iščem v njih tisto nevideno, mogoče tam pod peski severne stene Osobca, v poraslih meliščih Radave, v grapah in kriticah Sivadija, v dolinah Treskavice, v širjavah Bjelašnice, ali v prikupni lepoti gozda in robovih romanijskih sten ali pa se medtem ko gledam diapozitive, spominjam vseh tistih doživetij in pogled drsi po vijugasti črti na zemljevidu, kakor da me bo popeljal na goro. Te ceste so kakor besede, kakor črke in papir, skrivnostne in lepe, morda jih niso odkrili kot zvok ali barvo, vendar iščočim kažejo upanje, smer in cilj.

V iskanju izgubljenega akorda

Odzvanjajo besede pesmi: »Why do we never get an answer when we're knocking on the door about thousand million questions about hate and death and war ... (Zakaj ne dobimo odgovora, kadar trkamo na vrata tisočerih milijonov vprašanj o sovraštvu, smrti in vojski ...).« Smučine v snegu spominjajo na nekoga, ki je šel tod mimo; sledi prečijó položno pobojce in se vzpenjajo po rebri skoz redke bukov gozd. Zgoraj je jezero, skrito pod snegom in ledenimi ploščami. V globini je temno, črno in zaspano v tihotni samoti. Poleti zrem vanj in mislim, kako je mirno, zadostno samo sebi, ker je tako polno vode in si ga želijo živali — ribe, kače, pijavke, ptice, gamsi ... Pozna jesen je. Barve in oblike so poudarjene, kakor da gora sluti bližnjo zimo. Nebo je nenavadno modro in barvno razkošje bukovih gozdov se meša z ugaslo barvo po-

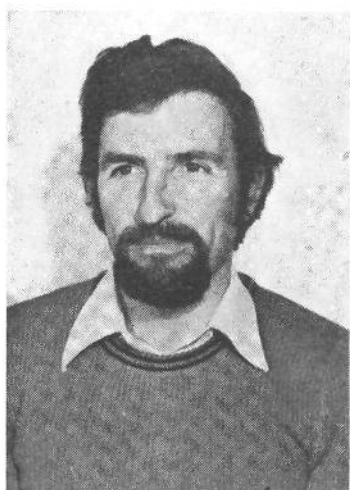
Lupoglav (2102 m) v Prenju z jugozahoda v podnožju je Barni dô

Foto S. Žalica

rumenelih pašnikov tja do roba pasu ruševja in strmih skalnatih skokov. Poskrbelo je za okras te bleščeče podobe: nekje visoko se boči, vem, da je čisto zgoraj, kakor toplo, bleščeče kovinsko pokrivalo, pritrjeno za robom obzorja. Hitimo mimo mrzlih studencev, čimprej gor, višje, od koder se začenja odpirati razgled, kakor da bomo tam našli odgovor. Tam, na tistem sedlu, je morda tisto, kar iščemo. Čutim namreč, da bi nas v tej veliki dolini Treskavice, pod Velikim Treskačem čar sonca in privid miru v tem zatišju viharjev in neviht prijetnih občutkov in zapeljivosti oblik in barv. Ne bomo šli v steno, ker je klic sedla Malo Vratlo tako vabljev. In ko se bližamo sedlu, medtem ko hodimo pod čudnimi oblikami nizke skalnate pregraje in se v ključih vzpenjamo po kamniti stezi, začutim, da tudi tukaj ni bilo tistega, in na drugi strani zagledamo valovite pode, pašnike in oblike visoke gore, ki se nedaleč od tam poganja v svoj najvišji vrh. Hladen veter mi je vse povedal, in razumel sem, da smo v tej svetli pustinji, nekoliko nižje, prišli po naključju k studencu, kjer je voda vrela na dan izpod grušča nekega melišča in v prostosti veselo tekla naprej. Spremljal sem jo s pogledom v prepričanju, da je tam spodaj še bolj bistra, še bolj mrzla in še lepša, nazadnje pa sem odkril, da je ni več. Popila jo je trava.

Z grebena Treskača strmimo v sivkasto modrikaste daljave. Čez celo dolino pod nami se riše senca nazobčanega grebena. Treskavica na drugi strani, proti Ljuti, je presečenje. Prostranost — kakor Gvozno polje — skrivnostna in skrita. Kakor pritlikavca sva v tej strašni areni lepote skalaka čez skale in začela pot vrnitve. Zmerom sem se spraševal, zakaj se tako veselim vrnitve z gore, ko sem si tako želel iti gor. In medtem ko smo se bližali strmi, visoki steni Treskača, zagrjnjeni v temno senco tega jesenskega popoldneva, me je spreletelo spoznanje: želja po iskanju, potreba po vzpenjanju, hrepenenje po letenju — čas, minljivost in starost — odsotnost tistega na grebenih, v stenah in gorskih gozdovih — občutek neizpoljenosti in koprnenje po ponovnem iskanju — utrujenost in nerodni koraki navzdol po ostrem grušču — in sam sestop ... sestop k samemu sebi. Spoznanje resničnega jaza, živo življenje, to, ta blagost znotraj, ta točka, v kateri se vse začenja in v katero se vse izteka — mir in neskončno razumevanje, razumevanje, razumevanje ... In globoka hvaležnost, globok mir in čustvo in prepoznavanje, in gotovost, gotovost obstajanja ... Kakor je dejal Guru Maharaj Ji: »Povzpeli smo se na najvišjo goro, kar jih je kdaj bilo. Storili smo več, kot bi sploh kdaj mogli storiti. Če ste kdaj okusili Spoznanje, potem imate izkušnjo, ki je tisočero in tisočero in tisočero življenj ne more izkusiti. Povzpeli ste se na višje gore, kot bi sploh kdaj mogli biti Mount Everest...«

(prevedel F. Vogelnik)

I. JUGOSLOVANSKA ALPINISTIČNA ODPRAVA V NOVO ZELANDIJO

TOMAŽ JAMNIK

Uvod

Komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS je že pred leti uvrstila v svoje srednjeročne plane odpravo v novozelandske Alpe. Njeni cilji naj bi bili — vzponi Jugoslovanov še v neznanem gorovju, navezovanje stikov s tamkajšnjo planinsko organizacijo in zbiranje podatkov o možnostih alpinističnega delovanja na Antarktiki.

Jesen 1979 je bil sprejet dokončen sklep o izvedbi odprave, izbrana je bila tudi ekipa: Tomaž Jamnik kot vodja ter Janez Benkovič, Luka Karničar, Janez Plevel in Lado Vidmar kot člani. Ekipi se je kot samoplačnik pridružil še Dušan Kukovec.

Odprava naj bi šla na pot v začetku januarja, vendar je zaradi zapletov z vizami in sredstvi poletela z brniškega letališča šele 31. 1. 1980.

Celoten transport tako ekipe kot opreme je bil opravljen z letali. Zaradi omejene teže prtljage (20 kg) so člani odprave vzeli s seboj samo najnujnejšo opremo in sicer za ledno plezanje. Že pred odhodom je bilo namreč odločeno, da bo odprava delovala na področju najvišje novozelandske gore — Mt. Cook, 3764 m. Razlog za to je bil predvsem preprostejši dostop in pa višina gore, ki je obetala ledno plezanje. Na tem področju je namreč kar 21 vrhov višjih od 3000 m, med njimi se raztezajo ledeniki, dolgi tudi prek 25 km, ki se spustijo do nadmorske višine 600 m. Nad nadmorsko višino okrog 2100 m se obdržita sneg in led vse leto, ledeniki pa se seveda spustijo dosti nižje. Celotno področje Mt. Cooka je nacionalni park in obsega 69 958 ha. Na tem področju je nekaj koč in zavetišč, vsa so opremljena z radijskimi UKV postajami, ki omogočajo ob nesrečah zvezo z upravo parka, poleg tega pa prek njih uprava vsak dan oddaja vremensko napoved, ki pa se žal uresniči le v približno 60 %. Vreme na celotnem področju je silno muhasto in ga je zelo težko napovedovati. Vremenske spremembe si sledijo dokaj hitro, saj se že v dveh urah lahko sončen dan spremeni v snežno ali deževno nevihto. V naselju Mt. Cook, kjer je uprava nacionalnega parka in hotel s trgovino, pade na leto približno 4 m dežja, na grebenih nad naseljem, ki predstavljajo glavno razvodnico med vzhodom in zahodom pa že 7,5 m. V omenjeni greben je vključen tudi Mt. Cook. Hitre vremenske spremembe nastopajo predvsem zaradi vlažnih zahodnih vetrov s Tasmanovega morja.

Kronološki potek odprave:

2. 2. 1980 je celotna odprava prispela v Christchurch — glavno mesto južnega otoka. Naslednji dnevi so bili izkoriščeni za zbiranje informacij, nakup manjkajoče opreme in hrane.

5. 2. 1980 smo po sedemurni vožnji prišli v naselje Mt. Cook, ki leži na višini 700 m pod istoimensko goro. Čeprav smo imeli med opremo dva šotora, smo za svojo bazo izbrali kočo Inwin Hat, ki je last novozelandskega alpinističnega kluba, saj so nam ponudili enake ugodnosti kot svojim članom. Koča nudi dokajšnjo udobje, saj smo imeli na voljo opremljeno kuhinjo in prhe s toplo vodo. Za bivanje v njej smo dnevno plačali 1,5 \$ za osebo.

Po podatkih, ki smo jih dobili v upravi nacionalnega parka, smo se odločili, da se najprej poskušamo povzpeti na Mt. Cook in sicer z vzhodne strani iz doline ledenika Tasman. Ledenik Tasman se razteza v dolžino 28 km in se spusti v dolino vse do višine 900 m. Za končno točko vzpona smo si izbrali Grand Plateau — ledeno ploščad na višini 2000 do 2500 m, na kateri stoji najvišje zavetišče — Plateau Hut 2240 m. Že med dostopom do zavetišča nam je nagajalo slabo vreme.

8. 2. 1980 so Benkovič, Karničar, Plevel in Vidmar preplezali steno Mt. Cooka in dosegli vrh. Stena je visoka prek 1000 m z naklonino med 50° in 60°. Plezanje v njej ovirajo seraki. Stena je ledena, zaradi nizkih temperatur so imeli dokaj ugodne razmere. Pri sestopanju si je na višini 3300 m Karničar poškodoval levo nogo. Pri preskoku robne poči je namreč tako nesrečno doskočil, da si je zlomil levo nogo v gležnju. Vidmar je sam nadaljeval sestop in iz Plateau Hut poklical pomoč, ostali trije so nadaljevali sestop, ker niso vedeli, niti kdaj bo pomoč niti kakšna bo. Pozno popoldan jih je kakih 700 m pod krajem nesreče na ledeniku Linda pobral helikopter, jih odpeljal v Mt. Cook, Karničarja pa nato naravnost v Christchurch v bolnišnico.

Istega dne sta se Jamnik in Kukovec povzpela na Mt. Johnson, 2682 m — lep razgledni vrh, ki leži na drugi strani ledenika Tasman nasproti Mt. Cooka. Zaradi nezgode smo se 10. 2. ločili in sicer sta Jamnik in Kukovec odpotovala v Christchurch, Benkovič, Plevel in Vidmar pa so nadaljevali vzpone na sosednje vrhove Mt. Cooka.

13. 2. 1980 so se vsi trije povzpeli prek grebena Syme na Mt. Tasman, 3498 m, nato prečili Silberhorn, 3307 m in Mt. Graham, 3200 m ter po njegovem JV grebenu in J steni sestopili na ledenik Linda in Grand Plateau.

Vzpon so opravili v enem dnevu, čeprav navadno zahteva en bivač. Največje težave predstavlja vstop na greben Syme zaradi širokih ledeniških razpok in objektivnih nevarnosti. Plezanje je ves čas v ledu in snegu.

15. 2. 1980 sta Plevel in Vidmar preplezala steno Mt. Dixon 3010 m. Stena je v najstrmejšem delu visoka 500 m ter doseže nagib prek 60°. Po podatkih v vpisni knjigi nacionalnega parka sta opravila prvo ponovitev. Smer je bila preplezana lani.

Istega dne se je Benkovič sam povzpел po ledeniku Linda na Mt. Cook in prav tako po njem tudi sestopil.

17. 2. 1980 smo se spet vsi sešli v naselju Mt. Cook. Medtem so bile opravljene vse formalnosti glede plačila stroškov Karničarjevega zdravljenja in 14. 2. je bolnišnico zapustil. Pri tem sta nam veliko uslugo ponudila zakonca Vrhovnik, ki že dobri dve desetletji živita v Christchurchu, saj sta Karničarja povabila k sebi za vse preostale dni našega bivanja v Novi Zelandiji. Boljše nege in primernejšega kraja za Karničarjevo okrevanje verjetno ne bi bilo mogoče najti v vsej Novi Zelandiji. Pripomniti je treba, da je reševanje ponesrečencev v Novi Zelandiji brezplačno, država pa prav tako nosi stroške zdravljenja tujcev, ki se ponesrečijo in poškodujejo na novozelandskih tleh.

19. 2. 1980 so Jamnik, Kukovec in Plevel preplezali V greben Mt. Cooka, opravili prečenje srednjega in glavnega vrha ter sestopili po ledeniku Linda. Tura predstavlja klasično grebensko plezanje, zahteva pa kar 21 ur plezanja, saj je potrebno premagati 1500 m višinske razlike s strminami do 50°.

20. 2. 1980 sta Benkovič in Vidmar preplezala najtežjo steno v Mt. Cooku — steno Carolina. Višina te ledene stene, ki jo zapirajo ledeni odlomi in seraki je preko 2000 m. Največjo nevarnost v njej predstavljajo stalni plazovi tako, da jo po stopnji objektivne nevarnosti primerjajo s steno Eigerja. Za sam vzpon sta potrebovala 13 ur, morala pa sta bivakirati pri vstopu. Povprečna naklonina stene je od 50° do 60°. Vreme po tem zadnjem vzponu se je močno skazilo, tako da smo bili še 23. 2. spet v dolini.

Vreme se ni ustalilo, zato smo sklenili, da se preselimo pod Mt. Aspiring 3025 m.

25. 2. 1980 smo prispeli v Wanako, ki je izhodišče za področje Mt. Aspiring.

28. 2. 1980 smo bili pod Mt. Aspiring. Za vrh bi potrebovali še tri dni lepega vremena; ker slabo vreme ni popustilo, smo se odločili, da vzpone opustimo in za 2. 3. poskušamo dobiti prostor v letalu za Evropo. Prezasedenost letal iz Sydneya v Evropo in morda stavke na avstralskih letališčih so bile vzrok, da smo poleteli šele 12. 3., kot smo pri odhodu iz Ljubljane tudi načrtovali.

Oprema in hrana:

Opremo, ki smo jo uporabljali, je prispeval vsak posameznik in je bila enaka, kot jo uporabljamo v Centralnih Alpah. Običajni ledni klini so bili uporabni v zelo strmih detaljih, največkrat si je bilo pri varovanju potrebno pomagati z cepinom in cepinomkladivom. Novozelandski uporabljajo posebne kline, dolge kakih 60 cm, napravljene iz aluminijastih kotnikov. Zaščitno opremo in opremo za bivakiranje smo ves čas nosili s seboj, ker so vse smeri take, da lahko zahtevajo tudi bivakiranje. Tudi rezervno hrano je potrebno nositi s seboj v zadostnih količinah. Hrano smo kupovali v trgovinah v dolini; po zavetiščih in kočah hrane ni, saj so vsa zavetišča in kočice neoskrbovana.

V Novi Zelandiji je za težje vzpone možno nabaviti dehidrirano hrano, ki je enostavna za pripravo in lahka za prenos ter je sorazmerno poceni. En obrok stane od 1,5 do 2,5 \$. Na splošno je izbira hrane zadostna.

S seboj smo imeli dva šotora Zelenica — Induplati; z njima smo bili zadovoljni. Uporabljali smo ju za bivanje po kampih v Novi Zelandiji, razen pod Mt Cookom in med vzponi. Kampi v Novi Zelandiji so lepo urejeni z opremljenimi kuhinjami in obveznimi sanitarijami s prhami. Cena za dan kampiranja je 1,5 \$ na osebo. Poudariti je potrebno, da so tako kampi kot kože izredno čisti.

Transport:

Transport je mogoč z avtobusi in ponekod tudi z letali. Avtobusi so udobni, vendar si je vsaj en dan pred odhodom potrebno preskrbeti vozovnico z rezervacijo. Avtobusi vozijo enkrat na dan tako, da je včasih potrebno čakati na sedež tudi po dva dni.

Zaključek:

kljub muhastemu vremenu, ki je sicer novozelandska značilnost, pa z njim pred odhodom vendarle nismo tako resno računali, zato smo doma pripravljeno načrt skoraj v celoti uresničili. Nezgoda Luke Karničarja ni demoralizirala ostalih članov odprave. Razumljivo je, da je bila neprijetna tako za Karničarja, saj so se mu s tem podrli vsi načrti, kot za ostalo ekipo, ker se je razdrla ena od obeh navez. Treba je reči, da so tako Karničar kot ostali trije storili vse, da bi vrzel v ekipo pri opravljanju vzponov čim manj občutili. Opravljeni vzponi so našli odmev v novozelandskem časopisju, največ pa nam je pomenilo dejstvo, da so nam v začetku sicer prevideni in nezaupljivi rangerji v upravi Nacionalnega parka na koncu sami predlagali samo najtežje smeri.

že pred odhodom pod Mt. Cook smo navezali stike s predstavniki novozelandskega alpskega kluba (Alpine Club) v Christchurchu in sicer z zakoncema Clark; zanju smo zvedeli s posredovanjem tov. Vide Strašek iz Ljubljane. Po povratku v Christchurch smo se s člani tega kluba domenili za skupno turo, pa jo je prekrizalo slabo vreme, izvedli pa smo predavanje o naših gorah in o naši odpravi na Mt. Everest.

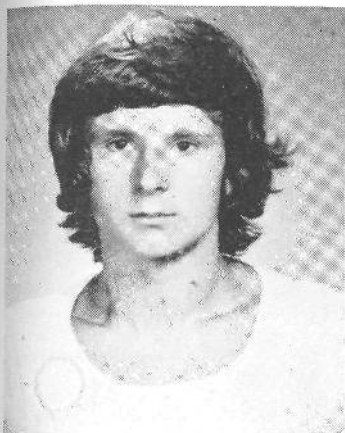
Ponudili so nam vso pomoč pri organiziranju ponovnih obiskov njihovih gora ali zbiranju podatkov o njihovih gorah. Zelo so se zanimali za našo planinsko organizacijo, način organiziranosti, način financiranja in podobno.

Med bivanjem v Novi Zelandiji sem imel priložnost obiskati Antarctic Division Department of Scientific and Industrial Research, ki ima svoj sedež v Christchurchu. Sprejel me je direktor Robert V. Thomson O. B. C. in mi dal nekaj dragocenih podatkov v zvezi z možnostjo organiziranja alpinistične odprave na Antarktiko. V sklopu Antarctic Division je namreč novozelandska baza na Antarktiki, ki je povezana z letalskimi zvezami s Christchurchom. Ob soglasju A. D. bi bilo možno te zveze uporabiti za transport ekspedicije. G. Thomson mi je pojasnil, da čistim alpinističnim odpravam niso pripravljene nuditi te ugodnosti, popolnoma drugače pa je, če je odprava znanstvena. To pomeni, da bi bilo potrebno organizirati mešano odpravo, katere pglavitni cilj bi bile znanstvene raziskave. Program raziskav bi bilo potrebno skupno z zahtevo po uslugah prek naše ambasade posredovati Antarctic Division. R. V. Thomson mi je zatrdil, da lahko pričakujemo pozitiven odgovor. Hkrati se je ponudil, da nam pismeno da še vse potrebne informacije. Jasno je, da se nam na Antarctic Division ni potrebno obračati, če ne želimo njihovih uslug.

NA KRILIH VETRA K SONCU

JANEZ BENKOVIČ

Od tebe sem bolan,
od tebe zdrav —
od tebe moč in vzgon
mojim perutim.

O. Župančič

Z Lukom stopiva na vrh Mt. Cooka. Pogled objame ostre grebene okoli naju, se spusti na širše snežne platoje med njimi, ki so preprežene z razpokami in se polagoma nadaljujejo v razdrapane ledeniške jezike in naprej v neskončno daljo segajoče sive morene. Izgubljajo se med griči, zaobljenimi in golimi, poraslimi le z rumenkasto travo, ki prehajajo v bujni pas zelenja ob obali. Nekatere prodrejo prav do oceana. Temno moder je in tam daleč na obzorju prehaja v sinje nebo. Od tam nekje je kapitan James Cook prvi zagledal to deželo in bele vrhove nad njo. Žal je preminil na povratku v Evropo. Tasman, ki je prišel za njim, da bi raziskal to deželo, je po njem poimenoval najvišji in najlepši vrh: Mount Cook. Do neba kipi njegov ostri beli greben, srebrna kapa pokriva rjave skale triglavega vrha. Le lahen vetrič je z nama . . .

Hip nato se nama pridružita tudi Pubi in Lado. Stiskamo si roke, fotografiramo in se predajamo užitku počitka na vrhu. Poznali smo se že prej in smo vedeli to in ono drug od drugem. Zdjaj čutimo, da smo vsi kot en mož. Vzpon nas je trdno povezal. Odkar smo premagali krajno poč in v mrzlem luninem siju zaplezali med serake vzhodne stene Mt. Cooka, smo trdo garali. Dali smo vse od sebe na tem našem prvem vzponu v gorah Nove Zelandije. Vse za en cilj: za pot k soncu, za strmi led izstopnega raztežaja, za čudoviti beli vršni greben in za sam vrh Mt. Cooka.

Doživetje je silno. Srečni smo. Kljub temu je treba sestopiti. Hitro gre, čeprav je greben spihan, trdi led na njem pa se blešči v soncu. Težji zgornji del sestopa je že za nami ko so nenadoma pred nami težave. Najprej odskaklja po strmeh ozebniku moj fotoaparati. Vrv je prežgala vrvico, na kateri je visel in samo gledam ga, kako se v vedno večjih skokih oddaljuje v globino. Tako sem jezen, da bi najraje jokal. Sestopamo hitro, da bi ga morda našli nekje spodaj, v pršiču, kjer se je zaustavil. Na koncu ozebnika smo. Pod nami je že bolj položen svet, zdaj res ni več daleč do ledenika Linda. Luka je prvi. Skoči čez razpoko v kup pršiča, nato pa zastoka. Ne more vstati. Hitro smo pri njem. Noga je zlomljena. Kar ne moremo verjeti, preveč dobro nam je šlo, preveč lep dan je bil, da bi moglo biti tako. Kljub temu je res. Lado gre h koči na Plateauju. Sam, čez nevarne razpoke ledenika Linda. Toda ne gre drugače. Zelo dobro je, da imajo v Novi Zelandiji odlično urejen sistem, če se zgodi nesreča. Vsaka kočica ima z dolino brezžično radijsko zvezo. Tudi mi trije gremo počasi naprej. Varujemo vsak korak. Luka ne more na poškodovano nogo niti stopiti, zato se opira na enega od naju in »tanca«, drugi pa varuje oba. Nekako sestopimo in se pridrsamo na Lindo. Včasih se iz sten nad nami odlomi kakšen serak. Helikopterja ni in smo tu v nenehni nevarnosti pred plazovi; zato sestopamo naprej. Prodrli smo že daleč v srce ledenika Linda, prav med najhujše razpoke. Minilo je vse popoldne in kljub temu, da že vidimo kočico na Grand Plateauju, smo veseli kovinske ptice, ki črna in velika hrumeče kroži nad nami. Potem odleti, kljub temu, da signaliziramo »pomoč«. Očitno ne morejo verjeti, da smo sami tako daleč prišli, kajti Lado je javil, da je nesreča pod vršnimi skalami Mt. Cooka. Nato prileti nazaj, vrže dimne bombe in hip nato vidimo, da pristaja. Veseli smo, hkrati pa

nas je strah, da se bo razdrapani ledenik kar sesul zavoljo neznosnega trušča. Še hip in odletimo v dolino. Vso dolgo pot, za katero smo potrebovali gor dober dan poštene hoje, zdaj preletimo v petnajstih minutah.

Za Luka je plezanje končano. Še isti dan ga helikopter odpelje v bolnišnico v Christchurch.

Ostanemo sami, plezamo naprej.

Spet na Grand Plateau. Tokrat nas popelje letalo. Tako si prihranimo naporen dostop, lahko pa vzamemo tudi mnogo več hrane, ki je osnova za uspeh na gori. Spet smo zadovoljni s kočami v Novi Zelandiji, saj so oskrbljene tudi z vso posodo za kuhanje, z bencinskimi gorilniki in spalnimi vrečami. Tudi voda je v velikem sodu tik za vrati. Naš cilj je drugi najvišji vrh Nove Zelandije — Mt. Tasman. Snežna piramida se pne tik nad nami. Odločimo se za greben Syme in za celotno prečenje Mt. Tasmana. To je čudovita grebenska tura. Še nikoli nisem plezal na kak vrh po takem grebenu. Tega sem se zavedel pozneje, tedaj pa sem samo gledal čudovito strmi snežni greben, kako se v lokih vzpenja. Obeta se nam pravi užitek. Najtežji del predstavlja prehod čez razpoke pod vzhodno steno. Novozelandci pravijo temu predelu »Mad mile«.; Nora milja torej. Nora zato, ker se giblješ v zelo nevarnem svetu, kjer te lahko zasujejo plazovi, ki jih prožijo seraki, pa tudi razpoke so razporejene v pravi blodnjak. Kar najhitreje premagamo ta nevarni del in s sončnim vzhodom smo na grebenu. Razvežemo se. Strmina je od 40 do 50°, toda greben je res oster kot nož. Lado in Pubi sta spredaj. Gledam ju, prijatelja, kako gresta proti vrhu, in čeprav strmina ni ekstremna, je izpostavljenost popolna. Lovim ju, toda vedno znova se mi odmikata in nezadržno se bližamo vrhu. Vreme je spet lepo, zdi se, da imamo srečo.

Vrh. Pogled uhaja na vse strani, tudi proti Mt. Cooku. Čudovito lepo je in zaželim si, da bi bile te gore bližje Evropi, da bi lahko prišel sem. Grebeni se lesketajo v soncu kot bi bili posuti z diamanti in daleč nad Tasmanovim morjem na vzhodu se vlečejo bele meglice.

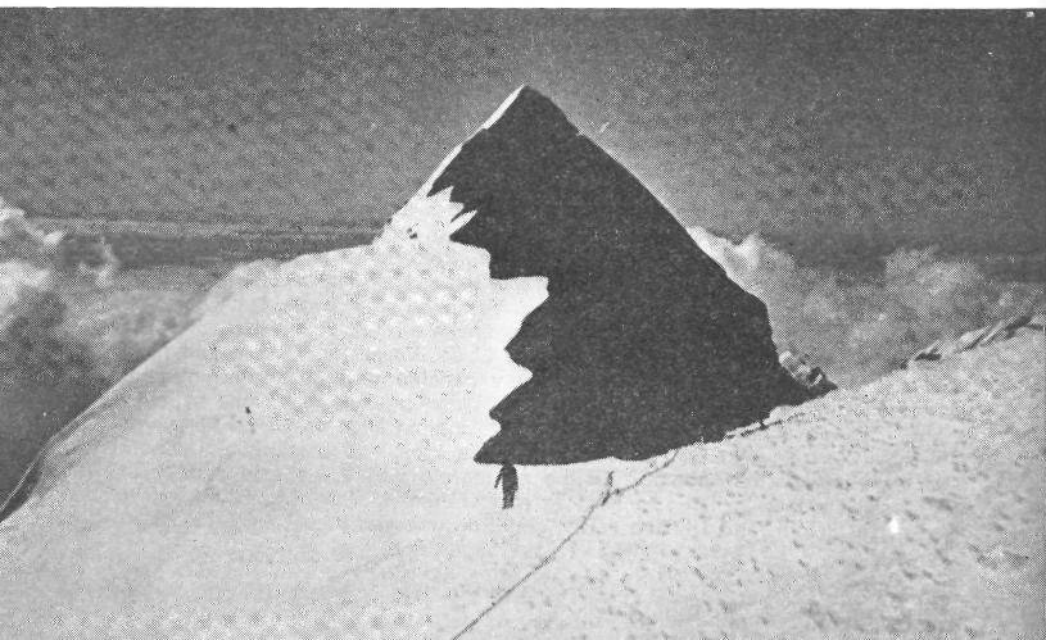
Obetali smo si konec težav, zato smo bili zelo presenečeni nad vršnim grebenom, po katerem smo prišli na vrh. Nato smo prečili še Mount Silberhorn in še naprej na Mount Graham.

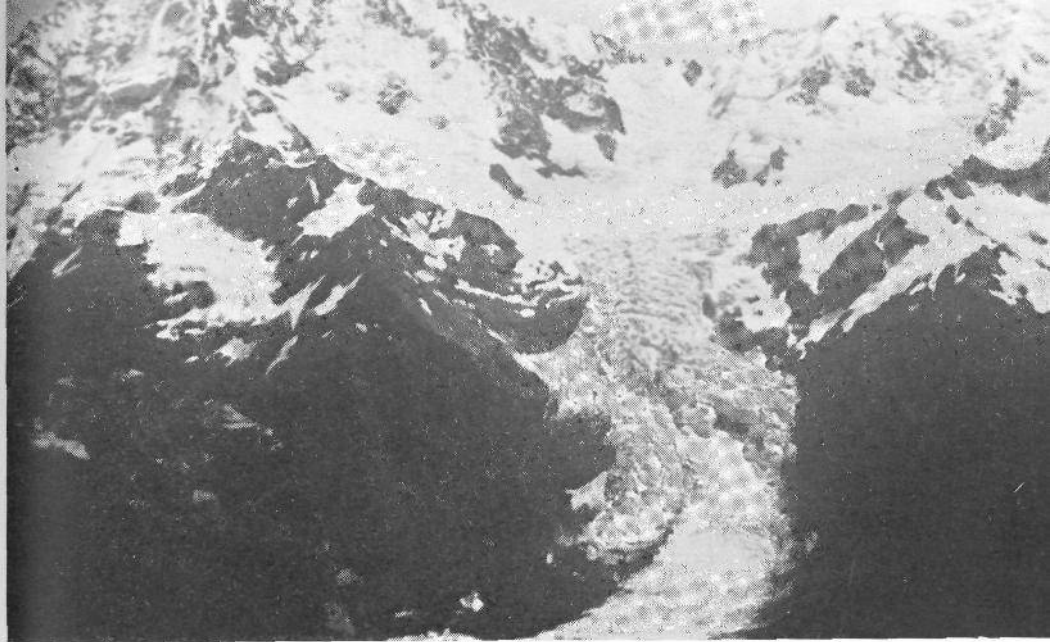
Sestopili smo po grebenu Graham nazaj na Grand Plateau. Ves čas sestopa je bil led zelo trd. Pa vendar to ni tisti zeleni led, ki ga poznamo iz Francije. Led v Novi Zelandiji je prozoren in tako trd, da se lomi pod udarci cepina in kladiva. Treba je udariti dvakrat, trikrat, da cepin drži. To pa je zelo naporno.

Dan se je prevesil; tiho prihaja večer. Preživeli smo čudovit dan na ostrih ledenih grebenih in jutri je dan počitka...

Pozdravi nas sonce. Tišino prekinja le grmenje podirajočih se serakov in brnenje letal, ki neprestano krožijo med temi gorami. Mi pa sedimo na skali pred kočo in gledamo gore okrog nas. Pišem; veliko mi je do teh besed, ki prihajajo iz mene in jih zlivam

Mt. Cook, greben med srednjim in glavnim vrhom

Mt. Tasman (levo), Mt. Cook (desno)

na papir. Domače zvone in lepe so. Pričarajo mi košček doma in ko jih bom pozneje kdaj bral, mi bodo pričarale košček daljnih belih gor.

Preplezali smo oba najvišja vrhova Nove Zelandije: Mt. Cook in Mt. Tasman. Naslednji cilj je JV stena Mt. Cooka. Imenuje se »Caroline«. Visoka je skoraj dva tisoč metrov in na polovici se prek cele stene vleče sto metrski pas navpičnih ledenih odlomov.

Že doma sem potihoma upal, da jo bomo preplezali. Ves čas sem govoril o tej »Karolini«. In zdaj greva; Lado in jaz. Spočita in v bojnem razpoloženju komaj občutiva en dan dostopa. Bivakirava na ledeniku »Caroline« pod velikim skalnim blokom sredi morene. Vsega imava na pretek. Voda je takoj poleg in iz doline sva prinesla mnogo dobrot. Zavijeva se v topli puh, a spanca ni od nikoder. Preveč se podira v steni nad nama. Te gore niso kakor druge; še v tišini rahlo razsvetljene noči naju nenehno opozarjajo, da živijo. Zdi se, kot da dihajo z nama in nama med grmenjem ledu pripovedujejo: »Jutri...«

Sonce naju ujame že visoko na snežnem grebenu pod pregrado serakov. Do sem sva plezala lažje raztežaje, le skalam sva se umaknila v strmejši led za nekaj raztežajev. Sonce ima veliko moč, čeprav je še zgodaj dopoldne. Na grebenu sva varna pred ledom. Ne vem, kako je z Ladom, mene je zares strah. Grmenje je tako zamolklo, pok ledenih mas tako ječi, da gre do kosti.

Ko pa enkrat zaplezava v srce tega ledu, je strahu konec. Dva raztežaja sta res strma, v vsakem imava po en detajl celo previsen. Vse morava dati od sebe. Na srečo je močno sonce led na površini za malenkost zmečhalo, tako da konice cepina, bajle in derez res dobro prijemajo. Po dveh raztežajih sva na vrhu pregrade serakov. Smejeva se drug drugemu in sploh ne veva, kaj bi.

Splezala sva jih, te serake, ta strmi led, za katere sva slišala, da jih nekatere naveze plezajo tehnično z vijaki in lestvicami. In nad nama ni več grozeče nevarnosti, ki jo predstavlja padajoči led. Pa vendar sva šele na polovici stene. Zdaj je na vrsti garanje. Snežne strmine nad nama se vlečejo v neskončnost. Led postaja zelo trd. Blešči se kot steklo. Midva pa vedno enako: prvih petdeset metrov v strmi ledeni breg, stojišče, drugi pa varuje, gleda kako neskončno daleč nad njim je, nato pleza do njega in še petdeset metrov naprej. In tako mnogo mnogokrat. Noge začno boleti, ne ubogajo več. Le počasi sledijo mislim tja gor, kjer je rob stene.

Pripravlja se nevihta. Za koprenastimi meglicami se od zahoda valijo sivi trebušasti oblaki. V težkih trebuhih nosijo dež, mrzel veter jih žene nad gore. Na vršnem grebenu sva. Ura je pol šestih zvečer. Pod nama je stena »Carolina«. Preveč je bilo vsega ta dan. Zavedava se le, da bo nevihta; megla polni ledeniške doline, plazi se ob širokih

Mt. Cook z vzhodnega grebena, v ozadju stena Carolina

bokih belih očakov in se tihotapi vse višje proti vrhovom. Sivi oblaki se bližajo obali Tasmanovega morja. Zamolklo se blešče v zahajajočem soncu in kmalu bodo dosegli gore.

Veter na vršnem grebenu je silovit. Smer »Caroline« izstopi med malim in srednjim vrhom Mt. Cooka, zato morava še na glavni vrh po dolgem, ostrem snežnem grebenu proti severu. Ne varujeva več, kajti greben ni pretirano težak, čeprav je oster, podoben tistemu na Tasmanu.

Poskušava iztisniti iz naju vso preostalo moč, da bi še pravi čas prišla na vrh in se nato spustila na ledenik Linda, kjer ne bi bilo težko bivakirati v eni od razpok. Ob 19. uri sva na vrhu Mt. Cooka. Za hip posediva in v mislih se preselim daleč v kraje čez ocean, kjer je prav zdaj, ko tu ugaša dan, zgodnje jutro; ljudje hitijo na delo in polja bržkone še počivajo pod debelo snežno odejo. Tam sem doma. Toda to je daleč, treba je pozabiti, kajti midva morava dol, v meglo.

Sestop že poznavam, zato nimava težav. Počasi se mrači, midva pa sva na ozki gazli med razpokami ledenika Linda. Iz megle prši, počasi korakava proti bivaku na Grand Plateauju. Veter vse bolj zavija, pripravlja se pravo neurje. Za konec padem še v ozko ledeniško razpoko. Na srečo se zagozdim z nahrbtnikom in Lado mi pomaga ven. Ušla sva neurju; ura je deset zvečer. Miško, Dušan in Pubi so veseli, ko se prikaževa, in novozelandski prijatelji nama čestitajo, saj je bila to prva ponovitev smeri »Caroline« letos in ena najhitrejših sploh.

Sestopili smo z gora Nove Zelandije. Več kot 30 ur smo z letalom leteli proč od teh gora, ki smo jih vzljubili. Mlade in drzne so in čeprav niso visoke, so zelo lepe, vse polne ostrih grebenov, grozečih serakov in zahrbtnih razpok. Daleč za nami ostajajo ljudje, ki so nas tako prijazno sprejeli. Zdaj letimo domov, v kraje, ki jih imamo najraje, k ljudem, ki jim pripadamo.

Nad Slovenijo smo in glej, naše gore so bele in greben Kamniških je prav tako oster kot tisti v Novi Zelandiji. V kotlini na južni strani se skriva staro mestece Kamnik. Od tam sem prvič videl gore in prevzele so me.

1. 8. 2. 1980 V stena Mt. Cooka, 1000 m, 9.30 ure, 40—60° (eno mesto 70°); navezi Luka Karničar-Lado Vidmar in Janko Plevel-Janez Benkovič; sestop Linda.

2. 13. 2. 1980 greben Syme do vrha Mt. Tasmana in prečenje Mt. Silberhorna do Mt. Grahama. Sestop po grebenu Graham. 15 ur, 40—50°, naveza Janko Plevel-Lado Vidmar-Janez Benkovič.

3. 20. 2. 1980 »Caroline« (JV stena Mt. Cooka) — 1500 m, 13 ur, 40—60°, [2 raztežaja 80—90°, previsni detajli], naveza Lado Vidmar-Janez Benkovič, sestop Linda.

BESEDA O VEZNIH POTEH

CIRIL ZUPANC

Ko je bila 1953 urejena Slovenska planinska pot (SPP), ki povezuje naš gorski svet od Maribora, čez Pohorje, Savinjske Alpe, Karavanke, Julijske Alpe, Idrijsko hribovje, Nanos, Brkine, Slovensko Istro do Ankarana, si člani komisije za pota PZS nismo mogli predstavljati, da bo ta zgled imel tako velik vpliv, ki mu bodo sledila številna PD z urejanjem novih veznih poti po Sloveniji.

Kakor že SPP nima zgolj zemljepisno-planinske vsebine pač pa delno tudi zgodovinsko, gospodarsko, botanično in tako naprej, tako so tudi številne druge vezne poti večvsebinske in področje, po katerem so speljane, želijo predstaviti v več pogledih. Tako je tudi prav, saj planinstvo že zdaleč ne pomeni le hoje v gore, ampak je v njem vedno navzoče tudi zanimanje za vse tisto, kar človek v naravnem okolju želi in more videti ali spoznati. Ena od osnovnih dejavnosti PD je od vsega začetka ta, da z urejanjem in markiranjem odpira pot v gorski svet in ga tako odpira najširšemu krogu ljudi, ki postajajo ljubitelji gorskega sveta in so vse bolj pogosti obiskovalci naših vrhov in planin. Delovnemu človeku je zgolj hoja v naravo, v gore premalo. Ob tem želi videti nekaj več, spoznati pomen in zgodovino kraja, kjer hodi, tamkajšnje razmere, gospodarjenje, običaje, floro, favno, kamenine in še kaj. V tem pogledu naše vezne poti dokaj dobro opravljajo to nalogo.

In ker ni vse zlato, kar se sveti, tudi z veznimi potmi ni vedno vse v najboljšem redu in prav.

Že pred prvo svetovno vojno je SPD, na predlog Alojza Knafeljca, sprejelo enotno oznako — rdeč krog z belo piko (Knafeljčevo markacijo) za osnovni znak na naših planinskih poteh. Tedaj je bilo sprejeto načelo, da s planinskimi markacijami ne bomo na gosto pobarvali naših gora in vrhov, ampak le toliko, da bodo potnika varno vodile po neznanem in manj varnem terenu. Tega načela se naši markacisti bolj ali manj dosledno tudi zdaj drže. Knafeljčeva markacija je kasneje postala osnovna markacija jugoslovanskih planincev. Z nastajanjem veznih poti pa se je označevanje planinskih poti tu in tam oddaljilo od tega lepega načela. Vrsta drugačnih oblik markacije in dodatnih znakov ob Knafeljčevi markaciji kvari estetske oblike naše planinske markacije. Komisija za pota zagovarja stališče, naj bodo vse vezne poti enako označene, posebno ali dodatno oznako vezne poti (črka, številka ali kak drugi znak) pa naj bi uporabili le redko, le toliko, da je glavna smer poti nakazana. Osnovno vodilo vsake poti pa naj bo priložen vodnik z dnevnikom, ne pa »barvanje« poti.¹

Treba je najti, če ne med članstvom društva pa zunaj njega, geografa, zgodovinarja, botanika, lovca in še koga, ki bo pomagal sestaviti zanimiv in strokovno vreden priločnik. Strošek za tako sestavljeni vodnik je morda nekoliko večji, zato pa sta njegova vrednost in veljava na dostojni višini, v ponos društvu in vsem planincem. Nekateri vodniki so pri društvih že pošli pa še niso bili ponatisnjeni, kaj šele, da bi bil ponatisnjeni v razširjeni in izpopolnjeni vsebini.²

Podobno je tudi z značkami za prehojeno vezno pot. Nekatera društva so prišla do njih po »bližnjici«, tj. dala so delati cenene značke, ker so pač poceni. To je medvedja usluga vabilu za množičen obisk gora. Značka mora biti enostavna in lepa. Mislimo, da taka značka ne more nastati povsem po naključju, osnutek zanjo naj bi naredil primeren strokovnjak. Tudi z značkami je podoba kot z vodnikom: marsikje so že pošle, novih pa še niso naredili.³

Po ugotovitvah članov komisije za pota PZS in po pripombah v Dnevniku te poti skrbno spremljamo vzdrževanje in urejenost celotne SPP. Ker je najdaljša, je na njej seveda vsako leto treba kaj popraviti, obnoviti. Vzdrževanje vezne poti je stalna naloga, ki je nekatera društva ne jemljejo dovolj resno in odgovorno.⁴

Ob otvoritvi vezne poti so na različnih točkah tudi smerne ali orientacijske table in puščice. Čez čas pa se razmere spremenijo in vezna pot postane »škrbasta«, saj tu in tam manjkajo smerne puščice, opozorilne table in podobno. Navadno je treba precej opozoril, da se to popravi. Ob tem naj omenim še to, da so v nekaterih večjih krajih,

¹ Sploh ni zaželeno, da imajo vezne poti svojo oznako. Potem bi lahko doslej uporabili kakih 30 znakov, poleg znane oznake z T 1. Že tako bi morali imeti poseben spisek za dosedanje oznake. Zdaj se bo vsemu temu pridružila še oznaka za pot Ljubljana—Zagreb (LJ—ZG).

Vodniki (vodilci) z dnevnikom veznih poti so po vsebini, obsegu in obliki zelo različni. Z nekaterimi smo lahko zadovoljni, drugi so pa spet površno sestavljeni in ne delajo časti društvu, ki jih izdalo.

² Avtor misli na priločnik Slovenska planinska pot, ko bi bilo treba v opisu v tem priločniku dodati še nekaj več. Tako bi tako opremljen priločnik postal preveč zajetna učna knjiga in bi namen kot ga priločnik Ima, precej potisnil v ozadje.

³ Značke naj vsebujejo osnovno zamisel ljudi, ki so si pot zamislili in jo izpeljali (in tudi zadovoljivo opremili z markacijami).

⁴ Dolžnost vzdrževanja poti in oznak (smerne puščice, orientacijske table, markacije) je prvenstvena. Predvsem pa trase poti ne bi smeli spreminjati in prilagajati vsakokratnim željam posameznikov ali skupin.

skoraj gotovo pa v občinskih središčih ali ob večjih avtobusnih postajah, nameščene velike orientacijske table. Davno je že, ko so bile nove in dobre. Čas je naredil svoje, treba bi jih bilo obnoviti, vanje vrisati tudi kaj novega, vendar se PD le redko zmenijo za to, da bi obnovili tako tablo. Tudi po taki tabli je moč oceniti dejavnost PD določenega kraja.⁵

PLANINSKA TRIM POT OBČINE SEVNICA

BRANE DOLINAR

Ko takole že nekaj let hodim po transverzalnih poteh Slovenije, vedno znova spoznavam, da so mnoge med njimi slabše obiskane, čeprav vodijo po prav tako lepih in zanimivih krajih kot tiste, kamor vodijo že »romarske poti«. Zanimivo je, da so to poti, ki vodijo po nižjih predelih in se le sem in tja povzpno na vrh, ki navadno niti ni visok. Prav zato so take poti primerne za jesenske dni, ki se podaljšujejo v zimo, še posebej, če dolgo ni snega. To pa so navadno prav tisti dnevi, ki so v mestu najbolj megleni, najbolj dolgočasni.

Pot sem razdelil na štiri enodnevne dele, vendar je treba povedati, da so zahtevni, saj sem za najkrajši del potreboval 7 ur, za najdaljšega pa kar 12 ur ne ravno zmerne hoje.

3. november 1979: Tržišče—Šentjanž—Brunk—Sevnica

V meglenem jutru sem še v mraku pustil avto na železniški postaji Tržišče in po lepi makadamski poti prišel do kontrolne točke 14 v vasi Polje. V knjigi ni bilo vpisanih veliko obiskovalcev, opazil pa sem nekatere »znance« z mnogih drugih veznih in transverzalnih poti.

Pot me je vodila skozi vasi Gabrijele, Malega in Velikega Čirnika. Na kontrolni točki Veliki Čirnik sem vprašal za pot proti Šentrupertu namesto za pot proti Šentjanžu (kar redno se mi dogaja, da delam take napake); ta me je veljala pol ure napačne poti. Iz vasi Šentjanž sem šel do zaselka Murence, kjer je lep spominski park, posvečen Milanu Majcnu in Jančiju Mevžlju, ki sta padla leta 1941 v Vodenikovi hiši. Po polurni hoji v hrib sem prispel na 721 m visoki Leskovec. Pod menoj je dolina Save, lep razgled pa je tudi proti Kumu, Kopitniku, Velikemu Kozju in Lisci. Žig sem dobil pri domačinu Janezu Starini. Prek Brunka in Jablanca sem se potem spustil v vas Okič, kjer mi je kmet Žužek razložil, da je tu doma pesnik in pripovednik — Anton Umek-Okiški. Na rojstni hiši so mu krajani vzdali spominsko ploščo. Čeprav je bilo za menoj že 9 ur hoje, sem se vzel še na 470 m visoki Topolovec, kjer je lep pogled na Sevnico. V trdi temi sem se prek Boštanja spustil v Sevnico. V hotelu »Ajdovec« sem odtisnil zadnji kontrolni žig in se z zadnjim vlakom odpeljal proti Tržišču in nato v Ljubljano.

30. november 1979: Tržišče—Telče—Bučka—Sevnica

Znova sem začel pot v vasi Tržišče, ki šteje kakšnih 30 hiš, prebivalci pa imajo rodovitne vinograde v bližnjem Malkovcu. Žig hranijo v gostilni, pot pa drži po cesti kar strmo do zaselka Malkovec. To ime poznajo vsi, ki imajo radi dober cviček. Pot teče po grebenu do vasi Telče in je ves čas lepo razgledna. Če bi tod hodil pred dobrim mesecem dni, ko so bili vinogradi polni veselih obiralcev, bi bilo še dosti bolj zanimivo. Prek Pijane gore (kdo ve od kod to ime) se spustimo v Gorenje in Dolenje Dole. Domačini so ustrežljivi, kjerkoli vprašaš za pot, ti obenem z informacijo postrežejo z domačim vinom.

Pot se proti vzhodu vzpne do Bučke, kjer se prvič srečamo s transverzalo kurirjev in vezistov, ki prihaja iz Brestanice in gre naprej proti Trški gori. Žig hrani Kristina Tičar, ki je bila pred leti oskrbnica Roblekovega doma na Begunjščici.

Nato gre pot mimo spominske plošče 13 partizanom iz Bučke, skozi vas Selo, med vinogradi in zidanicami do vasi Prevolje. Od tod sem se spustil po gozdni stezi do ceste

⁵ Komisija ne zagovarja nastajanja novih veznih poti, če za to ni posebne potrebe zaradi pomembnosti smeri ali območja. Zahteva pa v smislu sklepov Skupščine PZS od mariborske dalje, da društva svoje terenske odseke poti vzdržujejo in obnavljajo kar najbolj vestno in to vsako leto. (Vse pripombe pod črto je prispevala Komisija za pota pri PZS.)

in potoka in zgrešil markacijo. Namesto proti severu sem šel po makadamski poti strmo do vasi Orle in nato levo na preval, kjer sem v dolini zagledal luči Sevnice, saj je bilo že mračno. Pot se spušča le še nizdol, skozi vas Lukovec na glavno cesto ob Savi, prek starega lesenega mostu sem že skoraj tekkel do sevniške železniške postaje, da sem ujel večerni vlak do Trzišča.

12. in 13. april 1980: Loka pri Zidanem mostu—Lovrenc—Lisca—Planina pri Sevnici

Ta drugi del poti zajema kraje na levem bregu Save in tako hodimo že bolj po štajerskem delu Zasavja.

Tokrat sem se peljal z opoldanskim vlakom iz Ljubljane do Loke pri Zidanem mostu, kjer je služboval Primož Trubar, danes pa je tu dom ostarelih. Pot se vzpenja do zaselka Poljane, do domačije Prašnikar na Okroglicah. Tu je spomenik mladim partizanskim kurirjem, padlim jeseni 1944. Do zavetišča na Lovrencu je še dobrih 15 minut. Tu se priključimo na Zasavsko planinsko pot. Mimo cerkve svetega Lovrenca, ki je znana po tem, da je v njej pridigal Primož Trubar, pridemo v slabi uri hoje do planinske kočice na Lisci. Od cerkvice naprej mi je delal družbo živahen 10-leten deček, ki je doma pod Lisco. Na pol poti do Loke je namreč pospremil prijatelja. Deček me je vodil po bližnjicah in mi spotoma odkril lisičje brloge, po prebivalcih le-teh, je gora tudi dobila svoje ime.

Dom na Lisci je lepo urejen in je tudi dobro oskrbovan. Verjetno bi lahko bil za zgled še kakšni planinski koči, ki kar ne more iz neurejenosti, čeprav tudi do nje drži cesta in je obiskovalcev dovolj.

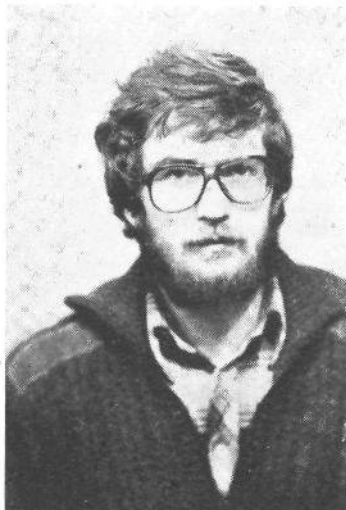
Drugo jutro sem šel na pot zgodaj. Sprva sem se spustil navzdol, potem pa sem se začel strmo vzpenjati na 934 m visoki Ješivec. Na drugi strani tega vrha se naša pot odcepi od »zasavske«, ki se spusti do vasi Malo Podgorje in se nato pri Zabukovju začne vzpenjati na Bohor. Sam sem se odločil za Rudenik, kjer kmet Kunšek edini še vztraja na planini, skoraj 900 m visoko. Kmetija je res na lepem kraju in jo obnavljajo in tako kaže, da je ne mislijo zapustiti. Nato se spustim do vasi Praprotno in Golobinje ter v eni uri pridem v Planino pri Sevnici. To je za nas pohodnike zanimivo križišče poti, saj se tu križajo poti »Sevniška«, »Pot Kurirjev in vezistov«, »Pot 14. divizije« in »Pot kmečkih upornikov«. Kontrolna žiga za prvi dve poti hranijo v gostilni »Na gradu« in ne v gostilni »Pri sejmišču«, kot piše v vodniku. Planina pri Sevnici kaže danes le še malo tiste živahnosti, ki jo je imela pred drugo svetovno vojno. Tu so bili veliki živinski sejmi, kamor so hodili po živino trgovci celo iz Italije. Kot mi je pripovedovala gostilničarka ene od še vedno petih gostiln v kraju, je bilo tod pred vojno kar 16 gostiln, vsem pa je po njenih besedah »dobro šlo«. Danes pa je to bolj zaspan kraj, ki ima popoldne bolj slabe zveze s Sevnico. Zato sem se z avtobusom odpeljal do Celja in nato z vlakom do Ljubljane.

26. april 1980: Sevnica—Zabukovje—Skalica—Planina pri Sevnici

Za zadnjo etapo sem si izbral za izhodišče Sevnico in se od tu prek Lamperč in Žabjeka povzpел na 436 m visoki Grič, kjer so izkopalci ostanke Ajdovskega gradca. Pot se nato spusti proti vzhodu skozi vas Podvrh, potem pa se zložno vzpenja v vas Zabukovje. Tu sem se na kontrolni točki pri Martinu Pajku pozanimal za vreme, saj so bile napovedane dopoldanske nevihte. Vendar me je domačin potolažil: »Dokler piha veter z Bohorja, dežja ne bo!« In prav je imel. Na Mrzli planini je še vedno ležal sneg, šel sem po grebenu Bohorja na Skalico. Ta je z 951 m najvišja točka celotne poti, z vrha pa je čudovit razgled po dolini Save vse do Triglava in Pohorja na drugi strani. Na vrhu je v kovinski skrinjici žig in vpisna knjiga; ta kaže, da je tu dosti obiskovalcev. Pot se nato strmo spusti do Stare Žage ob cesti Planina—Sevnica, kjer stoji spomenik 14. diviziji. V dobre pol ure sem nato prispel v Planino, kazalec na števcu korakov pa je pokazal za pot od Sevnice do sem kar 21 km.

Ne ravno lahka vezna pot je bila sklenjena, v dnevniku poti je bilo odtisjenih 37 kontrolnih žigov, po približno dveh tednih pa so mi iz Sevnice za prehojeno pot poslali spominsko značko z zaporedno številko 87.

To je le zunanji »znak« prehojene poti. Ostanejo pa spomini na lepo naravo, razglede, divjad, ki jo srečaš na samotnih poteh. Predvsem pa na ljudi, ki vztrajajo po samotnih kmetijah. Kljub delu, ki ga na kmetijah nikoli ne zmanjka, so vedno pripravljene za prijazne pogovore. Presenečen si, ko vidiš, da se jim ne mudi, čeprav so prav zaradi tega, da bi tebi odtisnili žig, pustili delo. Nič ne gledajo na uro, kot mi v mestu, ki imamo ves čas občutek, da nas nekaj »preganja«. Marsikaj bi se od njih lahko naučili.

MAVEC IZ NOVE ZELANDIJE

LUKA KARNIČAR

Z Benijem sva že nekajkrat fotografirala drug drugega v počutju primernih pozah na vrhu, ko sta se tudi Pubi in Lado prikazala na ostrem grebenu tik pod vrhom. Ne, da ne bi bilo kaj govoriti, samo s stiskom rok je bilo že veliko izrečenega in drug drugemu smo brali enake požrešne misli, kajti vitergin, ki sem ga pozabil doma, še zdaleč ne bi bil zadovoljil naših krulečih želodcev.

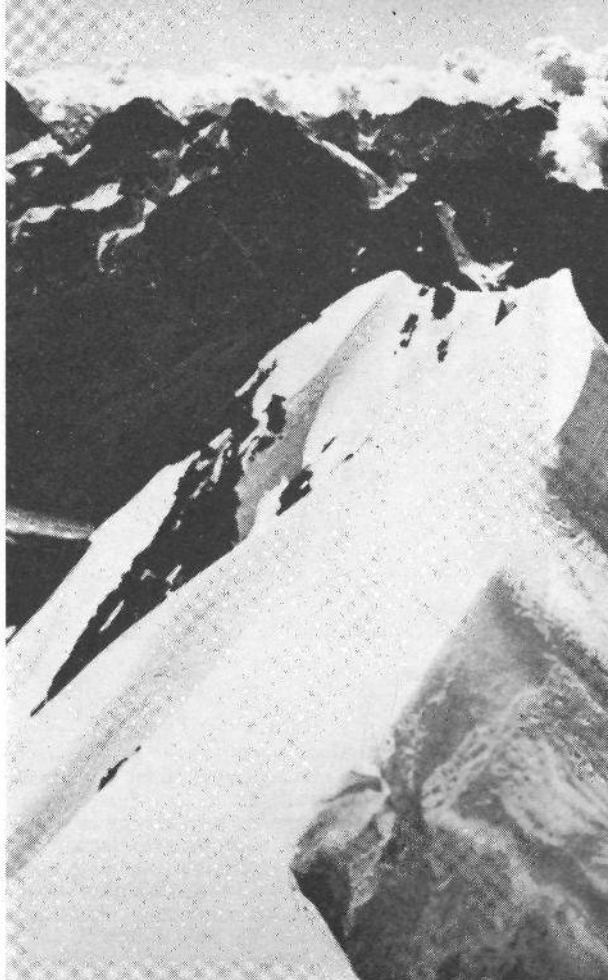
Bili smo že tretji dan na turi in mit o novozelandski dehidrirani hrani se je dokončno razblinil. Nismo imeli namena kljubovati vetru in tudi želodci so vpili vsaj po toplem toastu s čajem, zato smo začeli sestopati. Kar hitro smo se umaknili po strmem steklenem ledu; dereze so dobro prijemale in znašli smo se na »balkonu«, na katerega je iz vzhodne stene pripeljal najtežji odstavek v smeri, ki smo jo preplezali. Vsekakor nismo nameravali tu nadaljevati, ampak smo se umaknili v razbit svet severne stene. V ostrem, zoprnem vetru iskanje prehodov ni bilo prijetno, vendar nas je na srečo star klin kmalu pripeljal na vrh strmega ozebnika; prav njega smo »določili«, da nas bo privedel na ledenik Linda, ki pripelje alpiniste po nekaj urah na tako opevani Plateau z zavetiščem. S še kar primerno hitrostjo smo se, obrnjeni k strmini in vsak s svojimi mislimi, vztrajno bližali krajni počti, ki je ozebnik ločila od strmega pobočja med njim in ledenikom.

Nihče se verjetno ni ukvarjal z mislijo, da bi bil kar najhitreje dol, le Benijevemu fotoaparatu se je očitno mudilo. Mislim, da bi se zaman trudil, če bi želel opisati človeka, ki se mu odtrga aparat, seveda s filmom vred, na katerem so bili ujeti motivi čudovite dvodnevne plezarije, in to po smeri, ki je ne moreš kar vsak dan preplezati, pa z vrha, kjer je fotografiral s svojo neločljivo »punčko«... Ker ne morem popisati njegovih občutkov, bom prihranil tudi točo izbranih besed, ki so pospremile odhod aparata v »večna lovišča«. Ob tem dogodku so se vsi malo ustavili, tako da sem jih kot zadnji dohitel in ker sem bil ravno v zaletu, se nisem ustavljal; prišel sem do krajne počti, od katere se je le dva metra nižje začelo strmo pobočje, po katerem se je obetalo le še kakih pet raztežajev prečenja do blagega pobočja nad ledenikom.

S tem, da se aparat ni speljal prek pobočja, so si bili oni trije na jasnem, torej je pod skokom pršiču. Nabral sem nekaj vrvi in jo vrgel. Lepo je priletela in se skrila v pršiču. Torej — od tu naprej moje že kar utrujene noge niso spraševale. Trdno sem prijel v roke cepin in — kaj bi drugega — skočil. Kot bi se neke čudne sile poigravale z mano, me je v naslednjem trenutku treščilo ob tla, še nekajkrat obrnilo in ostra bolečina v levi nogi mi je zameglila romantično panoramo okoliških sten. Ne da bi karkoli storil s cepinom, sem obležal — v pršiču. Vztrajno drgnjenje obraza s snegom mi je počasi povrnilo normalno sliko trenutka, ko sem se zavedel, da noga ne bo več uporabna. Tega mi ni dopovedovala le bolečina, marveč tudi pogled na čevlji, ki je visel kar po svoje stran od noge.

Najprej je bil pri meni Pubi — Lado je daleč nekje iskal prehod čez razpoko, Beni pa je še vedno preklinjal svoj fotoaparatu. Kmalu so bili vsi trije ob meni in kar hitro so začeli ukrepati. Bili smo še vedno v steni, na dnu katere nas je čakal grdo razbit ledenik in daleč nekje zavetišče na Plateauju. V hipu misli niso bile več utrujene. Lado, ki je bil še najbolj »Anglež«, je začel sestopati proti zavetišču na Plateauju, da bo tam po radijski zvezi, ki je v vsaki koči, priklical pomoč. Kamničana Pubi in Beni pa sta se

začela truditi z menoj, kajti prečenje zelo strmega ledenega pobočja na eni nogi še za ekstremiste ni »simple«, kaj šele za Jezerjana. Toda volja vseh treh je bila izredna in hopsanje na meji ravnotežja, ki mi ga je Pubi uspešno popravljal, nas je v nekaj urah pripeljalo na konec prečke, kjer so bolečine dobivale svoje vse pomembnejšo veljavo. Z vrvm, na katero sem bil navezan, sta me sedaj že lahko začela spuščati proti ledeniku. Tako sem še kar »udobno« pridrčal na položnejši del, kjer pa se je stvar nekoliko zapletla. Teže mojega telesa in bolečin ni bilo mogoče več spuščati, ampak sta se prijatelja morala vpreči v vrv in me vleči. Najprej je šlo po hrbtu. Ker pa velika četveroglava stegenska mišica ni mogla kar naprej držati noge v zraku, se je vožnja spremenila v sankanje po trebuhu, kar pa je tudi precej daleč od udobnega, posebej če vračunamo še vse bolečine, ki so jih prispevale dereze s svojim zatikanjem v sneg. Končno smo se privlekli na ledenik z vsemi njegovimi razpokami. Tu smo se odločili, da bomo naš transport zaključili. Zavili smo se v bivač vreče, Beni je začel taliti sneg, jaz sem se ukvarjal z mislimi o svoji nemoči, le Pubi se je ukvarjal z nečim bolj pametnim, ko je predlagal, da bi pohod nadaljevali z utemeljitvijo, da pač nikjer ni zapisano, da mora ravno kdo priti po nas. Že res, da je letalo krožilo nad nami, samo verjetno ne zavoljo nas, marveč zaradi lepega sončnega zahoda, ki je bil resnično prava paša za oči.

Veter je bil vse hujši, ko smo »poskakovanje« in vlačenje po ledeniku nadaljevali. Opiraje na prijatelja smo hodili počasi, čez vsako razpoko sem se moral sam preplaziti, da ne bi podrli snežnih mostov in bi vsi zgrmeli v kako neprijazno ledeno globino. V roke so me že začeli prijemati krčiči, počitki so bili vse pogostejši, pogovor pa je sploh povsem zamrl. Vse bolj smo bili malodušni in veliko vprašanje je, če je Ladu sploh uspelo priti do kočice. Tesnoba v nas se je večala z večerom in vse pogostejšimi težkimi prehodi prek razpok.

Mt. Dixon

Sedma ura našega »sestopanja« je že minevala, ko so, sicer precej zaraščena, Pubijeva ušesa zaslišala skorajda odrešilni zvok helikopterja novozelandske vojske. V trenutku, ko smo ga zagledali, mi je tudi desna noga odpovedala in vse, kar je bilo pozneje, se je odvijalo tako hitro, da sem pravzaprav prišel čisto k sebi šele dan pozneje v bolnišnici, že po operaciji, ko sem bil tako lačen, da še jesti nisem mogel, v kar prijatelji na odseku sicer dvomijo, ker poznajo mojo požrešnost, vendar je bilo tokrat res, da nisem spravil razen čaja nič vase. In potem — teden dni v bolnici, kjer so mi razložili, da imam zdrobljene kosti v gležnju in pretrgane vezi. In potem — skoraj mesec dni pri dobrih Slovencih, ki so že več kot 20 let v Novi Zelandiji. In potem — po 57 urah nepretrganega potovanja — doma. In potem — komaj čakam, da odložim »bergle« in skupaj s prijatelji nadaljujem iskanje vedno novih najbolj čudovitih trenutkov v gorah in po planinah, v strmih stenah in opuščenih ovčarskih stajah ...

NORA MILJA

LADO VIDMAR

Kopljemo se v zlatu, v sreči in v sebi čutim nekaj, čemur se po ovinkih reče: Znotraj je prazno, okrog pa nič ni. Mislim, da smo vsi trije, ki smo bili navezani na vrvi, čutili nekaj podobnega, ko smo prečili Noro miljo. Pravzaprav ni milja, ampak le tristo metrov neukročenega ledu in snega, prek katerega je dolga in nevarna pot, kot milja prehojene poti sredi najhujšega prometa po sredini ceste.

Počasi se sonce dviga nad grebene in pravljlična svetloba izgublja svoj čar. Naenkrat se mi zazdi vse na okrog še bolj hladno in ledeno, še bolj kruto in nevarno. Toda vrv, ki me je že nekajkrat potegnila naprej, me zbudi iz zasanjenosti in sprjaznim se z dejstvom, da bo treba teh neskončnih tristo metrov le prečiti. Labirint brez sten, pravljica za utopiste. Vendar ni res. Sten tu ni, so pa globoke in ledeno zelene razpoke, ki nam kažejo svoja pohlepna žrela. Res je, da so strokovnjaki dokazali, da globoko zamrznjeno živo bitje lahko čez določeno dobo zopet odtajajo in oživijo, toda mene ni niti za hip obšla želja, da bi se pustil »konzervirati« na tak način in niti za hip me ni zanimalo, kakšno bo življenje čez tisoč let, ko me bo ledenik vrgel na svetlo.

Obstali smo pred »križanko«, ki se ji reče »zavozlano«. Pravzaprav je bil to le pol metra širok in kake štiri metre dolg snežen most, razpet čez zevajočo globino, mrzlo tirizne

barve, ki se je prelila v črno črto na dnu. Tokrat sem se zazdel sam sebi zelo čuden, črno bel in ta črna črta je bila kot rob parte, mrtve slike živega človeka. Vseeno sem se še premikal, toda ne po dveh, ampak po štirih, da bi bila obremenitev te sloneče snežne mase čim manjša.

Ko bi bilo mogoče izključiti bitje srca, bi to najbrž storil brez premišljanja, kajti butalo mi je v prsih, kot butajo valovi oceana ob granit neznanega otoka. Sreča mi je podala svojo čvrsto roko in zopet sem se postavil na dve nogi, trdno in s praznimi pljuči, kajti oddahnil sem si še bolj globoko, kot je bila globoka in zevajoča ledenica pod menoj. Počasi smo atopeli. Globine so se nam zdele samo še lepe in zanimive. Korak se nam je umiril in naenkrat smo se znašli na razu, ki se imenuje Syme greben.

Včasih so mi prijatelji, ki so tudi alpinisti, kazali slike lepih ostrih grebenov in mi povedovali o čudovitih doživljajih ob plezanju. Sedaj sem se sam znašel in doživljal oster rob in zijal od nepopisne lepote tega bisera narave. Najprej pred menoj, nato pa vedno bolj nad menoj, se je dvigala ostra črta in nam kazala, kam nas bo vodila naslednjih nekaj čudovitih ur. Tu nam na orientacijo sploh ni treba misliti, kajti greben je bil preveč opazen in okrog nas je bilo vse zanimivo in na vsakem koraku smo našli kaj zanimivega za naše radovedne in lepote ter zanimivosti željne oči.

Bliže smo bili vrhu, daljša je bila črta za nami. Vse pogosteje smo se ozirali nazaj, pravzaprav navzdol in opazovali preplezано višino.

Nora milja je bila le še majhna zaplata, zasidrana pod grozečim ledenim slapom, ki se je naslanjal na pleča Tasmana. Bila je kot krut past, neizprosna in nenasitna, stroga in vzvišena, po drugi strani pa nam je dala veliko izkušnjo in nepozabne spomine, lepe kot je lep leden labirint, ki mu težko pokažeš brezskrben in miren obraz.

BAVŠICA OŽIVLJENA!

MIŠA FELLE

Da še niste slišali za Bavšico? To je tam, kjer imajo čompe (krompir) in pa ostrhače (senene kopice). Če je po teh stvarih še ne boste našli, naj vam pomagamo, da sta blizu dva večja kraja — Bèc in Tmìn (Bovec in Tolmin). Kdor bo resno iskal ta biser v zgornjem porečju Soče, naj povpraša, kje je dolina, kjer prebivalci le redkokdaj vidijo sonce ...

Vse to vam svetujemo brigadirji-planinci, ki smo letos v Bavšici dokončno uredili vzgojno-izobraževalni center Planinske zveze Slovenije, pomarkirali nekaj poti na okoliške vrhove, predvsem pa smo želeli pomagati trem kmetijam, ki še vztrajajo v tej samoti. Upam, da je cesta, ki smo jo skupaj z vojaki in krajinami popravili, zdržala vse dosedanje nalive in da so Pepi, Tona in Kravanja zadovoljni z našim delom.

V Bavš'co smo prišli z vseh vetrov; z dolenskega (Nov majst), Štajerskega (How do you do, čuj?), idrijskega (g-h) in še drugih. Vsakdo je vlekel po svoje, sploh prve dni, najbolj pa se je ustalil tisti, ki je vneto tiščal Rombonu kapo na glavo, kar je po zagotovitvah domačinov pomenilo, da Bavšica še nekaj časa ne bo videla sonca. No, dvakrat ali trikrat smo ga v štirinajstih dneh pa le videli, da ne bi pozabili, kakšno je ...

Ne zna pa biti Bavšica kruta le z vremenom. Že prvi delovni dan je pokazala zobe tistim, ki so delali v taboru, še najbolj pa Džoku in njegovi skupini, ki je kopala jamo za smeti. Fantje in dekleta so izpod trave vlačili prave skale; človek verjame, da so se utrudili. Povrh jih je dajala še žeja. Andrej se jim je hotel prikupiti in jim je zmešal vedro malinovca. Samo, to je bilo na začetku in ker je Andrej načelnik mladinske komisije, tedaj še ni vedel, kakšen bo račun za akcijo, in je zmešal pijačo, ki je imela komaj kaj barve! In tako se je ta pijača, s katero smo odtlej dan na dan gasili žejo, imenovala preprosto »andrejevce« in brigadirjem se je tako priljubila, da pravega malinovca še poskusiti niso hoteli. Seveda pa tudi Andreju niso ostali dolžni. Ko je prvi teden zapustil tabor (oh, ta služba!), je moral za slovo spiti pol litra andrejevca, ki je bil še hujši od njegovega. Kdove, če smo na račun malinovca kaj profitirali, saj smo ga vseeno spili na litre ...

Kljub skalam in andrejvcu je Džoko s kompanijo izkopal tako jamo, da jo je resnično s ponosom lahko vsakemu posebej pokazal. Je pa pri vsem delu dobil še posebne navdihe za jutranjo gimnastiko, tako smo potem dva tedna delali že ob petih zjutraj vaje za lopato, vaje za kramp, po delovni akciji pri Krnskem jezeru pa še vaje za

Majhna podrobnost — Bavšica 80
Foto dokum. PV

Brigadirji Bavšica 80

Foto dokum. PV

Planinski tabor v Bavšici

Foto dokum. PV

macolo ... In vedel je, kakšna je zemlja bavška, saj se je kopanje nadaljevalo v terasah za šotore. Ni čuda, da je ob obrambnem dnevu, ko smo se pogovarjali o evakuaciji, kako jo je treba izpeljati, dejal:

»Čuj! Vzameš ‚rukzak‘, šotor in teraso pa letiš!«

Kaj takega nismo počeli, bi se nam vseh trinajst kozorogov, kolikor jih je tod nastanjenih, smejalo, je pa res, da so nekateri pred obrambnim dnem spali oblečeni, ker niso vedeli, če bo že ponoči alarm.

Proti koncu akcije so nas spravili še na tisto pravo MDA Posočje '80. Bil je udarni dan, ki smo se ga bali že ves teden, in na vsak način smo se hoteli izkazati. Mahali smo s tako ihto, da je komandantka akcije mahnila s krampom namestnika komandanta brigade in to na zelo kočljivo mesto. Na srečo ni bilo hujših posledic, medicinka Živa je priporočala mazanje s kremo, ko pa je nesrečnik zmogel besede rodne mariborščine: »Mater, si me fajn trofla!« je Katra strokovno ugotovila, da mora tudi vodstveni kader delati z odprtimi očmi ...

Je pa vodstveni kader na vsak način imel odprte oči, kadar je šlo za kontrolo šotorov. Bilo nas je pol na pol, fantov in deklet, a so takoj ugotovili, če je kdo po pomoti zgrešil svoj šotor. Torej se kaj »grdega« v naši brigadi ni dogajalo, spominjali se bomo le lepih trenutkov. Katra gotovo ne bo pozabila rojstnega dne, ko je za darilo dobila osemdesetkilo skalo z našimi cenjenimi avtogrami. Kako jo je spravila v stanovanje, in če pri tem ni nastal potres, pa nam še ni znano ...

Darinka, ki je načelno skrbela za naše želodce, je dobila še dodatno opravilo, ko so opazili, da kar naprej žveči gumo. Janez je kmalu pogruntal, da je žvečilni namreč izvrstno sredstvo za odpravljanje lukenj v šotorih, skozi katere je ob nalivih našel pot dež. Marsikdo se bo še dolgo spominjal raztegovanja brigadir, ki so bile prekratke in preozke. Ko nam je dež pobral že skoraj vso moralo, nam jo je vlival najmlajši, Anže, ki je imel za imena slab spomin, pa je vprašal:

»Kuko je pa ime uni z očali? Ne vem, a je Pondelj ali Tork al kva ...«

»Ne, Avgusta je!«

Pa ni bila zanimiva Avgusta le zaradi imena, tudi glas je imela punca, da je vse potegnila za sabo. Ko smo z njo na čelu zapeli tiste naše: Na nebu zvezde že žarijo, pa Gusarsko, Jesael in Jugoslavijo, se je tresla vsa Bavšica; le zjutraj, ko smo dvigali zastavo v taboru, so bili naši glasovi še nežni.

Tako vidite, smo kljub težkemu delu našli moči še za pesem, celo še za kaj drugega. Za tek na primer, na osem kilometrov, do Kluž in nazaj. In potem se je spet razlegel naš hip-hip-huraa!

Ravno, ko je postalo najbolj lušno, ko smo se dobrega spoznali med sabo, postali velika družina, je prišlo slovo. Morda pa je to slovo tudi pričetek nečesa novega, kdove? Spet se bomo videli v Vratih na Dnevu planincev... nihče od nas ne bo manjkal... ne bo pa z nami Pepeta, Toneta, Kravanje in njihovih najbližjih, ki so prav tako postali del naše velike družine... so pa vsi skupaj tisti del Bavšice, zaradi katerega se bomo še vrnili v to dolino, pa četudi bo v njej še naprej več deževnih kot sončnih dni... Nanjo nas bo vezal tudi spomin na več kot tri tisoč delovnih ur, ki smo jih opravili, med drugim tudi za to, da bi spet oživila... s prebivalci, planinci, ovcami... Morda nam je to uspelo, vsekakor pa se bomo brigadirji-planinci v to dolino še vračali, kot bodo sem prihajali mladinski vodniki, ki to že pridobivajo znanje, pa pionirji-planinci... Tudi vi se boste še vrnili, če vas je tale zapis vzpodbudil, da bi videli to lepoto. Bavš'ca vas čaka, pa čompe in ostrhače tudi!

LEDENA ROŽA, KAMENITI CVET

CIRIL PRAČEK

V temni noči se mi je suhi sneg mehko vdiral pod smučmi na dolgi poti; nalahno, čisto nalahno so božale smuči to srebrno-belo bogastvo, kot bi se bale, da bodo ranile srebrne kristale.

Prisluhnil sem tišini, nasmehnila se mi je in mi dejala: »Prav hudo mi bo, če te motim.« Ure in ure so drsele smuči po srebrni poljani. Zvezde z neba so se ogledovale v kristalih, del neba je ostal v belem bogastvu.

To je moja Ledena roža, moja dolina Spodnje Krme. Tu kraljuje v noči čarobna tišina, tu se čas ustavi, tu se misli ločijo od materije, potujejo v neskončnost, sanjajo o vsem lepem in dobrem.

Tu je vse usklajeno, korak in smučina, kristali na zeleni vejici, sled, ki poteka, kdo bi vedel kam, mrz in drhtenje zvezd, temni obrisi vrhov iznad črnih gozdov, le jaz sem tu odveč, čutim, da ne spadam sem, nisem njihov. Ali pa sem, kdo naj bi vedel? Ledena roža, globoko sem te vzljubil, vsakokrat se mi odkrivaš drugače.

Podnevi blešči Ledena roža v silnem sončnem siju, s pogledom hitiš po vrhovih, ki jih poljublja sonce. Božal sem z očmi temno zelenje stasitih smrek, držale so mi častno stražo, milijoni vojakov, kakšna čast!

V temni noči sem samo slutil prijatelje, vsepovsod hodijo, njihove sledi križajo ledeno rožo, ki ne bo nikoli samo moja, narava jo je podarila mnogim.

Daleč nad Ledeno rožo kipi triglavi vrh, ponosen in silen, moj Kameniti cvet; ko se vračam v pozni spomladi z njegovega okrilja, se mi odkrije Ledena roža kot živobarvni cvet, tako pravilčno pisan, da bi oči vriskale, če bi mogle. To ni več Ledena roža, to je dišeč šopek, preproga tisoč in enega cveta, morje lepote.

Usedem se med to barvno bogastvo, čudo barvne harmonije in pijem lepoto. Čimveč naj mi jih ostane iz raja Ledene rože.

Na koncu doline Ledene rože noč še vedno spi. Otrkal sem čevlje ob prag koč, v tišini je ob tem skoraj zamolklo bobnelo in razbilo harmonijo lepote tišine.

Nisem zaspal kar tako. Spomin je presnavljal čarobna doživetja, ki se tu ponavljajo tisočletja. Pozimi je Ledena roža vsa srebrna, spomladi se odene v nežno zelenje in živo barvno cvetje. Poletja skoraj ne pozna, šele v jeseni podari gozdne sadeže in zlatorumeni nakit.

Sneg je pokrival sledove civilizacije, ko je noč zazibala v sanje romarja v katedrali narave, častilca vsega lepega, večno neminljivega.

V jutranjem mraku je tišina tako glasna, da slišiš šumenje viharja tisoč metrov višje na kamenitem cvetju Draških vrhov. Moj Kameniti cvet, glavni in edini, je še daleč, kdo ve, ali ga bom sploh dosegel.

Nalahno drse smuči, kože na smučeh motijo tišino, gole smuči drse drugače, skoraj neslišno. Častna straža stasitih smrek se umika grmovju in žilavim borovcem, ki jim plaz ne pride do živega. Končno odstopi grmovje mesto macesnom. Goli so, spijo kot mrtvi, zato da se bodo v maju odeli in nežno zelenje, mehko in občutljivo življenje. Silni so in tako nežnih barv, spomladi in jeseni. Tisočkrat lepši bodo, kot so sedaj.

Srebrni kristali me opominjajo: »Zakaj nas mendraš, zakaj uničuješ našo krasoto, zmlel boš to harmonijo, tujec! Kaj iščeš tu?« Nimam jim kaj odgovoriti, utrujen hitim naprej. Oprostite mi, biseri, trudim se, da bi bil moj korak čim manj boleč in neprijeten.

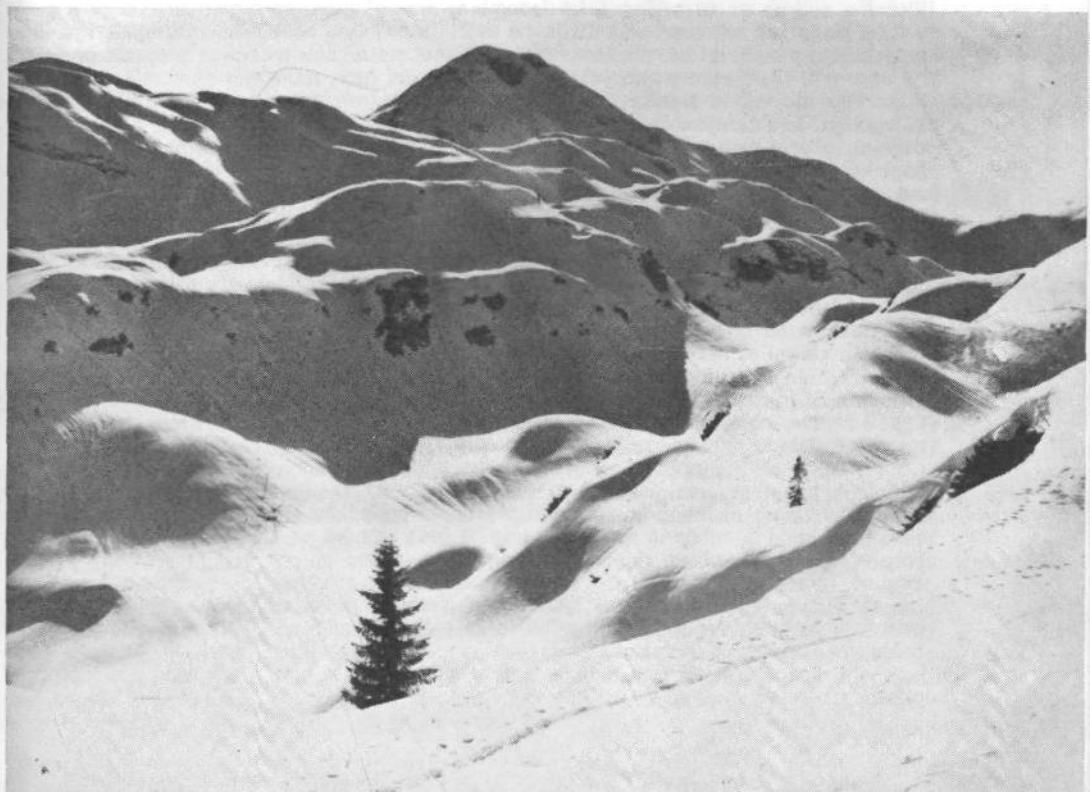

Komna, Podrta gora

Foto C. Praček

Komna, Podrta gora

Foto C. Praček

Z očmi iščem v daljavi svoj okameneli cvet, edini, ki odbija in privlači, ki lahko ljubi ali sovraži, ki te nehote rani ali osreči. Daleč je še, daleč za robom, koliko muk bom prestal, da se mu bom samo približal?

Koraki so v tej blesteči neskončnosti tako majhni, volja jih plete v brezmejnost in Kameniti cvet se le počasi odpira iz meglic v vsem svojem sijaju.

Še in še bi rad korakal brezmejno daleč, da bi lahko občudoval tebe, okameneli cvet, in ko mi to ne bo več dano, bom stopil samo delček poti v dolino Ledene rože, zasanjal, kako sem hodil nešteto krat to čarobno pot, se vrnil v prepričanju, da sem bil v gosteh pri Kamenitem cvetu.

NA CAMPANARIO (4002 m)

MILAN REBULA

Prav mi je, sem si mislil, ko sem iskal poceni hotel v deževnem Santiagu, kaj pa sem tako hotel iz Bolivije v Čile. Še včeraj sem se vozil prek neskončne puščave Atacame, obsojene na večno sušo. Tudi po dvajset let mine, preden v teh obalnih mestih ponovno pade dež. S pravico nosi Atacam ime najbolj suhe puščave na svetu. V njenih nedrih so v dobi, ko so tu našli soliter, preko noči zrasla velika moderna naselja; ravno tako hitro pa so propadla, ko so iznašli postopek za izdelavo umetnega solitra. Nisem se še dobro privadil na spremembo, kajti deset mesecev sem preživel v Boliviji in Peruju, kjer je življenje poceni, tu pa je spanje v najcenejših hotelih veljalo skoraj štiri dolarje za noč. Nikjer podobne, tako značilne za Peru in Bolivijo, kjer Indijanci v tradicionalnih nošah tvorijo večinski del prebivalstva. Tu so se že stopili z belimi osvajalci v celoto, nikjer ni videti Indijank v širokih krinolinah s klobuki in z otroki na hrbtu. Če ne bi bilo zemljepisnih in zgodovinskih dejstev, bi si mislil, da sem se znašel v kakšnem evropskem mestu. Povsod renesančna in gotska arhitektura, vrveča množica, ki jo obdaja zrak, nasičen s parfumom in zvedavi pogledi, ki mi sledijo po ulici. Visoki, svetlolasi ljudje so tu redki, pa tudi moja obleka zgovorno kaže na to, da sem tujec. Le nekaj deset kilometrov loči Santiago, kjer temperatura nikoli ne pade pod ničlo, od surove andske klime, kjer kraljujejo šesttisočaki in med njimi Aconcagua — najvišji vrh obeh Amerik. Moje želje so bile, da bi se ji povzel na teme, pa sem bil še prezgoden. Plezalna sezona se tu prične šele decembra, njena jugozahodna ledena stena, ki pada v Čile, pa je kar najnevarnejša stvar. Le najbolj sposobne naveze jo zmorejo, pa tudi te potrebujejo pet, šest dni, preden se prek tritisočmeterskega ledenega prepada približejo na sam vrh. Malo sem omahoval. Šel bi v Vno del Mar, mondeno obmorsko letovišče, kamor so me vabile znanke, ali pa ne pa sem se raje odločil za jug. Mikala me je Patagonija. Ta pokrajina je bila povezana že v mladih letih v mojih predstavah z nečim daljnim, skoraj nedosegljivim. Bilo mi je, kot da sanjam. Nikoli nisem prav verjel, da bom kdaj videl te kraje. Zabavni so tilé Čilenci. Nič kolikokrat se mi je zgodilo, da so me neznanci na ulici ogovorili in po krajšem klepetu povabili na kosilo ali pa na dom. »Da si odpočiješ od potovanja,« so mi govorili. »Ostani pri nas dva, tri dni, saj vemo, da si utrujen.« Tako sem se spoznal tudi z dvema mladeničema iz Talca in kmalu smo ugotovili, da imamo iste strasti: naravo in planine. Povabila sta me in v Talci sem preživel tri srečne tedne, polne sonca, veselja in »to, kar lahko storiš danes, odloži na jutri«, načina življenja. Kordiljera tu le redko doseže višino štirih tisoč metrov, pobočja vrhov so blaga, klima pa je izredno ugodna, saj v spomladanskih in poletnih mesecih skoraj ni dežja. Pravi raj za turno smučanje in planinarjenje. Na severu dežele se najdejo še celo neosvojeni šesttisočaki, v tem predelu pa so bili osvojeni le glavni vrhovi, nižji in manj izraziti pa še čakajo na obiskovalce. Preveč je gora, da bi jih ljudje uspeli že onesažiti, še vedno se jih drži čar skrivnostnosti in nedostopnosti. Približaš se skozi globoke in mračne kanjone, porasle z gostim tršjem, se vzpneš na planoto in misliš, da si že na pobočju gore, nato pa ugotoviš, da bo treba prečkati še nekaj podobnih kanjonov, ves čas gor in dol med gostim rastlinjem. Vendar je to vredno početi, že zaradi občutka, ko nikjer ni plastičnih odpadkov ali konzerv, ko veš, da pred tabo tu ni hodil še nihče in da verjetno dolgo časa za tabo ne bo nikogar. Dva taka izleta smo opravili na okoliške dvatisočake, pokrite s pozno pomladanskim snegom, preden smo se namenili na resnejši cilj, na Campanario, 4002 m visok hrib na meji z Argentino. Izpostavljen je večnemu vetru, ki vleče iz argentinskih pamp s hitrostjo okoli 150 km/uro, postal je že prava legenda, kajti odbil je že ničkoliko odprav. Njihovo število niha tam nekje med deset in petnajst, med njimi so celo Avstrijci, Švicarji in Angleži. Moji prijatelji niso vedeli nič določenega o steni, poznali so le njeno slavo in približno smer pristopa.

Računali smo sicer, da bo vsa stvar trajala kakih sedem dni, od tega najmanj štiri dni plezanja. Na koncu se je izkazalo, da je bil Campanario veliko bolj oddaljen, saj smo hodili praktično šest dni in en dan čakali v snežni luknji na boljše vreme.

Do Cypreses nas je pripeljal tovornjak. Zglasiti smo se morali na karabinjerski postaji in pokazati dovoljenje za gibanje v obmejnem pasu. Službujoči oficir je še enkrat zavrtil telefon in sporočil predstojniku, da nas bo spustil mimo, ker imamo urejene vse dokumente. Odgovor nas je presenetil: »Zadržite jih, sam bom prišel preverit, če je z njimi vse v redu.« Mrzlo me je spreletelo, saj sem imel ves čas občutek, da bom imel težave, ker imam potni list socialistične dežele. Na misel so mi prišla vsa pripovedovanja o koncentracijskih taboriščih širom po deželi in o tisočih, izgubljenih brez sledu. Celo uro me je pestila negotovost, dokler se končno ni pripeljal poročnik v landroverju in se napotil k nam: »Toliko reševanj neopremljenih in neizkušenih alpinistov imam za seboj in res ne bi želel, da bi tudi vi bili eni takih, zato vas prosim, da mi pokažete opremo.« Kamen se mi je odvalil od srca, še boljše volje pa sem postal, ko se je poročnik ves zadovoljen sprehajal med opremo, streseno iz nahrbtnikov. »No, no, videti ste kar pravi, priznati moram, da ste najboljše opremljena skupina, kar sem jih videl iti tu mimo. Pred dvema tednoma smo reševali 8 alpinistov iz Santiaga, ki so hoteli osvojiti Campanario pa so ostali v snežnem metežu, pod nekim previsom, brez hrane in na pol zmrzli.«

Cesta se je vlekla v nedogled, na mnogih mestih so jo zapirali zemeljski in snežni plazovi, pač posledica zime, ki je še vedno vladala v teh višinah. Na levo in na desno so se dvigovali tritisočaki, večina od njih še neosvojenih, kot so mi zatrjevali moji trije prijatelji, alpinisti iz Rancague. Šele naslednjega dne smo zapustili glavno dolino in se usmerili proti Campanariu, ki se nam je naenkrat prikazal na azurno modrem ozadju. Bil ves črn in grozeč, triglavi vrh, skrit za nekim prednjim grebenom, ki smo ga morali šele prekoračiti, da smo prišli do vzhodja Campanaria. Šele zdaj sem doumel pomen njegovega imena — Zvonik. Velike snežne zastave so se mu ovijale okoli vrha. Znamenje da piha močan veter v višinah. Eden najlepših vrhov je bil, kar sem jih kdaj videl, ko sem ga gledal iz te daljave, kjer se nam je prvič prikazal. Kazalo je, da bomo ob njem že v nekaj urah pa smo porabili kar dva dni, da smo prišli do njegovega vzhodja. Zrak je tako čist, da so razdalje optično krajše, zato izkušnje od doma tu ne veljajo nič. Še zdaj se ne morem privaditi na evropske razmere, razdalje se mi zdijo daljše kot so v resnici in potem sem prijetno presenečen, ko stojim na cilju veliko prej, kot pa sem pričakoval. Izkazalo se je, da bo glavni sovražnik veter, ki nam je pihal v hrbet. Po taki strmini, kot je zeleniško smučišče, smo vsi štirje morali teči navkreber po zmrzlem snegu, kajti, če bi hodili z normalnim korakom, bi nudili vetru preveč upora in bi nas pritisnil ob tla. Smešno je bilo videti, kako štirje možakarji s težkimi nahrbtniki teko ali bolje rečeno jadrajo navkreber in v trenutku, ko smo si hoteli oddahniti, se je veter uprl v hrbet in nas pometal na nos. Šele na grebenu, za katerim se je skrival Campanario, smo videli, kaj nas čaka. Pogled je bil izredno slikovit, gora z golimi pobočji je imela obliko pravilnega priskekanega stožca, visokega kakih 1000 metrov, na vrhu je kraljevala skalna trdnjava — Campanario. Alpinistični problem je predstavljal le zadnjih dvesto metrov, vse drugo je bila hoja po zaledenih pobočjih, tako da me je vse skupaj rahlo razočaralo.

Mislil sem, da imamo vrh že v žepu, čeprav nas je orkanski veter opominjal, da si čim prej poiščemo zavetje, če hočemo preživeti noč. Le luknja, izkopana v sneg, bi nas lahko rešila. Štiri ure dela nam je vzela, nadomestilo pa je bilo nepopisno — iz besnenja elementov, smo se umaknili v tišino; je rahli zvoki so prihajali z zunanjega sveta, od katerega nas je ločila debela plast snega in ledenih kock, s katerimi smo zadelali vhod. Zjutraj je snežilo. Ta dan počitka nam je godil; uporabili smo ga za pravo opremo in hrane. Naslednjega dne se je spet zvedrilo, spet je začel razsajati veter. Novega snega sploh ni bilo opaziti, veter ga je sproti odnašal in odlagal v konte. Čim više smo se vzpenjali, tem bolj je pridobival na moči.

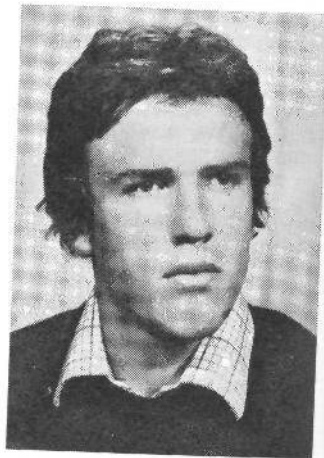
Enkrat je zapihal z leve strani in me je vrglo na desni bok, drugič sem ga pričakoval od spredaj, pa me je presenetil s hrbita in me zabil na nos, celo to se mi je zgodilo, da je potegnil z vrha s tako silo, da sem naredil salto nazaj in nato še nekaj kozolcev navzdol po pobočju preden sem se ustavil. Moram reči, da smo se večinoma kar plazili po vseh štirih, saj smo tako najlažje napredovali. Čevlji so zledeneli, še nikoli se mi to pri plezanju ali hoji ni zgodilo, ko sem se gibal, tu pa so postali povsem togi. Mislil sem, da imam na nogi dva kosa ledu; tudi drugi so imeli enake težave in zato nam je šlo lažje, ko smo vzpodbujali drug drugega. Ob 12.00 smo bili pod vršnim delom. Od tu naprej bo šlo zares. V teh zadnjih 200 metrih bodo peli klini in kladiva, odmevala bodo povelja in začeli bomo s tistim, zaradi česar smo pravzaprav prišli. Toda ali bo res tako? Razdelimo se v dve skupini in odhitimo okoli gore. Nikjer šibke točke, povsod le skalni bloki, naloženi drug vrh drugega in v katere bi zaman zabijal kline, nad njimi pas zmrznjene zemlje v navpični naklonini, potem pa spet razklani bloki. Vse navpično ali previsno, tu se ne bo dalo nič opraviti na hitro, potreben bi bil tabor v vzhodju gore — stene. Soglašamo, da ni vredno tvegati življenja v taki obupni slabi skali, za rela-

tvino nizko steno; vrnili smo se. Hoja, ki ubija, ker se nam vdira do kolen, ker so želodci prazni in ker smo že precej izčrpani. Pokrajina, ki se izgublja v megli, iz katere po malem naletava sneg. Prijatelj, ki ne čuti več prstov na nogah, pa se ustavimo in jih masiramo, da začne vpiti od bolečin. Z bolečino pride življenje in volja nam veli, da gremo naprej, vendar ne tako daleč, kot bi želel jaz. Še kakih tri ure hoje nas loči od pastirskih bajt, ko se moji prijatelji odločijo, da preprosto ne zmorejo niti koraka več; stisnejo se pod majhen balvan in se pokrijejo s šotorskim krilom, da bi se zaščitili pred snegom. Kaj sem hotel, pridružil sem se jim. Še dva dni je trajala kalvarija, preden smo se znova znašli na policijski postaji. Načelnik te postaje je planinec, pa nas je pogostil. Seveda po čilenski navadi hrane ni bilo preveč, pač pa je vino teklo v potokih. Lepo je v tem rudarskem kraju Cypresec. Tako sem ugotavljal naslednjega dne, ko sem se zbudil po burni noči in mi je sonce jemalo vid. Kako močne so barve v teh krajih: slepeče zelena, slepeče rumena in slepeče modra. Najpametneje storiš, če se jim umakneš v termalne vrelece, ki tvorijo pravo naravno savno v votlinah, izjednih v skalno steno in se izročiš užitek brezdelja, ko si fizično in psihično ne želiš nobene aktivnosti in si zadovoljen sam s sabo in s svetom.

DRUŠTVENE NOVICE

PRIJATELJU SLAVKU V SPOMIN

Slavko
Mertelj

Kdo si ne bi želel biti na gori, ki jo vidi vsak dan in je že del njega samega? Saj sem že bila na Špiku. Ne le enkrat, toda vedno sem šla na vrh skozi Črne vode. V Špiku je mnogo težkih, a lepih smeri. Za začetek sem si izbrala najlažjo, Špikov graben. To bi bila moja prva smer.

Kljub temu, da je Martuljek majhna vas, ima precej dobrih alpinistov, dobrih prijateljev. Prosila sem Slavka, če me vzame s sabo, ko bo šel na Špik.

Neke sobote smo se res odpravili Pod Špik v bivak. Nebo je bilo temno. Pripravljalo se je k nevihti. Nismo prišli daleč, ko je res začelo deževati. Bila je le ploha. Nadaljevali smo pot in komaj smo našli bivak, ker se je že stemnilo. Zakurili smo, sušili obleke in počasi pospali. Ko smo se zjutraj prebudili, je snežilo. Tako s turo ni bilo nič. Vrnili smo se v dolino.

Obljuba dela dolg in tako je Slavko ostal na dolgu. Spet sva se zmenila, pa tudi tokrat ni bilo nič. Reševalci so imeli akcijo. Nesreča. Slavko je šel reševat.

Kot vsako leto smo tudi tistega leta imeli smučarsko tekmovanje Pod Špikom. Zbralo se je veliko članov našega društva. Bilo je veselo. Tudi Slavko je bil dobre volje. Vedel je, da bo kmalu lahko odšel v Španijo. Deželo polno sonca, vina, glasbe, prijaznih ljudi in ne nazadnje ima tudi deželo privlačnih gora. Domenila sva se, da greva v Špikov graben po njegovi vrnitvi.

Vsak dan sem gledala na Špik, ga občudovala in smejala se mi je v srcu: »Še malo, pa bom na vrhu!«

Že dolgo je bilo lepo vreme. Tudi tisti večer je bil Špik obsijan z zahajajočim soncem. Vračala sem se domov. Na ulici,

kjer smo se zbirali in kjer je bilo vedno živahno, so bili vsi žalostni. Povedali so mi, da se je v Pirejenih smrtno ponesrečil Slavko. Brez besed sem se obrnila in odšla domov. Doma so mi rekli, da se je ponesrečil Marko. Marko, prav tako Martuljčan, ki je odšel v Španijo. Šla sem nazaj na ulico. Žalostnih obrazov, ne le obrazov, z žalostjo v srcih smo čakali pravih podatkov. Podatkov! Kaj je človeško življenje na koncu res le samo podatek? Upali smo, da se bosta oba prijatelja srečno vrnila domov.

Naslednji dan se je Špik bleščal v soncu. Stal je ponosno. Še nikoli se mi ni zdel tako lep. Bil je čist kot solza. Toda kljub lepemu vremenu, vsej lepoti gora, so bila naša srca žalostna. Prišlo je sporočilo. Razjasnilo se je vprašanje. Slavka ni več. Slavka, ki je bil vedno dobre volje, ki je

bil dober tovariš, dober alpinist, reševallec, športnik...

Od takrat v Martuljku ni bilo več tako veselo. Nič več nismo igrali nogometa. Bilo nam je žal prijatelja. Nabrale smo mu šopek planinskega cvetja. Strah nas je bilo njegove vrnitve. Ob tej vrnitvi nam ne bo zaklinal v pozdrav.

Udeleženci izleta so se že vrnili. Čez nekaj dni so pripeljali tudi Slavka. Špij je bil odet v meglo. Deževalo je. Čakali smo prijatelja.

Na dan pogreba je sijalo sonce. Od Slavka smo se poslovili z rožami. V slovo mu je zatrobil tudi njegov tovornjak...

Romana Robič

V SPOMIN SODELAVKI, PREDSEDNICI PD LJUTOMER GRETI ČUČULOVIČ

Vznikla si, vstopila si, sredi travniških gomil. Zagorela in razcvetela sredi tvojih belih narcis, ki si jih tako ljubila v svojem Veržuju. Tu spodaj, v panonski nižini, se je pričelo tvoje življenje. Ljubezen do narave in planin je prihajala z leta v leto bolj obsežna prek vinorodnih gričev, Lendavskih gor, Goričkega, Železnih dveri, Jeruzalema, Kapele, Gomile in Lenarta. Nadaljevala si planinsko pot v srednjegorstvo, na zeleno Pohorje, Ptujsko goro, Boč, Ravno goro, Peco, Uršljo goro in na Mozirske planine. Si nadaljevala pot v Kamniške planine, na Brano, Grintavec, Tursko goro, Planjavo, Korošico; naprej na Karavanke, Storžič, Begunjščico, Zelenico, Stol. Pa vse do Julijcev, na Mojstrovko, Prisojnik, Razor, Križke pode, Mangrt in na Triglav. V zadnjih treh letih pa si bila še v Avstriji, Italiji, Franciji, v osrčju Dachsteina, na Grossglocknerju, Monte Cristallu, Kaninu in Mont Blancu.

Po vseh teh poteh je Greta rada hodila, zraven pa vodila mlade, jih vzgajala in

izobraževala. Bila je učiteljica in tako je njena beseda dosegla sto in sto ušes mladincev in pionirjev in vsako leto so prihajali novi. Zbirali so se v planinski šoli, ki jo je na treh šolah v Ljutomeru organizirala s pomočjo mentoric prav ona. Predavala je o gorah, bila mentorica, zraven pa je vodila lep krožek mladih planincev. Rada se je shajala z mladino ob obeležjih iz NOB in vsako leto sproti je na naših šolah organizirala orientacijske planinske pohode.

Mlade planince je vabila v naravo tudi s kolesi; nekoč jih je zbrala kar 100, ko so obiskali domačijo Lahonci, planinskega starosta Makska Meška.

Greta roj. Strajnsak se je rodila v delavski družini 5. septembra 1933 v Veržuju. Izšolala se je za učiteljico in se sprva zaposlila kot vzgojiteljica v Zavodu »Janeza Levca« v Ljubljani, potem pa v Kamni Gorici in nazadnje v Veržuju. Potem pa je službovala vseh 22 let v Ljutomeru. Bila je 25 let članica PD, sodelovala je v raznih odborih društva, bila je blagajnik in tajnik društva v Ljutomeru. Zadnja štiri leta pa je bila predsednica društva. Ob tem je dve leti vodila koordinacijski medobčinski odbor planincev Pomurja, sodelovala je v družbenopolitičnih organih občine Ljutomer, v komisijah in svetih in bila predsednik zbora krajevne skupnosti. Prejela je več odličij in priznanj. Planinska zveza Slovenije pa jo je leta 1978 odlikovala z zlatim častnim znakom.

Imela je še mnogo delovnih načrtov, pa jo je sredi zagnanosti presenetila smrt.

In kaj naj ti zapišemo v slovo? Rekli bomo čisto po domače — za vse, kar si nas naučila in dobrega storila mlademu rodu, lepa hvala. Mnogo let si hodila po gorah, pod Planjavo pa si omahnila v smrt, prežgodaj si ugasnila, mnogo prežgodaj.

Janko Ivanjšič

Greta
Čučulovič

TOMAŽ GODEC

Med najbolj znane Bohinjce prav gotovo sodi Tomaž Godec, revolucionar, planinec, smučar svetovnega razreda in prvoborec. Rodil se je 15. decembra 1905 v Bohinjski Bistrici. Z vsem življenjskim žarom, delovnim in ustvarjalnim zagonom je nadaljeval pionirsko delo Bohinjcev — planincev. Tomaž Godec je bil prijeten sogovornik; znal je združevati planince in smučarje, pastirje, drvarje in gozdarje. Bil je tudi uspešen organizator različnih prireditev v Bohinju. Bil je preprost in razgledan; poznal je razmere doma, v Bohinju, Sloveniji in Jugoslaviji in svetu. Kot je bil priljubljen med vsemi Bohinjci, tako je bil trn v peti oblastem. Množile so se preiskave, večkrat so ga aretirali, klicali na orožne vaje, bil je tudi interniran. Leto

Tomaž
Godec

1941 je Tomaža našlo dobro pripravljene. Bil je med prvimi v Bohinju, ki se je priključil decembrski vstaji leta 1941. Vstaja je zajela vse vasi, prišel pa je izdajalec in Tomaža Godca so v dolini Voje ujeli. Zasliševali so ga na Bledu in v Begunjah; tu so ga tudi zverinsko mučili; kljub temu pa mu je ostalo še toliko moči, da je mučiteljem zabrusil: »Lahko me točete in delate z menoj, kar hočete, od mene ne boste izvedeli ničesar. Komunist sem, boril sem se proti vam in še bi se, če me ne bi ujeli...«

Tomaž Godec je umrl 19. aprila 1942 ali v Begunjah ali pa v Mauthausnu, star komaj 37 let.

Uroš Župančič

PLANINSKI DOM V GORAH NAD DOLOM PRI HRASTNIKU JE VEČJI IN ŠE LEPSI

Letočni 22. julij — Dan vstaje slovenskega ljudstva, je PD Dol pri Hrastniku proslavilo posebej slovesno. V počastitev praznika je društvo izročilo namenu obnovljen in razširjen dom v Gorah.

Slavja se je udeležilo nad 500 planincev iz Zasavja, posebej pa smo bili veseli, da so se te slovesnosti udeležili podpredsednik RK Zvezde sindikatov Martin Mlinar, član predsedstva RK SZDL Marko Orožen, sekretar OK ZK Hrastnik, predsednik IO SO Hrastnik in predsednik SO Hrastnik ing. Franjo Krstnik, ki je tudi prerezal trak in simbolično izročil dom v uporabo.

»Titova pot je tudi naša pot,« je dejal slavnostni govornik Drago Kozole, »kar pomeni, da samo z delom in gospodarnim obnašanjem lahko uspevamo, da obdržimo in razširjamo pridobitve, ki so jih narodi Jugoslavije ustvarili pod njegovim vodstvom. Dolski planinci — člani najmožnejše telesno kulturne organizacije v Sloveniji — predvsem pa v občini Hrastnik, se zavedamo, da nam je družba zaupala

skrb, da bi ohranili lepote našega gorskega sveta, kakor tudi skrb za aktivno rekreacijo delovnega človeka ter velik del vzgoje mladega rodu v smislu tradicij NOB ter v vzgajanju v ljubezni do domovine.«

Na letni konferenci PD Dol, 15. marca letos so sprejeli sklep, da bodo adaptirali dom v Gorah. Predlog za adaptacijo so soglasno sprejeli, obvezali pa so se tudi, da bodo dela končana do 22. julija. Le malo je bilo tistih, ki so verjeli v ta cilj — zato pa je danes toliko večje presenečenje.

Idejni osnutek za adaptacijo sta izdelala dipl. ing. Maurovič in ing. Kohne, statiko pa je rešil dipl. ing. Šepec. Končni videz doma pa sta oblikovala Franc Klemen in Drago Kozole.

Naloge smo se lotili 29. marca. 5. aprila smo doživeli nesrečo na gradbišču. Resno sta se poškodovala oskrbnik doma Tone Časar in gospodar Drago Kozole. Ta nesreča akcije ni ustavila — nasprotno, aktivirala je še širši krog planinskih entuziastov. Imeli smo 108 gradbenih dni, od tega le 15 brez dežja, kar je bilo, poleg ostalih težav z materialom in denarjem, tudi velika preizkušnja za udarnike. Opravili so 4028 ur prostovoljnega dela, na seznamu udarnikov pa se je zvrstilo 81 imen članov PD Dol. Predračunska vrednost adaptacije brez opreme je znašala 2 810 000 din, porabili pa smo le 769 440 din ali približno četrtino. Ob tem je treba poudariti, da prihranek ni rezultat zmanjševanja del ali kakovosti, temveč marljivosti članov PD Dol, ki so tudi veliko večino obrtniških del opravili s prostovoljnim delom. Trdimo, da smo zgradili enega najlepših in najbolj sodobnih planinskih domov na Štajerskem in je tudi v ponos ne samo Zasavcem, temveč tudi celotni slovenski planinski organizaciji. Z adaptacijo smo pridobili jedilnico z 80 sedeži v dveh prostorih, teraso, veliko 55 m², teraso 80 m² za sončenje, dve garaži in prostor za embalažo. Največja pridobitev pa je, da smo z adaptacijo rešili spodnje prostore doma, ki so zaradi slabe tesnitve propadali, od slej pa bodo rabili za društveni muzej in za sejno sobo.

Zdaj že lahko tudi ugotovimo, da smo bili v akciji zelo osamljeni. S prispevkom 30 000 din nam je priskočila na pomoč le SIS TK Hrastnik, SGP Hrastnik nam je brez odškodnine posodila opaže, TIM Laško pa nam je z udarniško akcijo položila izolacije. Imamo sicer še nekaj obljub za prispevke za nabavo izolacijskega stekla — kar pa je le malo, če pomislimo na vrednost investicije. PZS nam je odobrila kredit v višini 150 000 din za nabavo opreme po 12% obrestni meri in rokom vračila dve leti, kar je izredno zahteven pogoj. Kljub temu pa smo tudi take pomoči veseli in se zavedamo, da bomo obveznosti iz pogodbe tudi spoštovali.

Preden je Kozole zaprosil predsednika SO

Hrastnik ing. Krstnika, da izroči dom svojemu namenu, je še dejal:

»Dolski planinci se zavedamo delovne zma-ge in smo ponosni, da letošnji 22. julij slavimo s tako velikim delovnim uspehom. Dokazali smo, kako se je treba v sedanjih prizadevanjih za stabilizacijo našega gospodarstva obnašati, predvsem na področju investiranja. Ob tem, da smo gradili z lastnim denarjem in ob največjem prispevku lastnih moči, smo v celoti izvajali tudi ostalo društveno dejavnost, kot nam jo nalaga letni program dela po planinski plati. Dokazali smo tudi, da nam družba lahko zaupa tudi v prihodnje, kakor tudi ob sedanjih akciji za podpis sporazumov o patronatu nad tem našim objektom. Delavci v združenem delu bodo lahko glasovali z mirno vestjo, da prevzemajo v vzdrževanje objekt, ki je bil usposobljen za najširši krog njih samih in za njih dobro počutje. Z uspešnim zaključkom te akcije sporazumov bomo realizirali tudi priporočila RK Zveze sindikatov Slovenije, ki se zavzema za to, da bi tako ohranili domove v planinah tudi za prihodnost, kot rezultat marljivosti in gospodarnosti sedanje generacije.

Na koncu se je tov. Franc Klemen še enkrat zahvalil vsem, ki imajo zasluge, da je ta planinska akcija uspela, prav posebej pa kolektivu doma, ki je kljub nečloveškim pogojem med gradnjo vztrajal in delal. Posebno priznanje pa je izrekel tov. Dragu Kozoletu, ki je bil iniciator te akcije in nepogrešljiv vodja vsega, kar se je dogajalo v tem času. Pri gradnji ga je doletela huda nesreča, vendar je vodil gradnjo tudi iz bolniške postelje.

PD Dol pri Hrastniku

PLANINSKA ŠOLA NA ZMDA

»POSOČJE 80«

Na III. izmeni letošnje zvezne mladinske delovne akcije »Posočje 80« v Kobaridu so se, poleg že ustaljenih interesnih dejavnosti MPŠ Edvard Kardelj, tečaja cestno-prometnih predpisov, tečaja za varilce ter številnih dejavnosti na področju kulture in športa odločili za novost. Za mlade brigadirje, ljubitelje gorskega sveta, so organizirali planinsko šolo.

Planinska šola je bila glede na možnosti nekoliko skrajšana ter prilagojena planinskemu znanju obiskovalcev. Mladi planinci iz vse Jugoslavije so v okviru te šole poglobili znanje iz zgodovine planinstva, znanje o nevarnostih v gorskem svetu, organizaciji planinstva in v orientaciji. Na dveh izletih so se seznanili z gibanjem v visokogorskem svetu, spoznali so alpsko naravo, vsaj deloma tudi naše gore.

Tečajniki so šli pod vodstvom alpinistov Soškega AO iz Tolmina na Kanin. Za nekatere izmed njih je bila vožnja z žičnico pravo doživetje, saj so se z njo prvič vozili.

Svoje pa je prispevalo tudi lepo, sončno in mirno vreme.

Na koncu planinske šole so ta dan za obiskovalce šole organizirali izlet. Brigadirji-planinci so tudi praktično preskusili znanje, ki so si ga pridobili v tej šoli. Bila je zares koristna.

Boris Mlekuž

PLANINSKA POT GREBENGRAD—ČEVO

Žalčani so nas povabili, da bi skupaj obiskali kratko planinsko pot v Hrvaškem Zagorju. Preden smo se pripeljali do tja, smo za Pragerskim še videli nekaj gnezd štorkelej z mladiči. Kmalu smo bili v Novem Marofu. Zavili smo proti Madžarevu in Topličici. Tu je termalni izvir (22° C), ki polni bazen. Blizu so tudi ribniki, športni prostori in stoletni gozdovi. Šli smo proti Grebengradu (zaselek Novoselci). Po gozdnem kolovozu smo hodili pol ure. Prišli smo v planinsko naselje, ki ima kar štiri planinske kočice: Gozjerica, Topličica in Kvrca. To so preurejene stare vaške hišice (leta 1963). V zadnji (tudi obveščevalna točka GRS) dobiš za 30 din razglednico, ki je oštevilčena z napisanim naslovom. Na drugi polovici pa sam zapišeš svoj naslov in v posebne predalčke odtisneš 10 črk. To je obenem izkaznica planinske poti. Četrta kočica ima napis: v izgradnji. Koča je zidana, pričeli so graditi leta 1974, niso pa je še dogradili. Tu se prične transversala. Prva točka je Grebengrad; eden najstarejših in najdalj naseljenih zagorskih gradov. Omenjajo ga že leta 1209 v listini kralja Andreja II., zapustili pa so ga konec 17. stoletja (lastniki: Gardun, Ivan Vatovec, Frankopani, Bačani in Erdödy).

V razvalinah gradu, s pomočjo posebnega opisa lahko najdeš prvi žig, če si ga nisi odtisnil kar v koči (rezervnega!). Po kratki hoji po gozdu do jase prideš na prvi vrh, Veliki Ljubenj (591 m). Po opisu je treba najti drugi žig. Leži v kamniti razpoki pokrit s kamenčki. Ne zavri tiste male stekleničke, saj je v njej še manjši žig, črke, »R«, »E« pa v zapuščnem zaselku nismo našli. Nič hudega, saj mora biti še eden! B je bil pri treh orehih, naslednji E pa ne pri češnji. Tu smo na sosednjem orehu pod bršljanom našli rezervo, dvojno! Naslednjega je polovica zgrešila, ker je pri takem kamnu, da res ne moreš mimo — stražar! (Zanimiva zamisel, op. ur.) Sicer pa je bilo na tem delu poti mnogo turške lilije in lobodike. Prišli smo na balkon. Res, razgled je dober. Kmalu smo na vrhu Čeva. Pravijo, da bodo uredili razgledišče in nekje tu postavili planinski dom. Žig na Malem Čevu smo našli v grmičju; to je bil predzadnji. Strm spust do vasi Podevčevo, kjer je v krčmi zadnji žig. Tu nas je čakal avtobus, ki smo ga z vrha lepo videli. Lep razgled je nad

dolino Bednje. Spust do njega pa je bil strm, zadnji del pa je celo deževalo. Tako smo prehodili planinsko pot Grebengrad—Čevo, ki ima 10 kontrolnih točk: planinsko naselje Grebengrad (razvaline, G, 15 min.), Veliki Ljubenjak (R, 30 min.), opuščeno naselje Cecelje (E, 30 min.), izvir (B, 30 min.), sadovnjak (E, 30 min.), kamen »stražar« (N, 40 min.), balkon (G, 40 min.), Čevo (R, 15 min.), Malo Čevo (A, 20 min.) in krčma (D, 30 min.). Čas hoje je dobre štiri ure in dostop ter povrtek na železniško postajo največ tri ure. Nalašč za dan hoje (Bilogorski planinar, list PD »Bilo« Koprivnica, št. 1/1980). Pripomniti velja, da se ta transverzala »stekleničk« ali »skritih žigov« šteje med tiste, ki pripomorejo do značke »planinca-transverzalca«. Pa naj še kdo reče, zakaj Savinjski trimček prek Dobrovelj tja ne šteje, saj ima brez dostopov daljši čas? Obe sta za jesenski ali spomladanski sprehod primerni, ker je v zelenju le malo razgleda. Najbolj zanimivi pa sta obe pozimi!

Božo Jordan

NOVA PLANINSKA POT V POGORJU KANINA

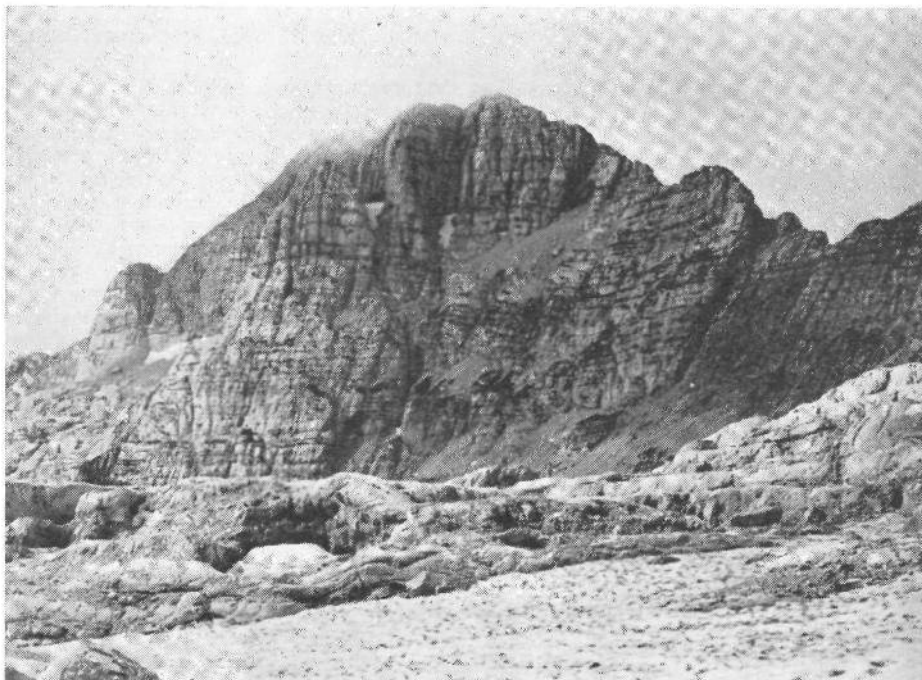
Ljubiteljem gora se prihodnje leto v kaninskem pogorju obeta prijetna novost. Na pobudo planincev iz sosednje Italije ali točneje iz Režije bodo bovški planinci

namreč sodelovali pri nadelavi in markiranju nove grebenske planinske poti z vrha Kanina pa do sedla Med Babami. Nova pot bo del nove krožne »Ta visoke rosojanske poti«, kot jo po domače imenujejo Režijani. Hkrati pa se bo smiselno vključevala v sedanji sistem planinskih poti na Kaninu, saj bo planinski javnosti približala sila malo obiskovane južne vrhove in pobočja lepota nad Bovcem. Kje nas bo vodila nova pot?

Z velikega Kanina bomo odšli po že obstoječi poti čez Srednji vrh na Mali Kanin ter se ob slikovitem razgledu na celotno Režijo, ki vsa skrivnostna leži pod nami, spustili do divje razsekanega in mogoče tudi malo zračnega grebena čez Dol. Sedaj sledi najlepši, hkrati pa tudi najbolj izpostavljeni del poti. Visoko nad kaninsko planino na režijanski strani in Zadnjim Dolom na naši strani sledimo naravnim prehodom in uživamo v pravem pomenu besede. Seveda bo pot mestoma nadelana in zavarovana, a narava je tu poskrbela že skoraj za vse. Kaj hitro se bomo znašli pod vzponom na Črni Vogel, prvi višji vrh za Malim Kaninom. Vršna kupola Črnega Vogla, s svojim nekoliko odmaknjenim levim stolpom, nas nehote spominja na Dolomite, ko jo opazujemo z grebena Čez Dol. S Črnega Vogla smo po lahnem grebenu, koder je pot potrebno le markirati, hitro na vrhu Laške Planje; to je kopasti vrh, ki ga vidimo tudi iz Bovca in ga

Najlepši del poti — greben Čez Dol in Črni Vogel iz Zadnjega Dola

Foto B. Mlekuž

Sedlo med Babami in
vrhovoma
Žlebi—Laške Planje
Foto B. Mlekuž

mnogi nevede proglašajo za vrh Kanina. Odpre se nam razgled v dolino z vedno oboževano Sočo pa na predgorje Kanina in sosednje gore proti jugu. Veriga Julijcev pa nas tako spremlja že na vsej turi. Na jugu se v soncu koplje dolg hrbet Kobariškega Stola, jugozahodno pa se globoko pod nami sramežljivo belijo rezljanske vasi. Z vrha Laške Planje nas pot vodi naprej po grebenu še do zadnjega vzpončka prek vrha Žlebi, katerega greben je zadnji užitek na turi, kot da se ta divja lepota še zadnjič poslavlja od obiskovalca. Že se spuščamo po tu pa tam s travo poraslem pobočju do sedla Med Babam pod Veliko Babo. V sedlu zavije »Ta visoka rosojanska pot« po žlebu na planino Tam na Brdu, na naši strani državne meje pa bo očiščena in markirana stara pastirska pot pod Veliko Babo na planino Baban. S planine se spustimo mimo zadnjih tako visoko obdelanih senožeti na Ognjenko čez Gulj in Koleno na Žago. Tudi ta del poti bo očiščen in markiran. Kot zanimivost naj omenimo, da se bo bodoča pot v večji meri gibala po sami

mejni črti med Jugoslavijo in Italijo ali bolje rečeno, pot bo zaradi naravnosti prehodov vodila zdaj v eni zdaj v drugi državi. Za dokončno dograditev in ureditev poti, kot tudi za njeno uradno registracijo, bo seveda potrebno pridobiti soglasje oblastvenih organov z obeh strani meje. No, planinci iz Rezije in Bovca upajo, da ne bo težav, saj pomeni pot novo obliko dobrih sosedskih odnosov na najbolj odprti meji v Evropi. Vključuje pa se tudi v načrtovani turistični visokogorski mejni prehod na Prevali pod Prestreljenikom, ki naj bi povezoval oba turistična centra in sistema žičnic z obeh strani meje.

Po medsebojnem dogovoru bodo pot skupno urejali planinci iz Bovca in Rezije, markirana bo z njihovimi in našimi markacijami, skratka, nova izvirna oblika sodelovanja planincev ob meji.

Upamo, da bo pot do prihodnjega julija gotova in takrat nasvidenje na otvoritvi.

Boris Mlekuž

NOV MOST ČEZ LOBNICO

Soteska potoka Lobnice je najdaljša za-reza v osrčje Pohorja na območju PD Ruše. K njej in ob njej tečejo številne poti, med njimi tudi nekaj markiranih. Vzdržujeta jih že dolgoletna ruška markacista Franc Križovnik in Mihec erc. Pot, ki drži ob Lobnici proti Šumiku, gre mimo številnih opuščeni ali podrtih žag in mlinov, ki so jih v minuli dobi imeli v posesti in so jih uporabljali smolniški kmetje. Markirana pot je nadomestila pred dvajsetimi leti opuščeno vodno drčo (rižo) za spravilo lesa, ki so jo izkoriščali tudi planinci za dostop k tako priljubljeni planinski postojanki, kot je bila Koča nad Šumikom (1125 m). Žal pa vrsto let ne obratuje več. Prav tu pa je stičišče številnih planinskih poti iz vseh smeri Pohorja. Marsikateri popotnik se tu ob vitki leseni stavbi potrt ustavi in si želi, tako kot vsi drugi planinci, tople planinske domačnosti. Toda k slapovom Lobnice še vedno zahaja veliko planincev.

Pred leti je društvo zgradilo čez slap Mali Šumik viseči most. Za obiskovalca je bilo prečkanje Lobnice prek takega mostu posebno doživetje. Prijetno je vel hlad iz globokega spodnjega skoka, dišal pa je tudi rododendron, ki raste v granitni skali. Toda jeklene vrvi so sčasoma popustile in hoja čez most ni bila več varna. Letos junija se je društvo odločilo most

podreti in smolniški drvarji so zgradili novega; ta bo omogočal varno prečkanje Lobnice, ki je na tem mestu dokaj široka in deroča.

Franc Hribernik

NOVA PLANINSKA POSTOJANKA

Pred šestimi leti so pričeli mladi planinci s Tabora v Savinjski dolini razmišljati o svoji koči. Tam med Krvavico (906 m) in Brložnom (851 m), na pobočju Kisovca (1021 m) v Posavskem hribovju so našli propadajočo Zajčevo domačijo. Zavihali so rokave in jo oteli propada. Počasi, a vztrajno so delali, podporo pa so jim dajali okoliški kmetje. Denar so sprva nabirali s prirejanjem veselic. Tudi druge dejavnosti so opravljali, predvsem organizacijo orientacijskih tekmovanj za pokal Črete. Obnova domačije je počasi napredovala, tudi nasprotja so bila, pa so jih še trdnejše povezala. Odločili so se, da bodo ustanovili samostojno planinsko društvo. To so opravili 7. 4. 1979 kot 155. PD v Sloveniji. Prej so delovali kot mladinski odsek PD Vransko-Tabor. V zadnjem času so dobili od skupščine občine Žalec, krajevne skupnosti Tabor in TKS Žalec tudi več družbene pomoči.

V nedeljo, 3. 8. 1980, se je v Taborskem kotu zbralo lepo število ljubiteljev gora, čeprav je bilo tistega dne več turističnih prireditev v dolini. Med gosti so bili Jože Jan, predsednik IO občine Žalec, Branko

Smolniški drvarji delajo nov most čez Lobnico

Foto F. Hribernik

Zajčeva koča »odvezuje« Dani Mežnar

Foto B. Jordan

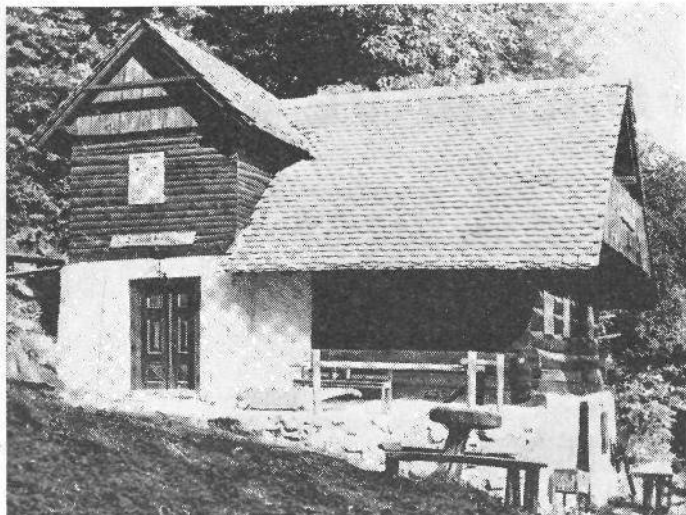
Predsednik MDO Adi Vidmajer izroča plaketo »Pri-
jatelj planin« savinjskega MDO predsedniku PD
Tabor tov. Zmagu Šoštarju

Foto B. Jordan

Povše in Janez Kroflič kot predstavnika DPO, predstavnik štaba teritorialne obrambe Zdenko Trpin, predsednika zbora KS Franci Ježovnik in zbora združenega dela Nada Flis-Lukman, predsednik KS Tabor Franc Uranjek, predsednik Savinjskega MDO Adi Vidmajer, predsednik IO TKS in predstavnik PZS, podpredsednik IO Danilo Škerbinek.

Skromno, a pristrčno slovesnost je pričel pevski moški zbor s Tabora (Zdravljica).

Napovedoval je Dani Topovšek. Osrednji govor je imel predsednik PD Tabor, Zmago Šoštar. Za njim so spregovorili še Jože Jan, Franc Uranjek (KS Tabor je bila pokrovitelj!), Adi Vidmajer, ki je mlademu društvu podelil priznanje »Prijatelj planin« Savinjskega MDO, Danilo Škerbinek je povedal, da je to 163. sestra ostalih planinskih postojank. V imenu planincev občine Žalec je s pristrčnimi besedami, lastnim le znanemu našemu starosti planincev, spre-

Zajčeva koča, PD Tabor

Foto B. Jordan

govoril Franc Kovač. Nato je pevski zbor zapel še dve pesmi. Kočo je »odvezal« eden najbolj zaslužnih in delovnih pri gradnji koč, Dani Mežnar. Po tem so pa sosedje, Krvavičnikovi fantje, raztegnili svoje »frajtonarice« in zapeli nekaj pesmi. Bilo je pravo planinsko razpoloženje in pred novo kočjo so se pari zavrteli.

Nova postojanka stoji na višini okoli 850 m, nad Tesen grabnom. Najlažji dostop do Zajčeve kočje je s Kaple (ob glavni cesti Celje 20 km — Ljubljana 56 km) prek Ojstriške vasi, tabora in Lok. Asfaltna cesta je do Ojstrice (okoli 5 km). Od tu dalje drži gozdna cesta na Presedle (okoli 4,3 km). Z nje se za Starim gradom (625 m) odcepi nova gozdna cesta na sedelce med Krvavico in Šijo. Od tu je po markirani stezi le 15 min. hoje Zanimiva peš pot je od začetka gozdne ceste v Ojstrici, levo po kolovozu, ki drži v Tesen graben (potok Tesen). V klinu gremo levo prek potoka v breg po stezi pod jaso (tu so Zajčevi še orali, Pekel). Ob njej proti vrhu, kjer je novi dom. Od Ojstrice do kočje je uro hoje, s Tabora oziroma Kaple pa uro in pol do dve. Ta pot v Posavskem vodniku ni opisana, ker so jo markirali šele zdaj. Ostale dostope najdemo v njem, saj stoji dom pod Zasavsko planinsko potjo med Veliko Čemšeniško planino in domom na Vrheh, oziroma ob Savinjski planinski poti s Krvavice na Vrhe.

B. J.

O DELU MO PD PREVALJE

Prevaljski planinci so letos na občnem zboru pretresali neaktivnost mladinskega odseka. Da bi ta odsek predramili, so za novega načelnika izbrali Iva Pintariča. Po nekaj mesecih, odkar je odsek aktiven, lahko rečemo, da so uspehi že vidni — predvsem na področju množičnosti. MO se je namreč povezal z mladimi planinci OŠ Franja Go-

loba Prevalje, medtem ko pa odziv delavske in srednješolske mladine ni zadovoljiv, čeprav je v PD registriranih 161 mladincev in 259 pionirjev. Pred kratkim smo se povezali s krajevno mladino in sodelovali na problemski konferenci o delovanju mladih Prevalčanov, zato upamo, da se bo zanimanje za našo dejavnost povečalo.

Po začetnih težavah, predvsem kadrovskih, je zdaj formiran 10-članski odbor s povprečno starostjo 22 let.

Že v aprilu je MO organiziral zimsko planinsko šolo na Uršlji gori in predavanje od Triglava do Triglava, kjer so osnovnošolski otroci nabirali teoretično znanje, ki so ga uporabljali na številnih izletih, ter so sodelovali v lokalni štafeti mladosti.

V maju je MO priredil pohod čez Pohorje in avtobusni izlet na Čebine. Nekaj pionirjev se je udeležilo tekmovanja iz orientacije; ta se bodo nadaljevala tudi jeseni. Junija smo odšli na dvodnevni izlet na Smrekovec, v celoti smo prevzeli izvedbo trimske hoje ter pomagali pri gradnji prizidka na Uršlji gori.

V juliju je MO izvedel vzpon na Raduho. V naslednjih mesecih bo MO po programu organiziral izlete, predavanja, udeležil se bo delovnih akcij na Gori, markiral bo planinske poti. Akciji pionir-planincev in Koroška transverzala se uspešno odvijata. Le v tečaj za planinske vodnike letos ne bomo poslali aktivnih mladincev, ker so le-ti zamudili rok za preizkus znanja iz planinske tematike. Zamujeno na kadrovskem področju bo MO nadomestil prihodnje leto, zato pa nam bo pomoč upravnega odbora PD zelo dobrodošla.

MO redno seznanja o svojem delu vse planince in simpatizerje z oglasno desko in lokalnim časopisom »Informativni fužinar«.

Andreja Čibron

VARSTVO NARAVE

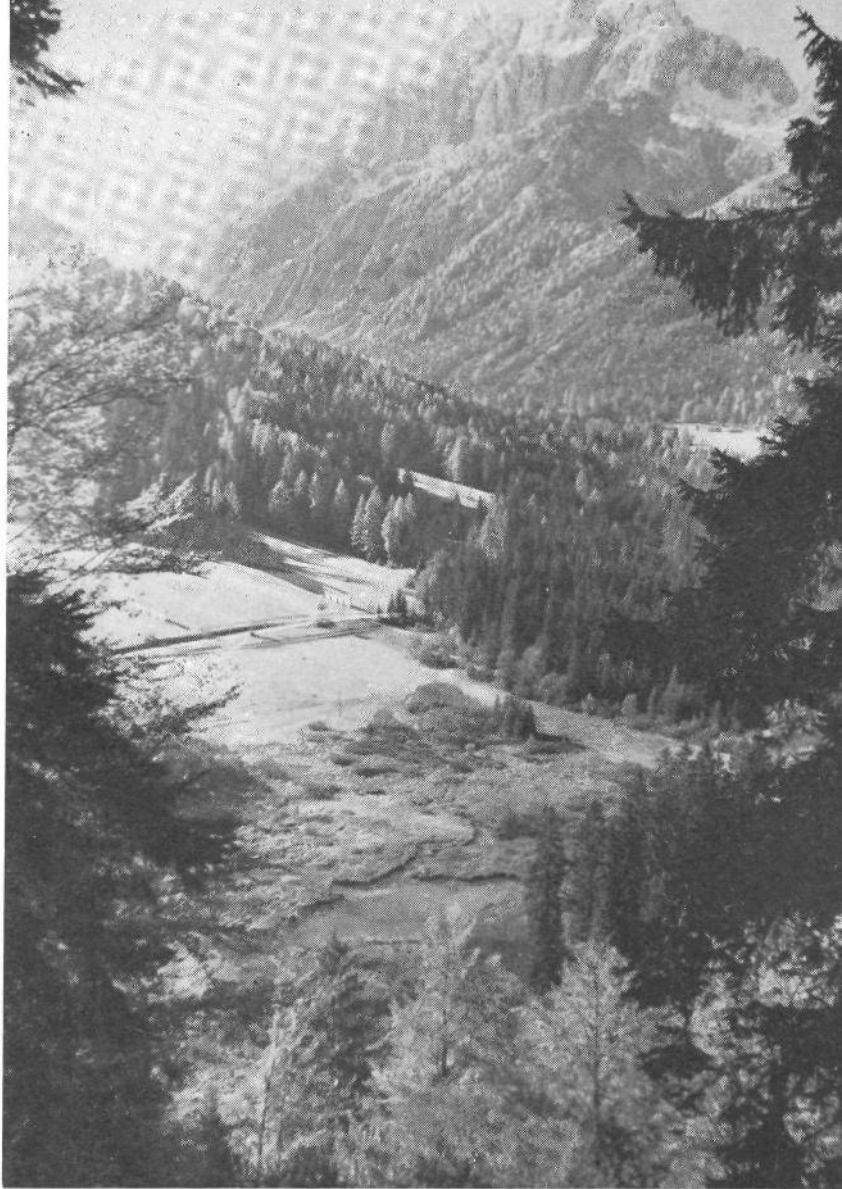
ZELENCI, IZVIR SAVE DOLINKE

Janez Gregori. 97. zvezek zbirke vodnikov Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Ljubljana, 1980.

Zbirko, ki nam je od leta 1965 predstavila že skoraj okroglo sto kulturnih in naravnih znamenitosti Slovenije, je popestril vodnik, ki nam v besedi in sliki predstavlja Zelenice, izvir naše najdaljše reke.

Avtor nas najprej popelje od Kranjske gore proti Ratečam po cesti, ob kateri leži izvir, dobro skrit v gozdu, tako da večina motoriziranih popotnikov zanj niti ne ve. Če pa

se povzpemo na gozdni Vitranc, se nam Zelenici pokažejo spet v drugačni perspektivi. Smaragdno jezerce, v katerem se ogledujejo skalnate Ponce, se počasi izgublja med močvirjem, šele dober kilometer dalje se vode zberejo v ozko strugo. Vodnik nas seznanj z zanimivo geološko preteklostjo. Zgornjesavska dolina leži vzdolž znane savske prelomnice, na izoblikovanje izvira v današnji podobi pa so v največji meri vplivala dogajanja v ledeni dobi, ko je iz doline pod Jalovcem drsel planiški ledenik in nosil s seboj veliko materiala, ki ga je odlagal v nižjih predelih. Pod vznožjem Karavank je na-

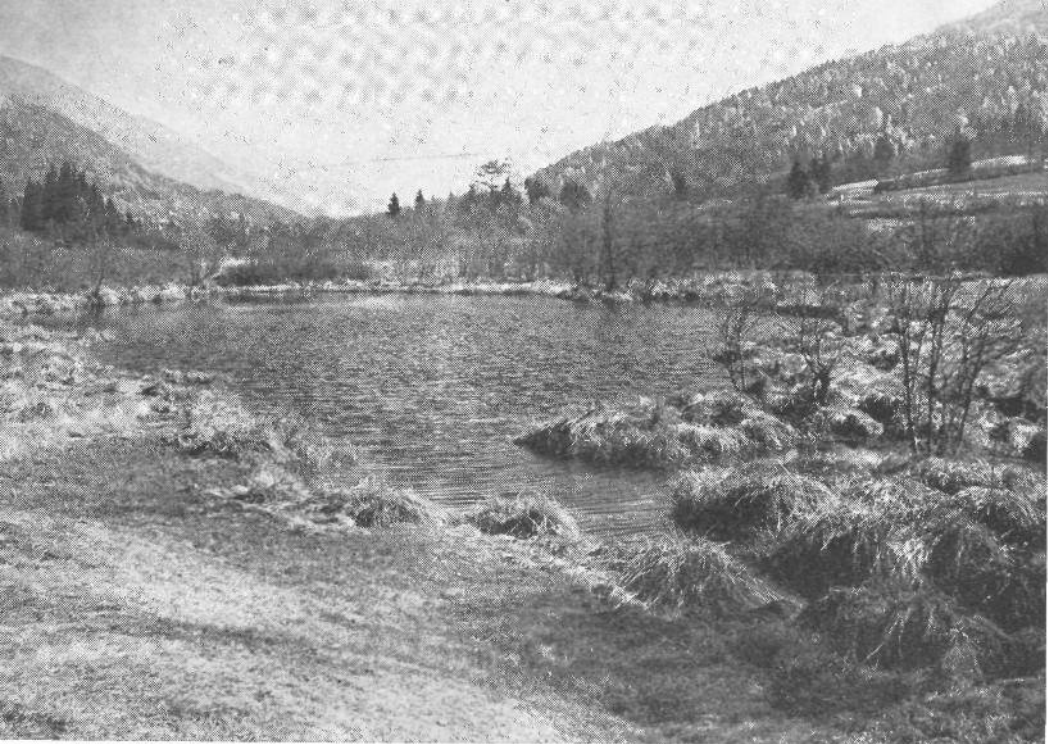

stal širok vršaj, ki sega do čelne morene med Ratečami in Podkornom. Vode, ki padajo s slapom Nadiže v Tamarju, se polagoma izgubijo v rečnem nanosu. Ko pa zadenejo ob morenski nasip in planiški vršaj, spet pridejo na dan v obliki izvirov, ki se zlijejo v jezerce. Tako je danes. Pred leti pa so Zelenci in močvirje ležali pod gladino velikega Korénškega jezera, ki je počasi in vztrajno odnašalo pregrado. Gladina se je nižala, nastalo je močvirje, ostal pa je droben, zelen dragulj.

Avtor nas nato seznanja s peštrim rastlinstvom in živalstvom, ki pritegne pozornost obiskovalcev. Preveč bi bilo naštevati, kaj vse lahko vidimo. Omenimo le nekaj zna-

čilnih rastlin, ki so vezane na vlažne biotope in na barja: močvirska triroglja, kljunasti šaš, šotni mah, navadni mrzličnik, mesojedi okroglostna in dolgolostna rosika, navadna rožmarinka, dlakava mahovnica, močvirska krvavka... Tudi živalski svet je raznolik, le da je potrebno več potrpljenja, več pozornosti in morda tudi kanček sreče, da bomo videli vodno rovko, alpskega pupka, vodnega pajka, navadnega gada ali kakega predstavnika številnih vodnih ptičev, ki bodisi gnezdiijo v močvirju ali pa se ob njem samo zaustavijo pri iskanju hrane.

Morda so si naši bralci Zelence že ogledali. Tem jih bo vodnik predstavil v novi

Zelenci

Foto Janez Gregori

luči. Vsem tistim, ki pa se še niso ustavili ob tej naravni znamenitosti, pa bo v vzpodbudo, da to storijo čimprej.

Vodnik ni napisan samo na visoki strokovni ravni, vseskozi ga preveva topla, prirsčna beseda avtorja-domačina. Zaključimo z njegovimi besedami:

»Spoznali smo čudovit košček domovine, ki je nema priča živahnih dogajanj v geološki preteklosti ter obenem bogastvo življenja in navdihov v sedanjosti. Pred-

stavlja bogato dediščino narave, ki jo je treba brezpogojno ohraniti v celoti, Zelence skupaj s Korénškim močvirjem, saj je oboje ostanek nekdanj mogočnega jezera. Celotnemu predelu je treba posvetiti pozornost tudi po zakonski plati in ga zavarovati kot naravni rezervat. Kajti zavarovanje je porok, da bo ves predel ostal nedotaknjen, da bo zavarovan pred človekom — za človeka!«

Nada Praprotnik

IZ PLANINSKE LITERATURE

PETER FICKO: PO GORAH SEVEROVZHODNE SLOVENIJE

Planinski vodnik. Urednik in lektor Milan Cilenšek. Ljubljana, Planinska založba Slovenije 1980. 321 str.

Severovzhodna Slovenija je pokrajinsko izredno pestra, hriboviti predalpski svet se prepleta z nižinsko Panonijo. Visokih gor ni; Karavanke se nadaljujejo tod z dolgo verigo hrbtov, ki le mestoma presegajo višino 1000 m, kristalinske Osrednje Alpe se iztekajo s širokimi slemenimi Pohorja in Kozjaka, ki se tudi ne moreta ponašati z znatno višino. Od drugih območij, ki jih

opisujejo naši vodniki, se razlikujejo po tem, da je mnogo lažje prehodno, da so vrhovi in hrbti dostopni iz več smeri in je ture moč poljubno povezovati. Poleg opisanih poti in gostega omrežja novih cest obstaja še množica komunikacij: kolovozov, steza in bližnjic, prehodna pa so tudi zložnejša gozdna brezpotja. V primerjavi s skalnatimi Julijci in Grintovci, kjer je bilo treba gorska pota nadelati in markirati, se v severovzhodni Sloveniji prehodi in dostopi kar ponujajo. To so kraji, kjer se planinec počuti sproščen, na poti pa prihaja neprenehno v stik z gostoljubnim prebivalstvom. Možnosti za izlete so tod

res neizčrpne, zlasti v Slovenskih gorcah, ki se ne ponašajo z višino, vendar se po celodnevni hoji navkreber in navzdol ne nabere nič manj višinskih metrov kot v znatno višjem svetu.

Na tem ozemlju deluje zdaj nad 40 planinskih društev, ki združujejo nad 25 000 planincev. Številka zgovorno priča o rastočem interesu za naš najbolj množični šport, k njej pa je treba pristeti še planince iz drugih območij, ki redno obiskujejo planinska pota v severovzhodni Sloveniji. Nič čudnega, če smo že davno čutili potrebo po planinskem vodniku. Zahtevnega dela se je lotil Peter Ficko in ga končal po petih letih.

Obširni vodnik je razdeljen v tri dele. V splošnem prvem delu (30 str.) so razčlenjene poglobitve pokrajinske značilnosti, poleg njih pa najdejo tukaj planinci tudi vse najpomembnejše podatke o postojankah, veznih in krožnih poteh, smučarskih predelih, dosednji vodniški literaturi itn.

V drugem delu (35 str.) se vrstijo opisi dolin in naselij, ki so izhodišča za planinske izlete, od Spodnje Savinjske doline do Pomurja.

V najboljširnjem tretjem delu (225 str.) so podrobni opisi gorskega sveta pod naslovom »Koče, prehodi, vrhovi«. Začenjajo se s podaljškom Karavank med Graško goro in Rogaško goro s Halozami, nadaljujejo s Pohorjem, ki mu je priključena še Strojna, Kobanskim ali Dravskim Kozjakom, ob koncu pa so Slovenske gorice, Goričko in Lendavske gorice.

Vsako izmed gorstev v uvodu splošno opisano in razčlenjeno v posamezne skupine, ki jih avtor obravnava kot zaključeno celoto. Tako je npr. Pohorje razdeljeno na tri območja, zahodno, osrednje in vzhodno, posameznim pa so priključeni še deli nižjega hribovja od Drave, ki ga geologi sicer prištevajo h Kozjaku. Podaljšek Karavank je razdeljen na šest skupin (šesta skupina so Haloze), Pohorje s Strojno na štiri, Kobansko na tri, Slovenske gorice so razdeljene na Zahodne in Vzhodne, ob koncu pa so ločeno še Goričko in Lendavske gorice. Iz te razdelitve je razvidno, da je avtor moral ponekod iskati kompromis med raznoliko geološko strukturo ozemlja in preglednim konceptom vodnika. Pri vsakem poglavju, ki se nanaša na posamezno skupino, pisec v uvodu navaja krajevne značilnosti in znamenitosti, izletniške točke ter vrhove, višine, vzpetine in kočice. Natančno so opisani in oštevilčeni vsi dostopi, bodisi da so markirani ali pa ne, in naštetni vsi pomembni prehodi. Skoraj vsa pota je prehodil avtor in s tem opravil veliko delo. Oštevilčenih poti je 447, z variantami pa je opisov precej več. Neizčrpna spodbuda za vse planince, ki žele odkrivati nove zanimive koticke naše dežele, nepogrešljiv priročnik za organizatorje izletov in pohodov!

Vodnik je napisan jasno in pregledno, v njem ni tistih podrobnosti, ki so v obdelanem, naseljenem in gozdnatem svetu izpostavljene nenehnim spremembam. Krasi jo ga sicer priloge z reprodukcijami črno-belih fotografij, na drugi strani pa pogrešamo v njem grebenske ali vsaj she-matske zemljevide, kakršne premorejo vodniki po Posavskem hribovju, Savinjskih in Kamniških Alpah ter Karavankah. Pričakujemo, da bo Planinska založba glede na nujno potrebo v kratkem uresničila svojo obljubo ter nam dala kakovosten planinski zemljevid severovzhodne Slovenije.

F. Vogelnik

FOTOALBUM O KRONOCKEM REZERVATU

Kronockij zapovednik. Foto: Igor V. Vajnštejn, Mihail J. Žilin. Besedilo: Vladimir N. Savinov, Moskva, Sovjetskaja Rossija 1979, 150 str.

Največji rezervat Sovjetske zveze, meri 964 000 ha, leži na Kamčatki. Njegova vzhodna meja je v dolžini 220 km obala Tihega oceana, sega pa daleč v notranjost polotoka, tako da od 22 delujočih vulkanov leži na njegovem ozemlju devet ognjenikov, najvišji, Kronocki, je visok 3528 m. To je tudi najvišja točka tega obsežnega zavarovanega ozemlja.

Prvi raziskovalec, ki je v letih 1737—1741 nekajkrat prečil Kamčatko, je bil Stepan P. Krašeninnikov, natančneje pa jo je raziskala odprava biologa Komarova l. 1909. L. 1934 je bil ustanovljen Kronocki državni rezervat. Postal je predmet intenzivnega raziskovanja. Šele tik pred minulo vojno so odkrili dolino gejzirov.

V sedanji obliki obstaja od l. 1967. Strogo zavarovana prvobitna narava, ne samo flora in favna, je mogoča le, ako je ozemlje dovolj veliko in odmaknjeno od človeških naselij in človekovih posegov. Stalno ga obiskujejo in raziskujejo naravoslovci, predvsem zoologi, botaniki in geologi, njihovi izsledki izhajajo vsako leto v zborniku. L. 1975 je bilo končano geobotanično kartiranje, izdelali so geobotanični profil Z-V.

Kronocki vulkan je sicer najvišji, najzanimivejši pa je Uzon, velika kaldera, okrog nje pa vroči in topli, bistri in kalni vreli, jezera, blatni kotli, fumarole, območja vročih tal, povrhu pa še potoki in jezera (največje meri 212 km²). Tukaj lahko geologi proučujejo nastajanje kamnin in rudnin. Največja znamenitost je dolina gejzirov, kjer ima obiskovalec zaradi nenavadnih oblik tal in barv kamnin občutek, da je v nekem drugem svetu. Vsak gejzir ima svoj ritem delovanja, v vsakem nastajajo drugačne kamnine.

Pestra je rastlinska odeja — od tajge do tundre. Nad 600 vrst je cvetnic, okrog

60 je drevesnih vrst in grmovnic. Med iglavci je treba omeniti kurilski macesen, zalo smreko, ajansko jelko, cedrasti bor, sibirski brin; posebnost svetle tajge so sestoji kamene breze, kjer rasteta še bela in ploskolistna breza; tod rase še pet vrst vrbe, dve vrsti jelše in krhlika. Najbolj skrivnostna je zala smreka, katere rastišče se je že silno skrčilo. Trate in svetli gozdovi so poleti polni cvetja, v tundrah zorijo robidnice, kopinšnice, mahunice, veliko je gob.

Bogat je kajpak tudi živalski svet. Kmalu po ustanovitvi rezervata sta si opomogla zlasti sobolj, ki ga je zdaj tri- do štirikrat več kot v sosednjih nezavarovanih območjih, in rjavi medved, ki sta bila zaradi brezobzirnega lova najbolj ogrožena. Medvede je moč srečati vsepovsod, največ ob rekah, kjer prežijo na losose; za ljudi se skoraj ne zmenijo, z izjemo naraščaja, ki so ga obiskovalci tako razvadili, da je postal nadležen. Življenju v tej divjini je najbolje prilagojen severni jelen. Tod živi še debeloroga snežna ovca, snežni kozorog, volk, lisica, snežni zajec, piskač, svizec, polh — skupno so naštelj 37 vrst sesalcev. Nova živalska vrsta je obski leming, ki so jo odkrili pred kratkim.

Najbolj mikavna plat knjige so seveda fotografije: večinoma so barvne, prevladujejo celostranske reprodukcije, precej je tudi dvostranskih, tako da prihaja do veljave svojevrstna kamčatska pokrajina, od pacifiške obale in nižavja do najvišjih ognjeniških vrhov; tudi posnetki iz letala so vmes. Naslovi poglavij — Obale in vodja prostranstva, Tajga in tundra, Gore in vulkani, Gejziri in vroči vrelci — pričajo o skrbi avtorjev, da bi bil velikanski rezervat predstavljen v celoti, v menjavi letnih časov. Številni posnetki nas seznanjajo z živalstvom in rastlinstvom te daljne dežele.

F. Vogelnik

ZBORNIK 1

Moder ovitek z motivom z gora in z emblemom »PD Drago Gregar, Ljudska pravica, Ljubljana«, v sredini katerega je značilna silhueta Jalovca — to je prvi vtis Zbornika, ki ga je to planinsko društvo izdalo in nosi datum 7. junij 1980. Izdal ga je uredniški odbor PD, tiskali pa so ga v Tiskarni Ljudske pravice. Na 43 straneh prinaša ta zbornik nekaj tiste snovi, ki priča, da je to društvo delavno, da vsestransko sodeluje pri reševanju planinskih vprašanj v okviru društva in zunaj njega in da je enako pozorno na dogajanja v planinstvu kot na dogajanja v družbi.

Zbornik uvaja spominski sestavek o smrti našega ljubljenelega predsednika Tita, nadaljuje pa ga spominski članek na Draga Gregarja, po katerem si je društvo tudi prevzelo ime. Nato si sledijo sestavki — Naša trobojnica plapolala na vrhu Everesta,

ko nam predstavi na kratko jugoslovanske zmagovalce te najvišje gore; temu sestavku so dodali še nekaj kronoloških podatkov o žrtvah Everesta in pa pregled jugoslovanske zgodovine o Mount Everestu — Od zamisli do vzpona na vrh Everesta — ki ga je prispeval Franci Savenc. Potem sledi več priložnostnih člankov o Šmarni gori, o Ljubljanskem gradu, Rožniku, sestavek Po poteh partizanske Ljubljane, Nekaj znoj in 25 kilometrov, Pobratenje, Bogatin, Pionirji in cicibani na Orljah, Tridnevna tura po Pohorju, Planinski tabor v Bavšici, Mraz nas je pestil na vrhu Mojstrovke, 28 pogumnih na vrhu Triglava, Kamniško sedlo, Srečanje na Sljemeni, poročilo o republiškem tekmovanju za Milovanovičev memorial, Cicibani in pionirji ponovno na Orlah, Naši najmlajši med živalmi. Posebej pa je vredno pozornosti poročilo prvega rednega letnega občnega zbora, ki odkriva vso delavnost tega društva, saj razberemo iz analize dejavnosti, da združuje to društvo 242 članov, kar na videz ni veliko, za delovno organizacijo, kjer deluje taka organizacija pa je taka številka kar pozornosti vredna. Potem si sledijo sestavki Kamniško sedlo, Pohod spominov (spomin na bitko na Stolu), S cicibani na Rašici, Zimski pohod na Snežnik, V snegu in burji po poti spominov... Že ta pregled sestavkov, ne da bi se poglobljali v njih vsebini, kaže, da je zbornik raznolik, namenjen za branje in za informacijo tudi širši javnosti, saj nikakor ne moremo reči, da so doživetja, ki jih avtorji posredujejo v tej obliki drugim taka, da ne bi zanimala tudi tiste, ki niso člani tega društva. Bogat slikovni material, ki ima tudi dokumentarno vrednost, ohranja temu Zborniku trajnejši pomen in ga priporočamo tudi drugim društvom. Malo za branje, malo za zgled, pa tudi za vir podatkov.

M. K.

PLANINARSKI LIST 2/80

Druga številka Planinarskega lista, ki ga izdaja planinsko društvo Kamenjak z Reke, je skoraj vsa namenjena zapisom o spominskih pohodih na ta ali oni vrh ali po spominskih poteh.

O memorialnem pohodu na Titov vrh v Makedoniji, ki ga je PD Ljuboten iz Tetova organiziralo v počastitev dneva mladosti in so se ga udeležili člani 16 PD iz vse Jugoslavije, piše Viktor Stipčič. Po planinski transverzali Velika Sutjeska je hodil dr. Kruno Vidrič, ki pa ne opisuje poti, ampak je ves zapis namenil partizanski pesmi, ki je nastajala v predahih med posameznimi bitkami v dneh od 5. do 8. junija 1943. Božidar Škerl se je udeležil 40 km dolgega Partizanskega marša, ki ga, v spomin na jugoslovanske vojne ujetnike v taborišču blizu mesta Austrat, vsako leto organizira društvo norveško-jugoslovanske-

ga prijateljstva. Po partizanskih poteh doma pa je hodil Viktor Stipčič-mlađši, učenec 7. razreda osnovne šole V. Gortan. Udeležil se je tradicionalnega »Planinskega marša Po partizanskih poteh«. V manjši skupini, dijaki in njihov učitelj, so po partizanskih stezah Vinodola v začetku novembra hodil dr. Petar Šolić in njegovih 5 učencev. Proslave ob 35-letnici priključitvi Istre k Jugoslaviji so vzpodbudile Valterja Hoferja, da se je napolnil peš od vasi do vasi po stezah, ki jih je pred desetletji prehodil književnik Horvat-Kiš. Še eno planinsko akcijo je vzpodbudilo proslavljanje obletnice osvoboditve. V počastitev 25-letnice osvoboditve Reke je bila organizirana prva hrvatska odprava na Ararat (5156 m). Odprava je šla na pot 14. 7. 1970. Čeprav je minilo že 10 let, je zapis o poti in vzponu Viktorja Stipčiča zanimivo in prijetno branje.

Zadnjih 10 strani revije je namenjenih nadaljevanju potopisa dr. Ivana Tolja o Yellowstone parku, spominu na Triglav Patrizie Crespi in kratkemu nagovoru prijateljev revije.

B. B.

NAŠE JAME, 21 (1979). Izdaja Jamarska zveza Slovenije, str. 111, Ljubljana 1980

Jamarska zveza Slovenije je uspela v koledarskem letu izdati že drugi zvezek svoje strokovne revije, ki je to pot posvečena 90-letnici slovenskega jamarstva.

Na prvem mestu so članki, ki prikazujejo prispevek slovenskih jamarjev in znanstvenikov pri raziskovanju pojavnosti, ki je že od nekdaj buril domišljijo ter še dandanes

ustvarja določene, predvsem gospodarske težave v življenju dobre tretjine prebivalstva naše ožje domovine. Na lanskem razgovoru smo glede tega razpravljali tako v zvezi s speleomorfologijo kot biologijo do speleoantropologije.

Zadnji trije članki s to problematiko niso v zvezi. Gost iz Beograda piše o Svrliškem Timoku, dva prispevka pa pišeta o morfometriji kraških votlin.

Med prispevki je treba posebej poudariti obsežen popis literature, ki s svojimi 210. deli predstavlja dobro osnovo za bodoči material o slovenski bibliografiji o krasu. Tudi med Poročili so prispevki, ki prikazujejo dejavnost Jamarske zveze Slovenije, vendar njeno sedanje stanje, razširjenost jamarskih enot v Sloveniji in njihovih akcij v tujini.

Med odmevi je treba posebej poudariti razmišljanja, ali bi kazalo ločiti jamarstvo — povsem športno komponento in jamstvo — znanstvenega raziskovanja krasa. Pojavljajo se že tudi takšne tendence, vendar pisec razmišljanja meni, da taka ločitev ne bi bila naravna. Slede še pregled književnosti in jubileji, letos posvečeni 90-letnici Pavla Kunaverja. K zabeležki je dodana njegova bibliografija s kraškega področja.

Med spominskimi prispevki je zabeležka o 90-letnici in smrti dr. Lava Čermelja, ki je bil za slovensko jamarstvo kot urednik Proteusa še kako pomemben.

Na platnicah je to pot serija fotografij, ki prikazujejo ukrepe pri vrhni tehniki spuščanja v brezno in vračanja iz njega, nekaj za jamarje — športnike.

D. Novak

ALPINISTIČNE NOVICE

NAVODILA UIAA ZA OPIS PLEZALNIH VZPONOV

(Izpopolnitev ustreznih iz I. 1972. Francoški original in angleški prevod v Biltenu UIAA, št. 89, maj 1980.)

1. Avtorji plezalnih opisov, zlasti pa priročnikov naj se drže naslednjih splošnih pravil, da bi olajšali alpinistom uporabo le-teh. Če so napisani v skladu s sledečimi navodili in uporabljajo sistem UIAA za oceno plezalnih vzponov, naj imajo pripombo: »sestavljeno po navodilih UIAA«.

2. Ustrezno značaju vzpona naj naslov navaja naslednje podatke:

a) Datum prvega vzpona, imena udeležencev, če mogoče navedi pogoje ob tem prvem vzponu kot tudi uporabljeno opremo; navedi prvi »prosti« vzpon smeri, preplezani sprva z »umetnimi« sred-

stvi. Ocena težavnosti naj se ravna po prostem vzponu.

b) Težavnostna stopnja najtežjega mesta in ocena celote. Če vzpon vsebuje tako prosto kot umetno pležo, ju omeni ločeno, navedi pa prevladujoči način. Če smer vsebuje samo eno ali dve težki mesti med lažjimi, to navedi.

c) Nadrobnosti o značaju smeri in njene objektivne nevarnosti. Npr. izpostavljeno, zelo previsno, utrudljivo (telesno in živčno); kakovost skale, vodopade, mokra skala, često poledenela; skala ploščnata, s kamini; varovanje težavno, varovališča slaba; predeli, kjer pada kamenje; nenavadne spremembe vremena; smer slabo razvidna; povratek težaven ali celo nemogoč odstran neke nadrobnosti itd.

Za označitev neprekinjenih potrebnih naporov uporabljaj oznake: »malo napor-

no, naporno, zelo naporno».

d) Višina stene, skupna dolžina smeri, dolžina ključnih mest. Mesta za bivakiranje.

e) Potrebna oprema: klini (oblika), zagozde, pponke, lestvice, zanke, vrvice itd.; ta material je odvisen od že normalno navzočega na mestu. Priporočljive dolžine vrvi.

f) Povprečno trajanje vzpona (morebiti tudi za spust). Navedi, če ti časi vsebujejo tudi počitke.

g) Splošne ocene smeri, npr.: prijeten vzpon, okolje strogo, mrko, lepi pogledi ipd. Za dolge in težke vzpone navedi primerjalne, bodisi klasične v istih predelih bodisi podobne pozname drugod in mednarodno obiskane. Navedi tudi najugodnejšo sezono.

3. Za tem splošnim opisom sledi nadrobni opis. Najprej običajni dostop (s potrebnim časom zanj); mesto pričetka vzpona v časovnostih; navedi glavne prehode in število klinov, ki so normalno na mestu. Opis naj prikaže tudi kar se da točno poseben značaj tur v ledu in snegu; navedi naklonino in višino lednih sten, predele z razpokami, opasti, nevarnosti plazov. Za mešane ture (skale in led) navedi lego in težavnost skalnih predelov.

4. Opis klasične velike ture mora dopolnjevati navedbo najlažjega sestopa od zgoraj navzdol kot tudi najugodnejši sestop. Navedi mesta spustov ob vrvi in njih višino.

5. V vodičih, kjer so narisani diagrami smeri (topografski vodiči), se je treba ravnati po mednarodnih simbolih v listi, ki jo je objavila UIAA.

6. Vsak priložnik mora vsebovati pojasnjevalno razpredelnico težavnostnih stopenj UIAA, ilustrirano s primeri mest v znanih vzponih tistega predela ali drugih masivov, mednarodno poznanih.

Če je potrebno, naj razpredelnica prikaže lestvico težavnostnih stopenj, kot je v rabi v opisanih predelih.

Navodila za označevanje težavnosti

1. Treba je jasno ločiti med prosto pležo in pležo z »umetnimi« sredstvi. Plezanje z umetnimi (tehničnimi) pomagali ne pomeni težavnosti iznad VII (sedme stopnje), temveč le posebno obliko plezanja v skali.

2. Vzpon je »prost« samo tedaj, kadar rabijo »umetni« dodatki steni (klini, zagozde, zatiči, zanjke, kljuko ipd.) izključno za varovanje ne pa kot sredstvo za napredovanje. Kjerkoli pa plezalec uporablja le-te za svoje ravnotežje, počitek, vzpenjanje, se to šteje za umetni vzpon.

3. V čistih prostih vzponih označujemo težavnost z rimskimi številkami od I do VII. Definicije teh stopenj je UIAA objavila. Ta lestvica ostaja navzgor odprta, dodatne stopnje so možne za primer jasnega napredka v plezanju.

Uporaba vmesnih stopenj (v smislu rasto-

čih težavnosti) omogoča njihove odtenke. Npr.:

— nižje, spodnje: IV —

— normalno: IV

— višje, zgornje: IV +

Pri umetnih vzponih izražamo oceno težavnosti s črko A (artificiel = umetno) s sledečo ji arabsko številko od 1 do 4. Te stopnje so opredeljene takole:

A₀: Pomeni, da plezalec uporablja umeten oprimek. Kdor se vzpenja ali vzdržuje ravnotežje s kakim zatičem (kljuko), pleza A₀.

A₁: Pomeni, da je plezalčeva teža v celoti zaupana umetnim dodatkom (klini, zatiči itd.), ki jih namesti razmeroma lahko; sem spada tudi uporaba stopnih lestvic.

A₂: Pomeni rastoče težave pri nameščanju umetnih pomagali.

A₃: Pomeni zelo velike težave pri nameščanju umetnih pomagali (npr. živa skala, prhka, zamašene razpoke itd.) kot tudi intenzivne telesne napore plezalca (npr. velike strehe), kar vse terjaja veliko obvladovanje samega sebe.

5. Največji dosežki v prosti pleži imajo na splošno trajno oceno, v umetnem plezanju pa ni tako. Na pobudo UIAA velja danes presto izplezati mesta, ki so bila prvič preplezana z umetnimi sredstvi.

6. Kadar narava skale terjaja vrtanje umetne luknje za klin (ekspanzijski, kompresijski), se to označi z znakom »e« za težavnostno oznako umetnega vzpona, npr. A₂e.

V prosti pleži je treba mesta, ki terjajo varovanje na takih klinih, označiti enako, npr. Ve.

7. Ocena in označevanje težavnosti mora vselej veljati za običajne normalne pogoje smeri ali mest. Običajno velja to za suho skalo in lepo vreme.

Običajni material (klini, zagozde, zanke, itd.), ki normalno ostane v smeri, je treba upoštevati pri oceni celote. Veljati pa mora vselej le za minimum, potreben za navezo dveh sposobnih (kompetentnih) plezalcev.

8. Tehničnih težav vzponov v ledu in snegu ne moremo ocenjevati sistematično, kajti odvisne so od kaj spremenljive kakovosti snega in ledu, vendar lahko celoto ocenimo z enakimi stopnjami težavnosti, a upoštevaje srednje naklonino strmine kot tudi najbolj strme odseke. Pozor na naključni značaj take ocene, ki sloni na krajevnih pogojih, kot vladajo najčešče.

9. Vrednotenje celokupnosti smeri nikakor ni kar aritmetično povprečje različnih njenih odsekov oz. njihovih težavnostnih stopenj. Takšna ocena celokupnosti mora dejansko upoštevati ostale kriterije, kot so višina smeri, njen značaj, zavzetost, ki jo terjaja od plezalca itd. Često bo priložnost šele s primerljivimi primeri poznanih in priznanih vzponov.

Komisija za varnost v gorah Mednarodnega združenja alpskih asociacij (Union Internationale des Associations d'Alpinisme) je v letu 1980 prvič zasedala od 22. do 25. marca v Münchnu. Gostitelj je bil Deutscher Alpenverein. Sprejem je bil prisrčen, pogoji za delo pa idealni, na hvalo predvsem enemu od obeh novih delovnih direktorjev komisije, znanemu nemškemu alpinistu Pitu Schubertu s sodelavci. Zlasti predstavniki priznanih laboratorijev UIAA (francoski, angleški, avstrijski, nemški) so s številnimi navzočimi konstruktorji podjetij imeli mnogo konstruktivnih debat o alpinistični opremi, pomembnih odločitvev pa je padlo manj kot leto poprej v Benetkah, kjer so bili prilagodili vrsto norm UIAA tehniškemu razvoju materialov in metod.

Kratek povzetek dela v Münchnu:

1. *Čelade* (šlemi): k normi (standardu) izglasovani v Benetkah smo sprejeli določene osnove glede laboratorijskih preizkusov, ki zadevajo zlasti staranje materialov, kar naj bi bilo potrjeno dokončno jeseni t. l.

2. *Pasovi* (oprti): norme zanje so v veljavi od 1. 1. 1980 in kontrolni listič UIAA postane s tem obvezen, vendar so bile potrebne izpopolnitve pri sistemih navezave, oblike in zgradbe, normalizirane preskusne lutke za padce; navzočnost zdravnika ob poskusih visenja padlega na vrvi.

3. *Vrvi*: Za pležo z dvojno vrvjo je bilo število preskusnih padcev povišano s 3 na 5, glede statičnega raztezka v skladu z zahtevami UIAA bo pa treba počakati do jeseni.

Naj pripomnim, da glede trdnosti vrvi na ostrih roboh (presekanje) žal še ni videti konstrukcijskih rešitev, čeprav se največ nesreč pri padcih primeri prav na ta način. Tudi še nimamo zanesljivega načina, kako dvigniti brezmočnega padlega na rešilno mesto, za kar mi poznamo dvojni Modčev škripčev poteg s silo nog in dvema Prusikoma.

4. *Vponke* (karabinci): Pojavilo se je osnovno vprašanje, kakšne sile doživlja vponka, če jo v preskusni aparaturi (Dodéro) namestimo med breme in vrv. Laboratoriji bodo na to praktično važno vprašanje kmalu dali odgovor in normo za vponke mu bo treba prilagoditi.

5. *Dajatve* (takse) za varnostno značko UIAA na materialih, zgrajenih po sprejetih normah UIAA, so dale dolgo razpravo s tovarnarji. Osnutek ustrezne resolucije bo moral potrditi eksekutivni komite UIAA. Tako je za razvoj varovalnih metod ostalo premalo časa, pač pa smo videli kratek, a zelo poučen film o tej temi.

Prihodni sestanek komisije bo novembra v Atenah. Tam bomo morali predložiti našo kandidaturo za leto 1981, ko poteče 30 let, odkar je bila na predlog podpisa-

nega ob plenarnem zasedanju UIAA na Bledu ustanovljena ta praktično najvažnejša in najuspešnejša od vseh komisij UIAA.

France Avčin

ZAGOVOR ŠPORTNEGA PLEZALSTVA

Že takoj na začetku bi se hotel izreči proti kakršnim koli plezalskim pravilom, tudi proti poskusom, da bi jih uveljavili na naših plezalskih področjih. Dovoljeno in dopuščeno mora biti in ostati vse, če le pri tem obstoječih smeri ne spreminjamo ali celo uničujemo. Plezanje naj bi ostalo šport in igra, zato bi alpinizma nikakor ne kazalo niti normirati niti tlačiti v predpise. To pa seveda na drugi strani ne izključuje, da se ne bi razvilo nekaj takšnega kot dogovor ali sporazum samih plezalcev, kar se v praksi tudi nenehoma dogaja. Se pravi, da takšno stališče ne izključuje sporazumevanja o tem, kaj je iz športnega vidika neoporečno. Pri tem bi spomnili le na primer Amerike, kjer je načelno dovoljeno vse, kjer nihče nikomur ničesar ne predpisuje niti pri prvenstvenih vzponih niti kjerkoli drugod. Kljub temu se je prav v ZDA izoblikovala razmeroma stroga plezalska etika.

Ni posebno pomembno, če uporabo magnezije pri plezanju v ekstremnih razmerah pri nas (torej v Nemčiji) tako na široko zavračajo. Vsakomur je seveda jasno, da je ne gre uporabljati pri klasičnih težavah, ampak šele od VII. težavnostne stopnje naprej. Toda tudi v tem primeru bi bilo treba najprej povprašati tisto razmeroma majhno skupino športnih plezalcev, ki takšne težave tudi obvladajo. V obsegu V. in VI. težavnostne stopnje magnezija resnično ni potrebna, hkrati pa tudi ne poznam nobenega vrhunskega plezalca, ki bi zmozel smeri VIII. stopnje brez belega posipa ali ki bi nanj klical prekletstvo.

Docela napačna je tudi trditev, da magnezija zmanjšuje težave pri plezanju za eno do dve stopnji. To je toliko bolj absurdno, ker zagotovo ni nobenega plezalca IV. stopnje, ki bi nenadoma obvladal VI. stopnjo, če bi mu za pas obesili vrečko belega pudra. Res je, da magnezija zmanjšuje drsnost, nikakor pa ne olajšuje teznega dvigovanja na prstnih konicah.

Tudi trditev, da magnezija uničuje ali razkrajja oprimke v skalnatih stenah, je docela iz trte zvita, kajti tovrstni posip je mineraloško gledano mehkejši kot katera koli kamnina. Avtorji takšne trditve so očitno zamenjali ta uporabni puder z magnezijevim oksidom, ki ima v resnici trdotno vrednost 6,5 po Mochu in ga v industriji tudi res uporabljajo za brušenje. Naš posip pa je mešanica magnezijevih karbonatov in hidroksidov s trdotno vrednostjo 1 do 2, torej manjšo, kot jo imajo

nohti na prstih naših rok, in za stokrat manjšo kot magnezijev oksid. (Pričujoči sestavek je močno okrajšani povzetek iz polemičnega članka, ki ga je za letošnjo 7. številko revije »Alpinismus« napisal znani nemški alpinist Hans Diefenbach.)

M. A.

TROJE NOVIH SMERI V SKUPINI BRENTANO

Stirje italijanski plezalci so 2. septembra 1979 preplezali novo smer v skupini Brentano, in sicer vzhodni steber Cime d'Ago-la (2959 m). Smer je sicer le 300 metrov dolga, toda izredno izpostavljena, plezalci pa so jo zmogli v petih urah. Ocena IV in VI.

Že pred tem, in to 8. avgusta 1979, sta italijanska plezalca Orlandi in Bazzanella utrla novo smer v vzhodni steni Cime d'Ambiez (3102 m), imenovala pa sta jo smer velikega kamina. Njena dolžina 400 metrov, čas plezanja šest ur.

Še prej, in sicer 29. julija 1979, so italijanski plezalci Orlandi, Basetti in Appolini opravili prvenstveno prečenje jugovzhodne stene Cime d'Ambiez v dolžini 500 metrov, za kar so potrebovali štiri ure.

Podrobni podatki o vseh teh novih smereh so objavljeni v letošnji 6. številki revije »Der Bergsteiger«.

M. A.

ATHANASI SEGA PO NOVEM REKORDU

Plezalni as iz Tanzanije, Athanasi Fundi se je resno lotil priprav za izboljšanje lastnega rekorda v plezanju na Kilimandžaro (5895 m). Nanj se je povzpel v 15 urah, kar je seveda svetovni rekord.

V intervjuju za Daily News je izjavil, da bo poskusil priti na najvišji vrh Afrike v 14 ali 13 urah — običajno je za ta podvig potrebnih kar pet dni.

To pomeni, da bo Athanasi premagal »steber Afrike« s hitrostjo okrog 500 m na uro.

Athanasi je dosegel 15-urni rekord leta 1978. Mnogi so ga poskusili pozneje preseči, vendar ni nikomur uspelo.

Nekaj mesecev po Athanasijevem dosežku je Jay Longacre iz Kolorada v Združenih državah Amerike hotel v teku v krajšem času premagati višinsko razliko, vendar je na pol poti obnemogel in so ga morali reševati.

Amerikanec je sicer obljubil, da bo poskusil še enkrat, vendar ni nikdar obvestil upravljalcev narodnega parka Kilimandžaro, kdaj naj bi prišel.

Zdaj svetovno znani planinec Athanasi pravi, da hoče z novim rekordom izzvati druge planince, s čimer bo prispeval pomemben delež za večjo popularnost Kilimandžara v svetu. Pa pravijo, da v planinstvu ni rekordov ...

J. H.

RAZGLAD PO SVETU

DESET LET EVROPSKEGA ZDRUŽENJA POPOTNIKOV POPOTOVANJA PREKO MEJA

Tesno sodelovanje 17 držav in 34 organizacij

Pokrajina nima meja, zato bi se tudi popotniške smeri ne smele končati na političnih mejah. Poti namreč povezujejo različne pokrajine in omogočajo stike med ljudmi. Temu načelu pač nihče ne bi mogel oporekati, vendar ga je kljub temu neskončno težko uresničiti.

Misel o potovanjih prek meja se je začela pojavljati v povojnih letih, vedno več pristašev pa je dobivala zlasti v Švici, Avstriji, ZR Nemčiji, Franciji, Luksemburgu in Belgiji. Prav tu se je že razmeroma zgodaj posrečilo ustvariti praktične zglede: kot sta to pot skozi tri države »Okoli Basla« in »Pot po Eiflu in Ardenih«.

Pobudniki pa s tem niso bili zadovoljni in zato je bilo leta 1969 ustanovljeno evropsko združenje popotnikov. Vodstvo si je prizadevalo kar najhitreje utreti in sprostiti evropske poti, za katere ne bi veljale nobene carinske zapornice. Že

zdaj pa bi bilo pravcati veletok sproščeni popotnikov na poteh po Evropi komaj mogoče zaustaviti.

Razvoj jim je dal prav, kajti popotniška Evropa je postala veliko hitreje resničnost, kot so upali njeni očetje. Prva daljinska pot med Konstanzo ob Bodenskem jezeru in Benetkami je bila urejena in označena v letu 1972. Kmalu se ji je pridružilo pet nadaljnjih poti, ki povezujejo evropske države od severa do juga in od vzhoda do zahoda. Posebno razveseljiv razvoj je bil dosežen, ko so postale tudi meje proti vzhodu bolj odprte. Zlasti jugoslovanski planinci so se že zgodaj pridružili združenju in se tudi izkazali kot posebno prizadevni urejevalci takšnih poti. Zdaj so na voljo za vse smeri natančni zemljevidi in vodniki, torej za vseh šest evropskih daljinskih poti.

Vse to je bilo mogoče doseči, ker so vsi prizadeti zavzeto izpolnili zastavljene naloge. Med tem časom se je povezala tudi mladina iz 34 evropskih organizacij. Na letnem zboru, ki je bil leta 1978 v Postojni, je bila ustanovljena »Evropska popotna

mladina«. Kljub temu bo treba še veliko storiti, zlasti glede dobrih stikov s sorodnimi organizacijami v drugih vzhodno evropskih državah. Za popotnike pa se kažejo tudi docela nove naloge v zvezi z varstvom narave in onesnaževanjem okolja. Sodelovanje na obeh področjih bi gotovo prinašalo velike koristi, saj so milijoni popotnikov pripravljeni pomagati, svoj delež pa želijo prispevati tudi k sporazumevanju med narodi.

M. A.

KRITIČNA OPAZOVANJA SVOBODA OBISKOVANJA GORA

Sloviti francoski alpinist Gaston Rébuffat je nedavno tega objavil v pariškem dnevniku »Le Monde« daljši sestavek z gornjim naslovom. Upati je, da bodo njegova kritična opazovanja, četudi smo jih za našo rabo strnili le v skrajšan povzetek, tudi med našimi planinci vzbudila primerno pozornost ali celo razpravo.

V minulemu poletju je bilo vreme lepo in tako je v gorah znova prišlo do številnih nesreč. Bilo jih je veliko preveč, kljub temu pa jih je bilo razmeroma malo, če upoštevamo dejstva: da število obiskovalcev gora neprestano narašča in da je planinstvo šport, pri katerem je treba vsako napačno stopinjo drago plačati. Nesporno je tudi, da so nesreče v gorah v primerjavi z drugimi športi neprimerno resnejše.

Paul Hervieu je leta 1885 objavil roman »Morilska gora«, čigar naslov se tudi v današnjih časih dokaj redno ponavlja v časniških naslovih. Toda naslov sam je seveda prav toliko uspešen, kot je tudi docela napačen. Kajti nesreč ne povzročajo gore, marveč planinci sami zaradi nepazljivosti, pozabljivosti, malomarnosti, predrznosti ali nespretnosti. Vse športne zvrsti imajo svoja pravila, v našem primeru pa so to le trdna skala, ki je še večkrat krušljiva, požled in pršič, nestanovitno vreme, še večkrat neurja, da niti ne omenjamo plazov, ki se prožijo po vseh pravih fizike in meteorologije. V določenem smislu je čisto ugodno, da plazovi sploh so, saj v načelu omejujejo gradnjo vedno novih smučarskih prog in žičnic.

Sicer pa je otročje, napačno in lažno, če gore posebjamo, ko jim pravimo morilske gore, če jim podtikamo namene ali če jih celo imenujemo za kraljico, ki zahteva svoje žrtve. Vse to počenjajo iz prozornega razloga, da bi planinca razglasili za nedolžnega. Pogosto imajo zlasti plezalski izrazi v sebi tudi precej vojaškega prizvoka, ko pravimo: napad na vrh, juriš-

na naveza in zmagovalci nad... In vse to je naposled še povezano z očitno neizogibnim prizorom, ko zavirajo na vršacih zastave. Kako nekoristna ali točneje neustrezna demonstracija. Kajti človek še nikoli ni premagal nobene gore, le povzpел se je nanjo, kar je samo po sebi že kar dobro, če že ne čudovito.

Nevarnosti v gorah so dokaj objektivne, če imamo v mislih padanje kamenja, plazove in vremenske nevšečnosti. Toda ob tem prežijo na nas tudi subjektivne nevarnosti, ki so odvisne od vsakega posameznika posebej. Zato je tudi treba razlikovati med težavami, ki so lepe, zdrave in oprijemljive, ter med iskanjem nevarnosti, ki izpričuje lahkomišelnost. Nadvse pomembno je zato, da neprestano ostrimo vse svoje čute, da torej ne pozabljamo na razum, poznavanje stvari in tudi na domišljijo.

Gore so prav takšne kot morje, reke, gozdovi in puščave naših športnih igrišč. Spodaj dva človeka — kot naveza — tisočkratno pomanjšana. Čisto zgoraj samotni vrh. Toda če smo že dosegli vrh, nikar ne zapadajmo utvari ali celo samoprevari, da gre pri naših lažjih ali tudi najtežavnejših vzponih za zmago nad goro. Znabiti bi lahko govorili le o zmagi nad samim seboj. Planinstva in še posebej ne plezalstva ni mogoče prisiliti v okvirje pravil in določil, tudi ne pod pretvezo skrbi za največjo možno varnost, kot se to vse pogosteje dogaja. Predvsem gre pri vsej stvari za vprašanje vzgoje in razumevanja. Vse drugo so le prazne besede in nekoristno uničevanje papirja.

M. A.

DOLOČENE SO NOVE TEŽAVNOSTNE STOPNJE

Biro predsedstva DWBO NDR je na predlog ZFK iz Felsklettern dne 22. 2. 1980 razširil saško težavnostno lestvico s stopnjama VIII in IX. Obe so, podobno kot stopnjo VII z dodatnimi črkami a, b ali c, še podrobneje razčlenili. Dosedanji stopnji VII d in VII e sta odpadli.

S to razčlenitvijo so potrdili razvoj in zmogljivosti, ki so v minulih letih prišli do izraza v Felskletternu.

Za plezalne smeri v Thürinškem gozdu tudi velja VII. težavnostna stopnja, potrjena leta 1978 na občnem zboru UIAA.

O razčlenitvi plezalnih poti VIII in IX na Elbsandsteig pogorju bo ZFK Felsklettern izdal posebno napotilo, ki bo veljalo do 3. izdaje plezalnega vodiča »Elbsandsteingebirge«.

Primerjavo med saško lestvico in UIAA lestvico kaže priložena skica:

Saško	VI		VII a		b	c	VIII a		b	c	IX a		b	c
IAA	—	V	+	—	VI	+			VII	+				F. L.

Priložnostni glasovi o vznemirljivem ali celo grozljivem naraščanju števila nesreč v gorah ne zadevajo Bavarske. To povzemo po podatkih, ki jih je objavilo notranje ministrstvo te nemške dežele. Statistike gorske straže in bavarskega Rdečega križa namreč že leta nazaj izkazujejo stagnacije oziroma celo delno nazadovanje števila nesreč, do katerih prihaja med gorskimi turami, pri plezanju ali smučanju. Revija »Der Bergsteiger« navaja v letošnji junjski številki podrobne statistične podatke, med katerimi naj navedemo le število smrtnih nesreč 1975 — 59, leta 1976 — 53, leta 1977 — 74 in le 50 leta 1978. Pomemben korak k izboljšanju dela gorske reševalne službe je pomenila njena vključitev v zakon o reševalni službi. Posledica tega je bila, da je bila gorska straža v kratkem času tako opremljena, da je lahko še uspešneje kot dotlej opravljala svoje poslanstvo. V prihodnje bodo bavarske oblasti poravnale vse stroške za nabavo novih in potrebnih posebnih vozil in vseh drugih naprav, ki jih mora imeti na voljo gorska reševalna služba.

Posebej za smučarje opravlja bavarsko središče za opozorila pred plazovi s svojimi dnevnimi obvestili posebno dragoceno delo. Znatno delež pri seznanjanju prebivalstva z nevarnostmi v gorah ima tudi bavarski radio, ki pripravlja tako redne radijske kot tudi televizijske oddaje z aktualnimi prispevki, v katerih opozarja na nevarnosti v gorah.

M. A.

OD PTICE SELILKE DO POTROŠNIKA: KONEC RAJA?

Pred nekaj desetletji so postavili nacistični veljaki tisočletnega rajha tako imenovano »izrojeno« umetnost na sramotni steber. Šlo je za avantgardistična in dela preganjanih židovskih sodržavljanov, ki dandanes navdušujejo ljubitelje in muzejske ravnatelje ter dosegajo na dražbah milijonske vsote. Neznanska skušnjava je, da bi tudi sedanjo potovalno mrežico označili za izrojeni tujski promet. Tega seveda ne bomo storili iz najrazličnejših razlogov, četudi bi s tem nemara zgrabili bika za roge. Sicer pa se kot obiskovalci gora tudi ne moremo tako zlahka postaviti proti toku. Ali pač?

Turizem je postal značilen pojav časa, odkar si je prebivalstvo zahodnega sveta opomoglo od zadnje vojne, in na široko je odprl rajska vrata. Kritiki so seveda drugačnega mnenja. Zanje je postal turizem skorajda psovka, saj jim pomeni, da so v zakonitosti tržišča vkleneali tudi človeka in naravo. Ljubitelji gora vseh barv uporabljajo ta izraz le še z visoko dvignjenimi nosovi. V nasprotju s turisti hočejo biti gorniki, planinci, plezalci ali vsaj

trekerji. Torej dovolj razlogov, da bi stvari vsaj skušali priti do dna.

Čas po prvi svetovni vojni je označeval za turista tistega, ki potuje zaradi zabave oziroma popotnika po lepih pokrajinah. Tudi neposredno po drugi vojni ni bilo bistveno drugače. Šele v letu 1973 je »Duden« razglasil turista za izletnika, popotnika in planinca, turizem pa za tujski promet.

Seveda pa ni bilo vedno tako!

V času Baedekerjev je veljala turistika za nekaj odličnega, pomenila je ekstravaganтно zapravljanje časa za družbeno smetano. Toda tudi tisto, kar so v drugi polovici prejšnjega stoletja počeli številni planinski pisatelji — med njimi tudi Julius Kugy — je bil v bistvu turizem. V svojih knjigah so opisovali prve turistične pristope in vzpone. Tudi dnevno časopisje in ilustrirane revije so vse bolj posegale po poročilih iz visokogorskega sveta, ker je pač to postajalo vse bolj moderno.

Že leta 1869 (!) je bil ustanovljen prvi avstrijski turistični klub, ki je spravil na svetlo tudi prvo planinsko revijo. Toda tisto, kar se je leta 1895 zgodilo na Dunaju, je bilo pravzaprav že neverjetno. Socialisti so se zganili, sklicali delavstvo, takrat je veljal še 12-urni delovni čas, in ustanovili turistično društvo prijateljev narave. Tako so naposled s pomočjo znanih vozovnic in cenene opreme lahko tudi spodnje plasti začele spoznavati lepote gorskega sveta.

Toda tisto, kar se je v zadnjih letih še preveč očitno pojavilo na obzorju, ni bila več mavrica, marveč osramotitev besede turizem. Kar priznamo si, gorjanec se nekako nagiba k povečevanju strmih poti in krasa, gozdov in skalovja, gamsov in planik. Toda tudi drugače usmerjenega sodržavljana mora oblit groza, ko vidi, kako turistična industrija spreminja pokrajine v blago in dopustnike ponižuje v njegove potrošnike.

Teško se je sprizajziti z dejstvom, da vse bolj trgujejo z dopusti in potovanji, deželami in ljudmi kot z blagom. Na tiskovnih konferencah tovrstnih velepodjetij govorijo celo o tržno upravičenih potovanjih in velika ponudba, to so trenutno draga prekooceanska potovanja, kratkotrajni skoki, denimo do Londona ali na Mallorco, toda v najnovjšem času vse bolj ponujajo tudi doživetja narave v samotnih planinskih domovih.

S turizmom se pri sedanjem stanju stvari ukvarjajo psihologi in najrazličnejši drugi strokovnjaki, ki analizirajo potovalne programe ter opazujejo upadanje ali naraščanje zanimanja občinstva. Poznamo pa tudi drugačne skrbi: že dolgo vemo, da se pojavljajo komaj premostljiva nasprotja med ohranjanjem pokrajine in izrabo prostega časa. Celo na množične pohode v naravo začenjamo gledati s strahom, saj je dokazano, da spravljajo v nevarnost

rastlinski in živalski svet. Še hužje posledice povzročata zimski turizem. V nekaterih časniki pa so se že pojavili naslovi kot »Planinci postajajo nadloga za pokrajino«. Vendar ne! Zanikanja in frustracije ne deno dobro duševnemu ravnotežju. Zato si oprtajmo nahrbtnike in zemljevide v roke. Raj se začenja komaj sto metrov stran od zaznamovanih prog in steza, blagodejno samoto pa bomo našli le tam, do koder je treba pošteno pospešiti korak in kjer so kočice še brez vsakršnega odvečnega udobja. — To je le kratek povzetek iz istoimenskega sestavka, ki ga je za letošnje aprilsko številko revije »Der Bergsteiger« napisala Christine Schemmann.

M. A.

BLEŠČEČ USPEH ŠVICARSKE ODPRAVE NA DHAULAGIRI

Odprava Eiselin na Dhaulagiri (8222 m) je dosegla bleščeč uspeh, saj se je kar 14 od 17 članov odprave povzpelo na vrh, točno 20 let po prvem zavzetju tega osem-tisočaka. Tudi takrat je vrh zavzela švicarska odprava.

Hans von Kaenel iz Berna, vodja odprave in Fritz Luchsinger iz Thounea, sta dosegla vrh 13. maja 1980, točno ob dvajseti obletnici prvega vzpona. 13. maja 1960 so se povzpeli na vrh Švicarji Diener, Forrer in Schelbert in Avstrijec Diemberger. Do-

dajmo še, da sta se deset dni kasneje povzpela na vrh Dhaulagirija še Michel Vaucher in Hugo Weber.

Posebno zanimiv pa je podvig Fritza Luchsingerja, ki se je letos, 25 let po uspelem prvem vzponu na Lhotse (skupaj z E. Reissom) povzpел na vrh Dhaulagirija, star 59 let.

Hansa von Kaenela in Fritza Luchsingerja je spremljal šerpa Ang Rita, ki se je dvakrat povzpел na vrh (13. in 19. maja 1980).

B. B.

SPET JETI

Pred nedavnim je Guardian Weekly objavil pismo nekega R. E. Harveya, v katerem pisec opozarja na zanimivo podrobnost, ki jo je opazil v zvezi z odtisi pasje noge na snegu: ko je mraz nekoliko popustil in se je sneg začel mehčati, so odtisi postajali vse večji in manj opazni in taki so tudi ostali, ko je vnovič pomrznilo. Po piščevem mnenju je tako mogoče razlagati odtise stopal, ki jih pripisujejo skrivnostnemu jetiju, saj bitja samega ni doslej še nihče videl, opazili in fotografirali so le — domnevno — njegove sledi v snegu. Ob tem odkritju pa bi bilo prav mogoče, da so nenavadne »jetijeve« stopinje pustile nam povsem znane živali.

J. H.

NA KRATKO...

SAVINJSKI MDO

Med sklepi sestanka markacistov Savinjskega MDO smo prebrali, da je potrebno markirati tudi cesto, ki drži na Čreto. Baje se je nekaj markacistov izgubilo, ko so šli na sestanek po cesti.

POHODI MDO SAVINJSKE

Planinska društva, združena v Savinjskem MDO so samo v letošnjem letu organizirali tele pohode ob spomenikih NOV:

Pohod na Dobrovlje — ob spomenikih NOV, ki spominjajo na to zibelko štajerskih partizanov;

Pohod Travnik — v Zg. Savinjski dolini — k partizanski bolnišnici;

Pohod v čast I. pohorskega bataljona — Osankarica—Pohorje;

Pohod v čast I. Celjske čete — Svetina—Resevna—Celjska kotlina.

Tako so v »obujanje tradicij NOV« zajeli pretežni del področja, ki ga pokrivajo.

EVROPSKA POPOTNIŠKA ZVEZA

Letos so se predstavniki evropskih držav, ki so članice Evropske popotniške zveze, že desetič srečali. Za tokrat so izbrali Luxemburg. Datum srečanja pa je bil 25. do 28. september.

TURISTIČNA KARTA SLOVENIJE

Turistična zveza Slovenije je za Gospodarsko zbornico Slovenije izdala in založila dopolnjeno turistično karto Slovenije v merilu 1 : 470 000. Na obeh straneh lista, formata 60,5 × 43 cm, je zemljevid Slovenije. Na prvi strani karte so poudarjene cestne povezave, smučišča, letališča, pristanišča, zdravilišča, narodni parki, podzemeljske jame, arheološka najdišča, spomeniki, gradovi, cerkve, samostani, razvaline in drugi posebej zanimivi objekti. Na karti itinerarjev na drugi strani so podčrtani zanimivi kraji, poudarjene priporočljive smeri potovanja in zaznamovani spomeniki, muzeji, naravne zanimivosti in kmetije, ki se ukvarjajo s turizmom. Po-

seben poudarek pa je na jugoslovanskem delu evropske pešpoti, ki je na karti označena s svojo markacijo (rdeč krog z rumeno piko).

PD IN ZZB NOV DOMŽALE

Pred kratkim je PD skupaj z ZZB NOV Domžale odprlo novo tz »Pot spominov NOB občine Domžale«. Znak je rumenobela Knafeljčeva markacija in črka D.

5. REPUBLIŠKI TABOR PZS V BAVŠICI

Zbirali smo se 3. avgusta v Bovcu, potem pa so nas s kombijem odpeljali v Bavšico. Bilo nas je 66. Že naslednji dan smo obiskali planine Bukovec, sedlo pod Prevalo in planino Bało. Bili smo tudi na Rombonu in na Bavškem Grintavcu. Na vseh teh turah smo bili žejni. Studenec smo

težko čakali, naučili smo se nekaj veččin v vezanju vozlov in v orientaciji. Bili smo tudi z vojaki. Prjšli so iz Bovca. Razkazovali so nam orožje.

Teden je hitro minil. Kmalu je prišla nedelja, ko smo se razšli. Še dolgo se bom spominjal tega tabora, ki je bil moj prvi.

Tomaž Švagelj

MATKOV ŠKAF

Letos je bil vzpon do Matkovega škafa pozneje kot lani. Temu je pripomoglo vreme. Globina škafa je bila okoli 23 m. Obiskalo je to naravno zanimivost 126 vpisanih planincev, med njimi tudi nekaj inštruktorjev varstva narave. Od letošnjega obiska dalje ima Matkov škof skrinjico, žig in vpisni zvezek. Namestilo ga je PD Solčava. Kogar bo tod mimo vodila pot na Mrzlo goro, se bo lahko vanj vpisal.

B. J.

Mladina na gorski poti

**TA PRILOGA JE NAMENJENA VSEM PLANINCEM,
BRALCEM PV, NAROČNIKOM PV IN VSEM TISTIM, KI JIM
JE PLANINSTVO PRI SRCU.**

To ni anketa, so le nanizana vprašanja, razčlemba, ki imajo namen najti kar najkrajšo pot, ki bi pomagala popeljati do zaokrožene ocene dosedanjega Planinskega Vestnika, njegove vsebinske in oblikovne orientacije — z vašo pomočjo.

Prosimo vas, da pričujoči niz vprašanj preberete in skušate dodati še svoje mnenje, svoje predloge oziroma zgolj mišljenje. Veseli bomo, če nam boste tako izpolnjen vprašalnik tudi poslali na naslov: Planinski Vestnik, PZS, Dvořakova 9, Ljubljana. S tem dejanjem boste tudi vi neposredno sodelovali v prizadevanju, da bi bil Planinski Vestnik tudi v prihodnje kar najbliže našim hotenjem.

VPRAŠANJA:

1. Planinski Vestnik je glasilo, ki že desetletja predstavlja, spremlja, ocenjuje in sporoča vse in o vsem najvažnejšem, kar se dogaja v planinskem življenju pri nas, naj si bo v okviru republike Slovenije ali pa v okviru celotne Jugoslavije.

Menite, da to nalogo v redu opravlja?

2. Naš gorski svet je raznolik in ni zanimiv zgolj potopisno, geografsko, ampak tudi z drugih vidikov, ki zadevajo najširšo paletu narodnega življenja (ljudje v našem gorskem svetu, običaji in navade, ljudsko leposlovje, pesem, gospodarstvo, ekološke značilnosti, jezik, turizem itd.).

Ali Planinski Vestnik dovolj pokriva vsa ta področja, ali pa bi moralo biti to ali ono področje iz tega poglavja bolj poudarjeno in pogosteje navzoče v Planinskem Vestniku?

3. Planinski Vestnik vsa leta skrbno spremlja tudi literarna prizadevanja, dosežke na planinskem umetniškem področju, narodno planinsko kulturo. Obširno poglavje, ki je vključeno v koncept Planinskega Vestnika je vseskozi dajalo Planinskemu Vestniku tudi ceno in v mnogočem tudi kulturni in literarni planinski poudarek, ki izhaja iz naroda samega in se vanj spet vrača.

Planinski Vestnik je to nalogo — po vašem mnenju — doslej dobro opravil in naj bo neguje tudi vnaprej. Ali pa predlagate spremembe oziroma vsebinske dopolnitve?

4. Alpinistične teme, kot jih na kratko imenujemo, ko mislimo na sestavke s tako vsebino, so Planinski Vestnik vedno zanimale. Sem seveda štejemo tudi vse tiste vsebine, ki so jih prispevali posamezni člani odprav ali pa skupine udeležencev odprav. Povejte svoje mnenje o takem gradivu.

5. Mladinska planinska literatura je prav tako našla ustrezno pozornost v Planinskem Vestniku. Kaj menite, ali bo prav, če to prakso tudi vnaprej negujemo in jo morda celo razširimo na tematiko, ki nam jo iz leta v leto narekuje vse bolj množično planinstvo, v katerem ima prav mladina pomemben delež.

6. Rubrike v Planinskem Vestniku. Te predstavljajo posebno poglavje našega zanimanja. Tu so Društvene novice, Planinska literatura, Varstvo narave, Razgledi po svetu, Alpinizem doma in po svetu, Na kratko. Te rubrike takorekoč pokrivajo aktualni del planinskega življenja pri nas in na tujem. Vemo, da je prav s temi rubrikami odprto nekaj problematike, ki bi jo mogli po posameznih rubrikah takole razvrstiti:

Društvene novice:

Ali sodijo vanje vsa poročila PD, ki zadevajo občne zборе, akcije itd., ali pa bi morali biti pozorni na najpomembnejša dogajanja v društvu, ki so širšega pomena.

Varstvo narave:

Doslej nas je ta problematika zanimala v celoti. Ali bi jo po vašem mnenju mogli razdrobiti na posamezna problemska področja?

Alpinizem doma in po svetu:

To rubriko delno pokriva tudi dnevno časopisje. Vsekakor pa ne bi smela izostati, saj je alpinizem del planinskega življenja, ki ga odlikava, kot rečeno, tudi Planinski Vestnik. Kaj predlagate, da bi bila ta rubrika vsebinsko bogatejša?

Iz planinske literature:

Ali spadajo v to rubriko le ocene in komentarji planinskih literarnih dogodkov, ali pa sodi sem še kakšno drugačno planinsko kulturno dogajanje?

Razgledi po svetu:

Vsebinsko je ta rubrika najbolj razgibana, saj sporoča (navadno kot povzetek iz tujih revij) o mnogočem, kar se planinsko zanimivega dogaja v svetu. Bi po vašem mnenju kaj dodali tem vsebinam, morda celo odvzeli?

Na kratko:

To je mlada rubrika, ki je hitro zaživela, predvsem zato, ker je »kratka« in zato zanimiva. Je to tudi vaše mnenje?

7. Tudi o obliki bi mogli kaj povedati. Predvsem želimo tudi z obliko ohraniti vse tisto pozitivno iz klasičnega obdobja, mu dodati novo, kar terja današnji čas.

Ali je taka orientacija pravilna, ali pa bi želeli, da tudi PV premenja večkrat obliko. Sem seveda sodi tudi vprašanje o vašem mnenju o notranji razporeditvi.

8. Fotografija — planinska — je za Planinski Vestnik že vsa leta velika skrb. To področje vsa leta skrbno spremlja. Morda je to skrb doslej Planinski Vestnik v redu izvajal ali pa je vendarle nekaj, kar pogrešate. Tudi naslovna stran — glede fotografij, barvnih ali črno-belih, nas pri tem zanima.

(Delež amaterskih prizadevanj, dokumentarna fotografija, profesionalna fotografija, fotografski dosežek v svetu.)

NAROČAM PLANINSKI VESTNIK ZA LETO 1981

Moj naslov je .....

V službi sem .....

Reg. št. os. izkaznice in kdo jo je izdal .....

V .....

Podpis:

.....

9. In še tole: Vi sami ste najbolj temeljit ocenjevalec slovenske revije, ki izhaja že od leta 1895, zato boste tudi najbolj natančno vedeli, kaj tej reviji še manjka, da bi bila boljša. Tole zgoraj, kar smo združili v posamezna vprašanja, je zgolj pomagalo vašemu razmišljanju o tej reviji, za katerega želimo, da ga napišete in nam ga pošljete. Veseli bomo vaše besede, kakršnakoli že bo, kritična ali pohvalna, kajti z letom 1981 želimo začeti to revijo prav z vašimi predlogi, dopolnitvami, nasveti.

Sem dodajamo tudi dopisnico, ker naj bi rabila za morebitne nove naročnike v letu 1981. Pošljite nam jo. Postali boste nov naročnik Planinskega Vestnika v letu 1981 in prepričani smo, da tudi leta vnaprej, ker želimo, da smo tudi po vsebini — vaši: planinski, aktualni, zanimivi.

UREDNIK PV
UREDNIŠKI ODBOR

PLANINSKI VESTNIK
NAŠ PRIJATELJ
KADAR NISMO V GORAH!

Prejme naj

PLANINSKI VESTNIK

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE

DVOŘAKOVA 9

61000 LJUBLJANA

Vam nudi naslednje edicije in prodajno blago:

Cena

<i>Zemljevidi:</i>	1. Julijske Alpe — Triglav (1978)	65,00
	2. Julijske Alpe — vzhodni del — 1 : 50 000 (1979)	60,00
	3. Julijske Alpe — zahodni del	100,00
	4. Kamniške in Savinjske Alpe — 1 : 50 000 (1979)	60,00
	5. Kamniške in Savinjske Alpe — 1 : 50 000 (stari)	7,00
	6. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1977)	40,00
	7. Polhograjsko hribovje z okolico 1 : 50 000 (1977)	60,00
	8. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	18,00
	9. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	10. Karavanke (1980)	120,00
	11. Panoramska karta Gorenjske — Zemljevid Škofjeloško hribovje (pripravlja se ponatis)	10,00
<i>Vodniki:</i>	1. Vodnik po gorah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	2. Vodnik po slovenski planinski poti (1979)	130,00
	3. Vodnik Julijske Alpe (1978)	100,00
	4. Vodnik Karavanke (1975)	100,00
	5. Vodnik Kamniške in Savinjske Alpe II. izd. (1975)	120,00
	6. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	7. Die Slovenische Berg-transverzale (1979)	70,00
	8. Vodnik po Trdinovi poti (1975)	45,00
	9. Vodnik Šaleška planinska pot (1974)	40,00
	10. Vodnik Šmarna gora (1974)	20,00
	11. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV (1980)	150,00
	12. Vodnik in dnevnik Notranjska planinska pot (1977)	25,00
	13. Vodič po planinama Bosne i Hercegovine (1975)	36,00
	14. Vodnik po Julijskih Alpah — P. Rossi v italijanščini	105,00
	15. Vodnik Badjurova pot (1974)	20,00
	16. Vodič Durmitor (1979)	100,00
	17. Plezalni vzponi — Ravenska Kočna (1977)	125,00
	18. Plezalni vzponi — Ravenska Kočna v nemščini (1978)	190,00
	19. Turni smuki treh (3) dežel (1978)	90,00
	20. Planinarstvo i Alpinizam — Z. Smerke (1975)	150,00
	21. Stijene Hrvatske II. — Z. Smerke	120,00
	22. Hrvatsko Zagorje — Z. Smerke	70,00
	23. Stene Jugoslavije I. — Z. Smerke	120,00
	24. Stene Jugoslavije II. — Z. Smerke	225,00
	25. Biokovo — planinsko turistični vodič (1978)	15,00
	26. Vodnik po Loškem ozemlju — Ratitovec (1978)	50,00
27. Lubnik	30,00	
<i>Planinski dnevniki:</i>	1. Dnevnik po slovenski planinski poti (1979)	45,00
	2. Loška planinska pot (1973)	25,00
	3. Dnevnik Badjurove krožne poti (1974)	20,00
	4. Dnevnik Šaleške planinske poti (1974)	10,00
	5. Dnevnik Ljubljanske mladinske poti (1975)	20,00
	6. Popotna knjižica E-6 od Drave do Jadrana (1975)	70,00
	7. Planinski dnevnik (1975)	25,00
	8. Dnevnik Planine Jugoslavije (1977)	40,00
	9. Dnevnik Pomurske poti (1967)	10,00
	10. Dnevnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV (1969)	25,00
	11. Dnevnik Trdinova pot (1975)	10,00
	12. Dnevnik Koroške planinske mladinske transverzale	10,00
	13. Dnevnik Ciciban-planinec — Ringa-ralja (1975)	12,00
	14. Dnevnik Pionir-planinec	12,00
	15. Dnevnik kroz Samoborsko gorje	40,00
	16. Dnevnik Bohinjska planinska pot	30,00
	17. Dnevnik Savinjska planinska pot	20,00
18. Dnevnik Transverzala PDZ-Jugoslavije — Dnevnik z gorenjske planinske poti (ponatis) — Dnevnik Kranjski vrhovi (ponatis) — Dnevnik Pot prijateljstva (ponatis)	70,00	

<i>Ostala vzgojna in druga literatura:</i>	1. Alpinistična šola I (1979)	47,00
	2. Oris zgodovine planinstva — T. Strojín (1978)	35,00
	3. Narava v gorskem svetu (1975)	40,00
	4. Vremenoslovje za planince — F. Bernot (1978)	30,00
	5. Prehrana v gorah — Pokorn-Drašler-Malešič (1978)	40,00
	6. Nevarnost v gorah — P. Šegula (1978)	60,00
	7. Bil sem na Triglavu (1973)	12,00
	8. How To Climb Triglav	70,00
	9. Triglav v nemščini	120,00
	10. Dr. Henrik Tuma — T. Strojín (1976)	25,00
	11. Triglavski prijatelji — T. Strojín (1978)	40,00
	12. Program snovi za mladinske vodnike in planinsko šolo	7,00
	13. Razgled s Triglava	40,00
	14. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
	15. Everest — M. Krišelj (1979)	240,00
	16. Mali planinarski terminološki rječnik — S. Gilić (1978)	20,00
	17. Triglav — brošura v angl. in ital. (1975)	5,00
	19. Pozor Plaz — Smučarska zveza Slovenije	20,00
	20. Pesmi z gora	20,00
	21. Plakati »Makalu«	10,00
	22. Plakati »Everest«	50,00
	23. Plakati »Triglav«	12,00
	24. Triglav gora in simbol — Hribar-Lovšin-Potočnik	395,00
	25. Kangbačen — 1976	228,00
	26. Steze smučišča in skale — Marjan Lipovšek	420,00
	27. Himalaja rad te imam — Zoran Jerin	445,00
	28. Članske izkaznice z ovitki	9,00
	29. Izkaznice GS z ovitki	9,00
	30. Obrazec — priznanje PZS in PD	35,00
	Ponatis:	
	— Hoja in plezanje	
	— Planinska šola — (1980)	60,00
<i>Značke:</i>	1. Značka »Everest 79« — na sponki	60,00
	2. Značka PZS	15,00
	3. Značka »200 let Triglava« ovalna	25,00
	4. Značka PSJ	15,00
	5. Značka GS	16,00
	6. Značka DP-79	15,00
	7. Značka DP-80	20,00
	8. Značka Ekvador 80	15,00
<i>Znaki:</i>	1. Znak PZS našitek	10,00
	2. Znak PZS samolepilni	5,00
	3. Znak Pionir-planinec	5,00
	4. Znak — Stopalo	5,00
	5. Znak »Everest 79« samolepilni	10,00
	6. Znak »200 let Triglava« samolepilni	6,00
	7. Znak GS našitek	15,00
	8. Zastavice PZS male	50,00
	9. Zastave PZS velike	
	10. Vpisna knjiga — velika	250,00
	11. Skrinjica za vrhove	280,00
	12. Kasete: »Oj, Triglav moj dom«	90,00

Rabat pri vseh planinskih edicijah in drugega blaga znaša 15% ne glede na število edicij, vendar znaša šele ob nakupu minimalne količine: 5 izvodov edicij oz. 20 kosov značk.

Naročilo sprejemamo samo z naročilnico.

Informacije po telefonu št. 312 553.

Edicije in prodajno blago lahko kupite: *

— ponedeljek: od 14. do 18. ure, — torek, sredo, četrtek, petek: od 8. do 12. ure.